

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra výtvarné výchovy

Diplomová práce

Bc. Anna Domanská

Tvorba pracovních listů pro výuku dějin výtvarné
a hudební kultury v rámci mezipředmětových
vztahů

Olomouc 2020

Vedoucí práce: ak. soch. Tomáš Chorý, ArtD.

Prohlašuji, že jste tuto práci napsal/a samostatně a jen s použitím zdrojů, které v práci uvádím.

V Olomouci dne 13.12.2020

.....

Poděkování bych ráda věnovala doktoru Tomáši Chorému za odborné a trpělivé vedení a za cenné rady. Dále rodině a přátelům za podporu a modlitby. V neposlední řadě děkuji Marci Lukášové a doktorce Ingrid Silné za odbornou korekturu a doktorce Petře Šobáňové za užitečné rady a zpřístupnění sbírky pracovních listů na Katedře výtvarné výchovy.

Obsah

OBSAH	4
1 ÚVOD	5
1 TEORETICKÁ ČÁST	6
1.1 Výtvarná výchova ve vzdělávání	6
1.1.1 Stručný souhrn vývoje pojetí výtvarné výchovy	6
1.1.2 Současná charakteristika oblasti umění a kultura	7
1.2 Příklady existující související literatury	12
1.2.1 Knihy o dějinách umění pro děti	12
1.2.2 Příklady pracovních listů vztahujících se k umění	27
2 PRAKTICKÁ ČÁST	49
2.1 Vývoj myšlenek	49
2.2 Podoba listů	50
2.2.1 Obsahová stránka	50
2.2.2 Grafika	56
2.3 Využití	63
2.4 Budoucí výhledy	64
3 DOKUMENTACE PRAKTICKÉ ČÁSTI PRÁCE	65
3.1 Gotika	65
3.2 Renesance	69
3.3 Baroko	72
3.4 Úvodní strany zbývajících pracovních listů	76
3.5 Obálka	78
3.6 Reálná ukázka práce	79
4 ZÁVĚR	80
1. POUŽITÁ LITERATURA	81
2. INTERNETOVÉ ZDROJE	84
3. SEZNAM OBRÁZKŮ	87
5 ANOTACE	96

1 Úvod

V chladném prostoru kostela Panny Marie Sněžné v Olomouci stojí postava dívky. S úžasem přelétává očima od krásných soch, k tordovaným sloupům, úchvatné fresce a pak zpátky na oltář. S hlavou zakloněnou oněměla úžasem. Přemýšlí o tom, jak náročné asi bylo postavit stavbu takových rozměrů a nádhery. Uvažuje, jaká asi byla doba, ve které byla stavba postavena. Jaké měli tehdejší lidé asi problémy? Jak prožívali své dny? Co naplňovalo jejich životy? Přeje si, aby mohla znát i hudbu, která byla motivována stejnou úctou k Bohu, jako stavba tohoto chrámu. K jejímu překvapení se rozezní varhany a obrovský prostor naplní božská hudba Bachovy Tokáty a fugy D dur. Dívka je naplno unesena fascinujícím barokem.

Tato drobná literární vsuvka představuje idylickou představu situace, ve které zmíněná osoba může projevit výrazně kladný vztah k umění. Pozorování umění člověka unese daleko za možnosti jeho vlastního života a přináší do něj nový rozměr vnímání.

Nepochybně je už po tisíciletí umění neměnnou součástí životů lidí. K tomu je však nezbytným faktorem znalost a zájem o umění, a to nejen současné. Aby měl člověk k umění vztah, je třeba jej k tomu vést a vychovávat. K tomu jsou do programu vzdělávání a výchovy dětí výtvarné aktivity zařazeny už od mateřské školy. Dítě ve věku žáka na druhém stupni základní školy už je vhodné seznámit se základními umělecko-historickými znalostmi. Člověk, aby mohl k umění mít vztah, musí se s ním seznamovat a postupně odkrývat všechny jeho krásy.

Často je dnes výtvarná výchova chápána jako odpočinková výuková jednotka zaměřená na rukodělné aktivity. Učitelé někdy sami nemají vztah k umění nebo nemají kapacity do programu této „relaxační hodiny“ zařazovat dějiny umění. Ovšem bez návaznosti na umění samotné se hodina tak stává pouhým rozšiřováním psychomotorických schopností dítěte. Výtvarná výchova má však mnohem větší potenciál.

Cílem této diplomové práce je pro tyto účely vytvořit soubor devíti pracovních listů. Každý jednotlivý list by měl být zaměřen na jeden konkrétní umělecký sloh. Tyto listy mají žákům zábavným způsobem přednést základní poznatky o historickém vývoji umění i se souvislostmi z historického hlediska a z oblasti hudby. Žák bude jejich prostřednictvím podněcován k samostatné výtvarné činnosti, která bude navazovat na získané vědomosti. Souběžně s výtvarnou aktivitou tak získá žák znalosti o historii umění a budou rozvíjeny prostředky ke komplexnějšímu pochopení dané doby jako celku. Především však je cílem rozvíjet jeho osobní vztah k umění.

V teoretické práci nejprve vymezují charakteristiku výtvarné výchovy v RVP ZV, na jejímž základě budou pracovní listy sestaveny. Následně budou uvedeny příklady již existující literatury (knih a pracovních listů) pro děti a mládež, které čtenáři představují dějiny umění nebo umění samotné.

1 Teoretická část

1.1 Výtvarná výchova ve vzdělávání

V této kapitole bude objasněna problematika vyučování výtvarné výchovy na 2. stupni základní školy. Budou tak uvedeny základní principy, na kterých je diplomová práce postavena.

Nejprve bude uveden historický vývoj výtvarné výchovy v historii, aby byla ujasněna důležitost a význam reformy ve vzdělávání v oboru výtvarného umění. Dále bude vysvětlena nynější podoba a charakteristika výtvarné výchovy v kurikulárním dokumentu.

1.1.1 Stručný souhrn vývoje pojetí výtvarné výchovy

Výtvarná výchova patří k oborům, které se pyšní nejdelší historií v evropském výchovně vzdělávacím systému. Již Komenský zdůrazňuje výtvarnou výchovu jako důležitou vzdělávací oblast pro celkovou výchovu a rozvoj dítěte. Ve výchově zdůrazňuje rozvoj tří zásadních oblastí: Poznání sebe samého a poznání světa, sebeovládání a poznání duchovní. Výtvarný projev dětí chápal jako spontánní hru spojenou se zdokonalováním smyslů.

V době osvícenství je kresebný projev chápán radikálně jako nástroj studia, který podporuje kognitivní znalosti. Podobný náhled sdílí Pestalozzi, podle kterého člověk poznává svět prostřednictvím pozorování. Stejně tak i výtvarná činnost má být založena na pozorném pozorování a iluzivním zobrazování skutečnosti.

Povinným předmětem na rakousko-uherských školách se stal předmět *kreslení* v roce 1869. Výuka byla zaměřena na produkování osobnosti řemeslně zručné a užitečné pro rozvíjející se průmyslovou výrobu. Pěstují se především dovednosti technického kreslení bez jakékoliv svobody spontánně uměleckého projevu. Výtvarný projev se v souladu s rozvojem estetického vnímání orientuje na strohé kopírování tvarů ornamentálního rázu dle učebních předloh. Tím se sleduje rozvoj schopností pro návrh designových produktů. Absenci rozvoje volného uměleckého projevu dokazují známé dobové metody: metody kopírovací, geometrická (geometrizedované zobrazení založené na striktním postupu) a stigmografická (kreslení do čtvercových sítí).

K uvolnění a posunu od orientace na ornamentální kopie dochází při reformě roku 1900. Mezi cíli výtvarného rozvoje žáka je zdůrazněna studijní kresba dle skutečnosti a přírody. Avšak pro nedostatečné předpoklady pro takovou výuku a vlivy secese se nové tendence omezují na kreslení florální motivy či ptačí pera. Návrat iluzivní kresby dle skutečnosti však byly dobrým základem pro rozvoj výtvarné výchovy do dnešní podoby. Postupem času se klade větší důraz na psychologii dítěte, a tak se postupem času uvolňuje prostor pro spontánní kreslení. Snahy o reformu předmětu *kreslení* však zažívaly neúspěch (např.

reforma kreslení v letech 1924–1928). Volná tvorba je stále kritizována a výtvarná výchova chápána jako rozvoj manuálních schopností dítěte.

Progresivní reformní myšlenky přinesly až proudy 1. poloviny 20. století. Uplatňují se nové poznatky prudce rozvíjející psychologické teorie osobnosti a další psychologické směry. Konečně je kladen silný důraz na individuální a spontánní výtvarný projev dítěte. Vyučování výtvarné výchovy vytváří prostor pro projev žákovy subjektivity, osobních zájmů a vývoje osobnosti. Z významných osobností tohoto významného reformního období je vhodné zmínit Friedricha Hartlauba, Herberta Reada a českého zástupce Františka Čáda. Současnou výraznou osobností byl Jaromír Uždil, jehož přínos tkví v množství literárních děl vyjadřujících se k otázce kvalitní výtvarné výchovy dětí, ale také byl přední osobností České sekce INSEA.¹

1.1.2 Současná charakteristika oblasti umění a kultura

Když byl vývoj přístupu k výtvarnému vzdělávání doveden do současné podoby, bylo nutné ujasnit cíle vzdělávání určením jistého rámce, podle kterého umožní jednotný přístup k výuce. V souvislosti s kurikulární reformou jsou aktuální tendence shrnuty v Rámcově vzdělávacím programu (dále jen RVP)² v oblasti zvané *Umění a kultura*.

1.1.2.1 Obecné pojmy RVP ZV

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání definuje jasné a jednotné strategie vzdělávání. Vymezuje cíle vzdělávání:

- *Obecnější cíle – klíčové kompetence*
- *Konkrétnější cíle – očekávané výstupy³*

Klíčové kompetence by měly být rozvíjeny ve všech vzdělávacích oblastech. Jedná se o souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a možné uplatnění člověka ve společnosti.

¹ ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Metodický materiál k pedagogické praxi ve výtvarné výchově*. V Olomouci: Univerzita Palackého, 2015. ISBN 978-80-244-4756-8.

² Míjíme RVP ZV, protože diplomová práce je zaměřena na vzdělávání na druhém stupni ZŠ.

³ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha, 2017 [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <<https://www.msmt.cz/file/41216/>>

- *Kompetence k učení*
- *Kompetence k řešení problémů*
- *Kompetence komunikativní*
- *Kompetence sociální a personální*
- *Kompetence občanské*
- *Kompetence pracovní*⁴

RVP ZV dále vymezuje vzdělávací obsahy (učivo):

- *Vzdělávací oblasti*
- *Průřezová témata*⁵

Vzdělávací oblasti charakterizují oblasti vzdělávání a upřesňují konkrétní vzdělávací obsahy jednotlivých oblastí.

- *Jazyk a jazyková komunikace*
- *Matematika a její aplikace*
- *Informační a komunikační technologie*
- *Člověk a jeho svět*
- *Člověk a společnost*
- *Člověk a příroda*
- *Umění a kultura*
- *Člověk a zdraví*
- *Člověk a svět práce*⁶

Průřezová témata jsou tematické okruhy, které procházejí napříč vzdělávacími oblastmi a umožňují tak jejich propojení. Cílí na rozvoj v povědomí žáka o problémech současného světa. Jsou nedílnou součástí přípravy žáka pro život i mimo školu.

Průřezová témata:

- *Osobnostní a sociální výchova*
- *Výchova demokratického občana*
- *Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech*

⁴ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha, 2017 [cit. 2020-11-23].
Dostupné z: <<https://www.msmt.cz/file/41216/>>

⁵ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha, 2017 [cit. 2020-11-23].
Dostupné z: <<https://www.msmt.cz/file/41216/>>

⁶ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha, 2017 [cit. 2020-11-23].
Dostupné z: <<https://www.msmt.cz/file/41216/>>

- *Multikulturní výchova*
- *Enviromentální výchova*
- *Mediální výchova*⁷

1.1.2.2 Vzdělávací oblast Umění a kultura

Vzdělávací oblast *Umění a kultura* spájí dva příbuzné obory zaměřující na kulturní oblast: hudební a výtvarnou výchovu (popř. i dramatickou).

Oba tzv. „předměty“ od ostatních vzdělávacích oblastí odlišuje možnost ovlivňovat utváření osobnosti žáka spíše skrze složku výchovnou než skrze složku vzdělávací. Obě složky výchovně vzdělávacího systému jsou stejně důležité. Přínosem výchovné složky je silnější vliv na osobnostní a duševní rozvoj žáka. V tom tkví důležitost obou jmenovaných výchov.

Kultura je ve vzdělávacím programu chápána jako procesy a výsledky duchovní činnosti člověka, která umožňuje chápat kontinuitu proměn historické zkušenosti. V této zkušenosti dochází k socializaci jedince a jeho umístění do společnosti. Umění je proces specifického poznání a dorozumívání, ve kterém vznikají informace o vnějším a vnitřním světě. Mladý člověk se tak má učit vnímat umění jako součást každodenního života a vnímat je jako cestu, která spojuje vnitřní a vnější vjemy. Má být rozvíjena jeho schopnost poznávat sebe samotného, reagovat na světské podněty a vyjadřovat se různými prostředky, rozvíjet kreativitu při vyjadřování sebe sama různými prostředky.

Žák na 2. stupeň základní školy by měl navázat na základní schopnosti získané na prvním stupni, a ty obohatit o znalosti z historicko-společenských souvislostí ovlivňující umění a kulturu. Ty mají žáka inspirovat k novým možnostem sebevyjádření, ale i hledání nových cest chápání kultury a umění.

Obsah vzdělávání stojí ve výtvarné výchově na rozvoji 3 základních pilířů:

1. *Rozvíjení smyslové citlivosti*
2. *Uplatňování subjektivity*
3. *Ověřování komunikačních účinků*⁸

Rámcově vzdělávací program definuje pro konkrétní vzdělávací oblast konkrétní očekávané výstupy výuky. Jedná se o shrnutí schopností, které by měl žák ovládat při ukončení studia

⁷ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha, 2017 [cit. 2020-11-23].

Dostupné z: <<https://www.msmt.cz/file/41216/>>

⁸ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha, 2017 [cit. 2020-11-23].

Dostupné z: <<https://www.msmt.cz/file/41216/>>

2. stupně základní školy, tedy na konci 9. ročníku. Na základě těchto očekávaných výstupů jsou připravovány Školní vzdělávací programy pro konkrétní vzdělávací instituce a z nich pak přípravy pro jednotlivé vyučovací jednotky.

Není nutné se nyní zabývat konkrétními body očekávaných výstupů, které jsou ke snadnému dohledání v RVP, který je veřejně přístupný na stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy⁹, Národního ústavu pro vzdělávání¹⁰ nebo Metodického portálu¹¹. Pro zaměření této diplomové práce je zásadní následující očekávaný výstup:

Žák: VV-9-1-06 interpretuje umělecká vizuálně obrazná vyjádření současnosti i minulosti; vychází při tom ze svých znalostí historických souvislostí i z osobních zkušeností a prožitků¹²

Tento bod přímo vyžaduje rozvoj znalostí žáka v oblasti dějin umění na což se diplomová práce zaměřuje.¹³

1.1.2.3 Standardy pro základní vzdělávání – Výtvarná výchova

Standardy pro vzdělávání vycházejí z konkrétních očekávaných výstupů a definují konkrétněji minimální požadavky na výsledky vzdělávání. Zároveň napomáhají snadnějšímu uchopení konkrétního požadavku ilustrativními úlohami. K výše zmíněnému očekávanému výstupu se standardy vyjadřují následovně:

⁹ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. MŠMT, 2013 [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <<https://www.msmt.cz/>>

¹⁰ Národní ústav pro vzdělávání [online]. NÚV, 2011 [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <<http://www.nuv.cz/>>

¹¹ Metodický portál RVP.CZ [online]. Národní pedagogický institut České republiky, 2020 [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <<https://www.rvp.cz/>>

¹² Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha, 2017 [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <<https://www.msmt.cz/file/41216/>>

¹³ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha, 2017 [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <<https://www.msmt.cz/file/41216/>>

Vzdělávací obor	Výtvarná výchova
Ročník	9.
Tematický okruh	
Očekávaný výstup RVP ZV	VV-9-1-06 Žák interpretuje umělecká vizuálně obrazná vyjádření současnosti i minulosti; vychází při tom ze svých znalostí historických souvislostí i z osobních zkušeností a prožitků
Indikátory	1. žák rozpozná charakteristické prvky uměleckého díla a architektury a utřídí je do skupin podle uměleckého směru a historické epochy 2. žák využije své portfolio s utříděnými zdroji (reprodukce uměleckých děl, fotografie, videozáznamy, audionahrávky, internetové odkazy, ukázky z prózy a poezie) pro svoji vlastní tvorbu a téma, které si samostatně zvolí.
Ilustrativní úloha	
<p>Úloha č. 1: Pozorně si prohlédni fotografie (kresby) s detaily pěti architektonických prvků. Seřaď je podle historické posloupnosti od nejstaršího architektonického prvku. Pak pod jednotlivé architektonické prvky napiš název slohu, ke kterému náleží.</p> <p>Úloha č. 2: Na fotografiích jsou historické budovy reprezentující významné stavební slohy. Fotografie si pozorně prohlédni a současně si pozorně prohlédni i nabídku architektonických prvků, které máš k dispozici na fotografiích nebo kresbách. K fotografii budovy přiřaď architektonické prvky, které odpovídají jejímu stavebnímu slohu.</p>	
Poznámky k ilustrativní úloze	VV-9-1-06.1 K uvedenému indikátoru jsou zpracovány dvě ukázky ilustrativních úloh (Úloha č. 1 a Úloha č. 2)

Tabulka je převzatá ze Standard pro základní vzdělávání pro výtvarnou výchovu.¹⁴

¹⁴ Standardy pro základní vzdělávání: Výtvarná výchova [online]. Praha, 2013 [cit. 2020-11-23].

Dostupné z: <<http://www.nuv.cz/t/standardy-ovo>>

1.1.2.4 Shrnutí

Jak byl zmíněno v úvodu kapitoly, zmíněné skutečnosti byly základním pilířem při vytváření pracovních listů. Vytvořený materiál navazuje na předepsaný kurikulární dokument a dále na zmíněný konkrétní očekávaný cíl. Pracovní listy v žákovi podněcují kreativitu a nenutí jej jen kopírovat předepsané postupy. K tomu navádí současné pojetí výtvarné výchovy shrnuté v RVP na základě historického vývoje chápání této vzdělávací oblasti. Vytvořené pracovní listy také rozvíjejí mezipředmětovost a širší chápání kontextů.

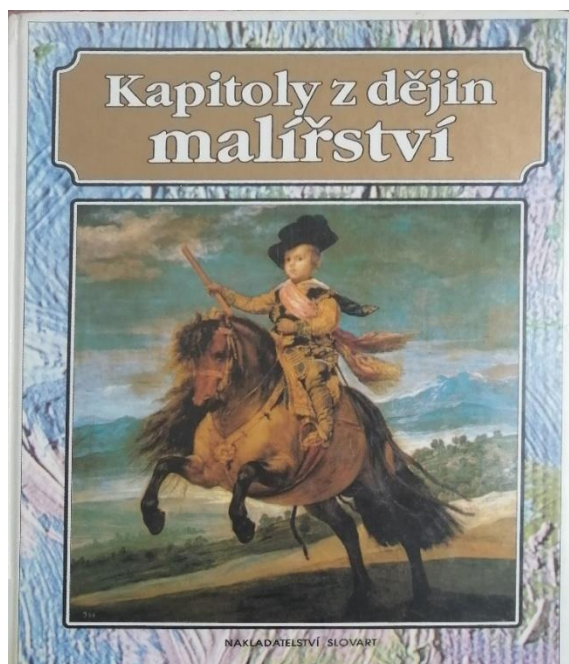
1.2 Příklady existující související literatury

Dále budou uvedeny dvě kategorie existujících dokumentů, které se soustředí na rozvíjení dětí v oblasti vizuálního umění. Nejprve budou představeny příklady knih o historickém vývoji a osobnostech výtvarného umění. V druhé části budou uvedeny existující pracovní listy, které se nezaměřují jen na dějiny umění, ale zábavnou formou prezentují různé výtvarné oblasti.

1.2.1 Knihy o dějinách umění pro děti

Dnešní literární scéna je naplněna četným množstvím knih věnující se výtvarné tvorbě. Většina z nich prezentuje inspiraci k výtvarné aktivitě, které většinou podněcují k otrockému kopírování šablon a předepsaných postupů. V malém množství jsou zastoupeny knihy představující čtenáři dějiny umění. Uvedené knihy jsou výsledkem hledání knih tohoto typu. Celkem je uvedeno 6 knižních titulů. Každá svůj obsah představuje originálním způsobem. Kritérii k výběru byly zaměření na děti, umělecko-historický obsah a také jejich dostupnost do rukou autorky tohoto textu. Nejedná se o žebříček nejlepších literárních titulů tohoto druhu, ale o pár zástupců pro ukázkou, jakými způsoby se vypořádává dnešní literatura se vzděláváním dětí v dané oblasti. Prvotní ukázky jsou zaměřeny převážně na podávání ucelených informací o dějinách umění. Následující příklady se tomuto účelu vzdalují, ale stále vycházejí z historického zaměření na umění.

1.2.1.1 Kapitoly z dějin malířství Juliet Heslewoodová – nakladatelství Slovart

Obrázek 1: Kapitoly z dějin malířství – titulní strana

Kniha stručně a přehledně představuje dějiny malířství. Nezahrnuje další oblasti vizuálního umění, jak je socha nebo architektura. Dějiny kategorizuje kapitoly netradičním způsobem.

Kapitoly:

- *Pravěk a starověk*
- *Středověk*
- *Renesance*
- *Mimo Itálii*
- *Papežové a králové*
- *Mír a revoluce*
- *Různé krajiny*
- *Moderní svět*¹⁵

Od 4. kapitoly se distancuje od klasického pojmenovávání období, což může být pro čtenáře matoucí. Nelze této volbě vytknout výhodu, že čtenář sám musí zapojit vlastní aktivitu, aby

¹⁵ HESLEWOOD, Juliet. *Kapitoly z dějin malířství*. Praha: Slovart, 1995. ISBN 80-85871-53-x.

se sám dočetl o jednotlivém období. V textu je vždy uvedena charakteristiku období, a tak ze všech získaných informací čtenář získává celkové informace.

Po obsahové stránce je kniha povedená. V každé kapitole uvádí nejzákladnější umělce a ukázky pár charakteristických děl. Zmiňuje důležité historické souvislosti, které měly vliv na vývoj malířství. Uvádí i zajímavosti, které text dělají pro mladého čtenáře jímavější. Na závěr je zařazen slovníček a rejstřík pro vysvětlení neznámých pojmů.

Graficky je kniha zpracována velmi dobře. Je plná obrazových ukázek, které nejen doplňují celistvost informací, ale dodávají knize na zajímavosti a vzdušnosti. Grafik zábavně užívá vyřezávání částí obrazu, kterými osvobozuje vzhled knihy od strohého dodržování hranatých rámečků obrázků. Text je příjemně členěn na odstavce, které neodpuzejí množstvím textu. Další typy sdělení jsou odlišeny užíváním rámečků.

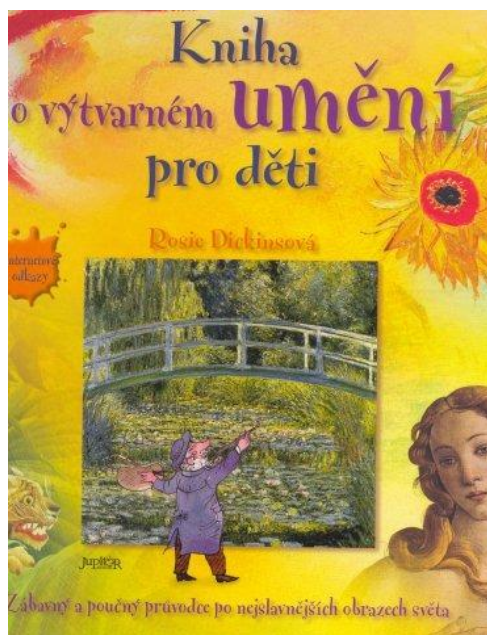
Knih nepodněcuje čtenáře k samostatné aktivitě. Její funkce je převážně informativní.¹⁶

Obrázek 2: Kapitoly z dějin malířství – ukázka

¹⁶ HESLEWOOD, Juliet. *Kapitoly z dějin malířství*. Praha: Slovart, 1995. ISBN 80-85871-53-x.

1.2.1.2 Kniha o výtvarném umění pro děti Rosie Dickinsová – nakladatelství Jupiter

Obrázek 3: Kniha o výtvarném umění pro děti – titulní strana

Podtitulek uvádí název „Zábavný a poučný průvodce po nejslavnějších obrazech světa“, což pravdivě charakterizuje obsah knihy. Rosie Dickinsová se ve své knize utváří vřelý vztah čtenáře k výtvarnému umění založený na nejslavnějších historických příkladech. Necílí striktně na předávání ucelených informací o historickém vývoji výtvarného umění. Spíše volí zajímavé momenty z historie, které vyvolávají ve čtenáři zájem o vizuální umění.

Autorka v úvodní kapitole uvádí:

„Tato kniha představuje 32 děl nejznámějších světových výtvarných umělců. Není to mnoho, ale i z tohoto výběru je patrné, jak skutečně různorodá je tvorba těchto umělců.“¹⁷

Kniha je uvedena motivační kapitolou, kde vysvětluje například proč lidé vytvářejí umělecká díla, zmiňuje se krátce o sporech mezi lidmi týkajících se umění a hovoří i o různých technikách a způsobech vzniku obrazu. Tato kapitola je užitečná pro zaujetí čtenáře a zároveň předání důležitých informací ve velice krátkém množství textu.

Autorka uvádí přes 30 děl světového malířství. Historický chronologický výčet začíná renesancí a pokračuje až do současnosti. Jednotlivé kapitoly se soustředí na představení

¹⁷ DICKINS, Rosie. *Kniha o výtvarném umění pro děti*. Ilustroval Uwe MAYER. Praha: [Fortuna Print], 2006. Jupiter (Fortuna Print). ISBN 80-7321-262-5.

konkrétních děl, a až následně uvádí další informace ohledně historických souvislostí, života umělce nebo jiné zajímavosti. Navzdory názvu knihy uvádí pouze příklady obrazových reprodukcí. V závěru je slovník odborných výrazů.

Po grafické stránce je literatura zpracována osobitým způsobem. Opět je text příjemně členěn na krátké odstavce, které narušuje obrazový doprovod. Jinými textovými styly, rámečky a různým označením jsou odlišeny různé typy sdělení, jako například odstavce o autorovi nebo zajímavosti ze života umělce a podobně. Grafik se odvažuje využít v některých kapitolách rozložení stránky na šířku. Výhodou je užití zábavných tematických ilustrací, které stránkám plným textu a obrazových ukázek dodávají svěží vzhled. Ilustrace a fotografické přílohy obstaral Uwe Mayer.

Obrázek 4: Kniha o výtvarném umění pro děti – ukázka

Kniha má originální přesah do internetového prostředí. Kniha tak souzní se dnešní multimediální dobou a podněcuje člověka k samostudiu v oblastech, které jej zaujaly. Kniha je dobře propojena s webovou stránkou *Usborne Quicklinks*¹⁸, která je funkční a aktivní. Ke každé kapitole je uveden internetový odkaz, na kterém si může návštěvník prohlédnout další díla nebo zde najde různé zajímavé aktivity (například si může vytvořit vlastní obraz). Je více než vhodné, že autorka věnovala poslední kapitolu pečlivému vysvětlení práce s internetovými odkazy, orientaci na webu a podání praktických tipů ke správné funkčnosti

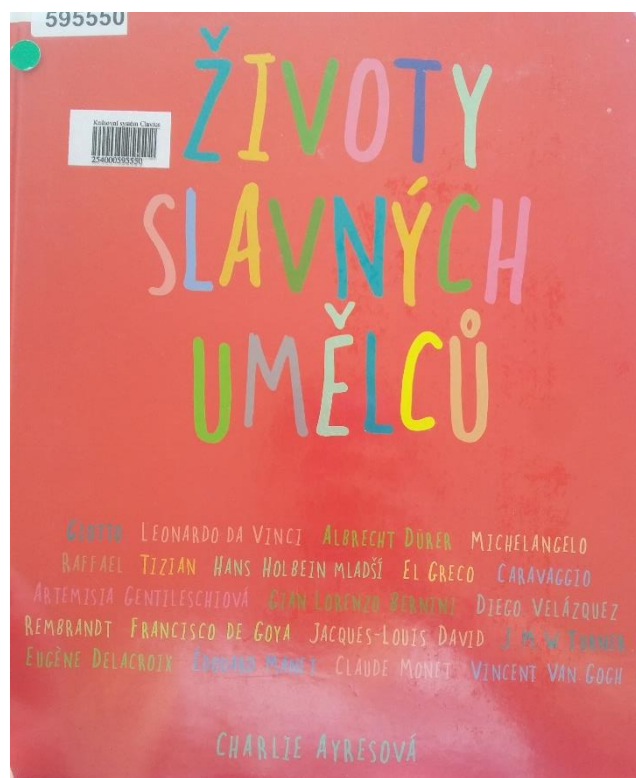
¹⁸ *Usborne Quicklinks* [online]. Usborne Publishing, 2020 [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <www.usborne-quicklinks.com>

aktivit. Neopomíná odstavec o bezpečném užívání internetu. Upozorňuje na fakt, že webové stránky bývají aktualizovány a obnovovány, takže aktivity přístupné přes uvedené odkazy nemusí být neustále k dispozici. Je možné, že webové stránky nebudou udržovány věčně a internetové odkazy tak svou funkci nemusí později splňovat. A to je riziko, které originální funkce knihy nese.

Nevýhodou je, že z papírového média je nutné internetový odkaz ručně přepsat, což může být zdlouhavé. To je tvůrci knihy elegantně vyřešeno tím způsobem, že celá kniha odkazuje na jediný zmíněný web, kde se dají konkrétní aktivity dohledat zadáním příslušné stránky v knize. Web je však v angličtině (stejně jako původní kniha, která byla do českého jazyka přeložena), což může působit žákům potíže. Angličtinu však žák 2. stupně základní školy průměrně ovládá, takže internetová stránka funguje pro české studenty jako procvičení angličtiny.¹⁹

¹⁹ DICKINS, Rosie. *Knihy o výtvarném umění pro děti*. Ilustroval Uwe MAYER. Praha: [Fortuna Print], 2006. Jupiter (Fortuna Print). ISBN 80-7321-262-5.

1.2.1.3 Životy slavných umělců Charlie Ayresová – nakladatelství Slovart

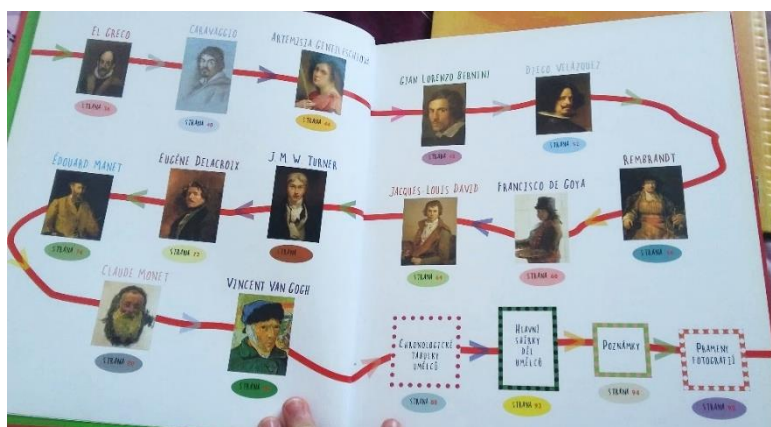

Obrázek 5: Životy slavných umělců – titulní strana

Od nakladatelství Slovart je uveden další příklad knížky pro mladší čtenáře k dějinám umění. Charlie Ayresová, na rozdíl o předchozích příkladů, zakládá svou knihu na výběru konkrétních umělců. Výsledkem je přehledná kniha, plná důležitých a zajímavých informací.

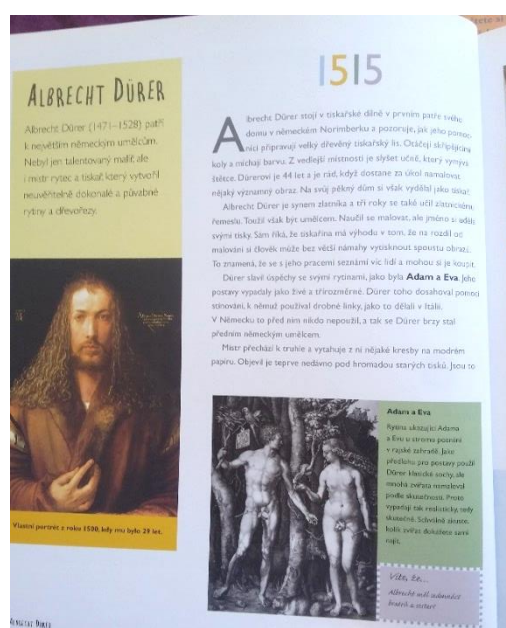
Hned na prvních stranách je znázorněn přehledný a na pohled zajímavý obsah, ve kterém se čtenář setká s výčtem konkrétních umělců. Odvážným krokem jsou využity celé 2 dvoustrany na jednu dlouhou čáru s portréty umělců, jejich jmény včetně odkazů na jednotlivé stránky, kde se čtenář dozví více. Takto konstruovaný obsah novým a jímavým způsobem přednese jména očím čtenáře. A vzhledem k tomu, že jsou autoři seřazeni chronologicky, působí obsah zároveň jako časová osa. Nicméně této „časové ose“ schází zásadní časové údaje. Tyto informace samozřejmě čtenář získá na příslušných stranách a v příslušných kapitolách. Avšak tyto úvodní strany mají dost prostoru pro to, aby byly doplněny o pár údajů o časovém vymezení životů umělců, uměleckých slohů nebo zaznačení datací důležitých historických událostí. Výhodou by bylo nejen, že by žák tyto informace získal vícekrát, a tak si je lépe uložil do paměti, ale také by vizuálně upevňoval všeobecný historický přehled. Potenciál dvoustrany s obsahem není plně vyčerpaný. Následuje úvod, který chytlavým jazykem vtáhne čtenáře do obsahu knihy a namotivuje čtenáře k hltání každého slova.

Celkem autorka uvádí 20 umělců různých stylů v rozmezí 13. až 19. století. Jednotlivé kapitoly se věnují konkrétnímu malíři. Nicméně v případě některých „multitalentů“ samozřejmě uvádí i významná sochařská díla. Každá kapitola je uvedena výrazným letopočtem, ve kterém se odehrává „hlavní děj“ následujícího textu. Hlavní text totiž není strohým výčtem faktů, ale je vyprávěním o události ze života umělce. Tímto způsobem jsou uvedeny důležité informace nezvyklým a pozoruhodným způsobem. Čtenář má dojem, že čte příjemnou beletrii namísto strohého odborného textu učebnic. Hlavní text je samozřejmě doplněn i o odborná fakta o umělci a jednotlivých dílech ve zvláštních rámečcích mimo hlavní tok textu. Autorka se osvobozuje od striktního přiřazování každého umělce jednotlivému slohu a od charakteristik slohů. Někteří by mohli namítnout, že tím kniha ztrácí na odbornosti a nevyužívá svůj potenciál, kdy už čtenáře naláká k četbě. Dalo by se říct, že tento princip knihu vzdaluje od učebnicového nudného dojmu, což se zdá být cílem v případě tohoto literárního kusu. Zajímavé je, že v závěru knihy není uveden jen slovníček, ale užitečná kapitola uvádějící životopisná data umělců následovaná kapitolou, která nabízí informace o umístění sbírek děl jednotlivých umělců i s internetovými odkazy.

Obrázek 6: Životy slavných umělců – ukázka 1

Informace jsou členěny dle různých typů sdělení do různých rámečků, které jsou citlivě barevně zařazeny do zbylého obsahu strany. V textu a rámečcích jsou uvedeny nejen základní informace, ale i spousta zajímavostí. Některé rámečky nesou informace typu „Víte, že...“, které uvádí šťavnaté zajímavosti o umělcích. Jinde jsou rámečky „Zkuste třeba“, které inspirují k vlastní tvorbě. Výtvarné nápady vycházející z přednesených informací jsou často zajímavé a kreativní. Doplnkové informace příjemně osvěží četbu rozsáhlého textu a dopřejí čtenáři zábavnou jiskru a odpočinek. Posledním typem rámečku jsou ty s nadpisem „Chcete vědět víc?“, které jsou nyní jediný nešťastný počín knihy. Tyto rámečky odkazují na konkrétní webové stránky, což je nápad výtečný a umožňuje tak čtenáři dostudovat si další informace z konkrétní oblasti, která jej zajímá. Odkazy jsou však příliš komplikované a jejich přepisování do internetového prohlížeče je otravné a zdlouhavé. Webové odkazy odkazují na různé webové stránky (mimo jiné i na wikipedii), které jsou, nebo brzy možná budou, nefungující. Tyto faktory mění výborný nápad v nepraktické plýtvání prostorem v knize.

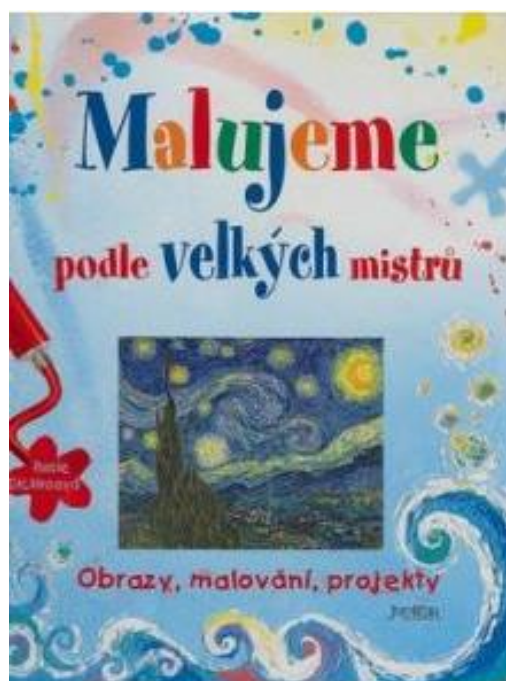

Obrázek 7: Životy slavných umělců – ukázka 2

Po grafické stránce je kniha přehledná a jednotná. Vše je dokonale zarovnané a dodržuje daný řád. Úvodní vzhled kapitoly je vždy dodržen: centrální letopočet, fotografie umělce s příslušným úvodním textem. Rámečky s textem odpovídají rozměrům velikosti příslušného obrázku nebo jiného rámečku. Pro dodržení tohoto řádu je někdy nutné dovolit prázdný prostor na stránce. Zvláštní je užití množství a kombinování rozdílných fontů, někdy i v rámci jednoho textu. Nikdy není využito obrazové přílohy jako podkladu pro příslušný text, což umocňuje čistý vzhled stránky a snadnou čitelnost. Po grafické stránce tak není třeba řešit čitelnost textu, a pozorovateli není narušena možnost vnímat dílo jako celek. Strany nejsou zatíženy doplňujícími ilustracemi. Síla zaujmout čtenáře tak tkví

převážně ve literárním umění autorky textu. Barvy jsou voleny spíše pastelové (s výjimkou divoce barevných desek knihy). Celkové kniha působí přehledně, lehce a jemně.²⁰

1.2.1.4 Malujeme podle velkých mistrů Rosie Dickinsová – nakladatelství Jupiter

Obrázek 8: Malujeme podle velkých mistrů – titulní strana

Uvádím další zajímavý příklad knihy od Rosie Dickinsové a nakladatelství Jupiter. Tento literární kus se od předešlých příkladů liší. Považuji jej za spojující most mezi těmi knihami, které střídavě uvádějí mladé čtenáře do základního povědomí o vývoji výtvarné kultury, a těmi knížkami, které jsou pouhými prázdnými návody k pracovní činnosti.

V úvodu knihy je představen záměr autorky: představuje sbírku několika zajímavých uměleckých děl nejen z různých historických období, ale i z různých koutů světa. Předávat faktické informace z oblasti dějin je spíše vedlejší bonusová funkce. Malý umělec se seznamuje s konkrétními díly prostřednictvím výtvarné aktivity. Základním cílem je inspirovat děti konkrétním dílem umělecko-historické hodnoty a podnítit je k umělecké činnosti. Při tvorbě se pokusí využít techniky daného umělecké díla a vytvořit vlastní výtvar.

Na úvod knihy jsou uvedeny výtvarné potřeby, které bude malý čtenář potřebovat ke tvorbě. Na následujících stránkách je vždy na první dvoustraně uvedeno určité umělecké dílo a na

²⁰ AYRES, Charlie. *Životy slavných umělců*. Praha: Slovart, 2008. ISBN 978-80-7391-090-7.

další dvoustraně je představen postup s popisem postupu a ilustračními obrázky. Díla nejsou řazena chronologicky, ale vždy je uveden přesný letopočet. Což akorát vypovídá o tom, že kniha je primárně pro výtvarné tvoření než učebnicí dějin.

Záporným faktem je, že kniha trochu navádí dětského umělce k prázdnému kopírování postupů a kopírování vzorového uměleckého díla. Nelze však popřít, že přes to může kreativní dítě ovlivnit vzhled svého uměleckého díla a nemusí kopírovat přímo předepsané šablony.

Výhodou knihy je, že je vhodná pro čtenáře, kteří chtějí spíše tvořit než studovat dějiny. Pro ty je tato kniha ideální, protože informace z dějin umění získají nenásilně. Zároveň čtenář získá povědomí o různých zajímavých technikách tvorby. To může podnítit jeho další kreativní přemýšlení o tom, jakými dalšími způsoby lze tvořit, případně nově nabyté zkušenosti může uplatnit při tvorbě svého vlastního díla. Uvedená umělecká díla představují zajímavou škálu technik, která zahrnuje i sochařskou tvorbu (Alberto Giacometti), zástupce kinetického umění (Alexander Calder) nebo dripping (Jackson Pollock).

Po vzhledové stránce připomíná výše uvedenou knihu od stejné autorky „Kniha o výtvarném umění pro děti“. Kvůli menšímu množství textu působí kniha vzdušněji a lehčeji. Opět jsou využity zábavné ilustrace. Obrázkové postupy jsou srozumitelné. V několika případech je čitelnost textu obtížná, kvůli posazení textu na nejednotné pozadí tvořené obrazem nebo barevným pozadím. Vcelku je grafika příjemná a pro děti přátelská a vhodná.²¹

Obrázek 10: Malujeme podle velkých mistrů – ukázka 1

Obrázek 9: Malujeme podle velkých mistrů – ukázka 2

²¹ DICKINS, Rosie. *Malujeme podle velkých mistrů*. Praha: Fortuna Libri, 2007. Jupiter (Fortuna Libri). ISBN 978-80-7321-351-0.

1.2.1.5 Příběhy obrazů a soch

Štěpánka Sekaninová a Jakub Cenkl – Albatros

Obrázek 11: Příběhy obrazů a soch – titulní strana

Další zmíněnou knihou pro děti je dílo české autorky. Nakladatelství Albatros umožnilo vydání knihy, jejíž autorkou je Štěpánka Sekaninová a ilustrace obstaral Jakub Cenkl. Není divu, že je ilustrátor na deskách knihy uveden stejně důrazně jako autorka samotná. Ilustrace jsou v tomto literárním díle naprosto zásadním pilířem.

Knihu představí citace výstižného popisu knihy z webu nakladatelství Albatros:

„Chcete blíže poznat záhadnou krásku Mona Lisu, urostlého Davida, obrovského Buddhu, vysokánského Ježíše Krista, Malou mořskou vílu nebo se pokochat září rozkvetlých Slunečnic? Odpověděli jste ano? V tom případě se vydejte s kočkou Mínou a jejími dvojčaty Annou a Janou na pouť za slavnými a známými obrazy a sochami. Seznámíte se s příběhem jejich vzniku i jejich autory a dozvíte se něco málo i o nejrůznějších výtvarných technikách. Dost možná, že po přečtení této knihy se i z vás stanou umělci. Kočka Mína čeká, nasadíte si malířský plášť, vezměte paletu a hurá na cestu.“²²

Z popisku je možné odhadnout velmi přesně charakter knihy. Obsah knihy se více než předešlé zmíněné literární příklady vzdaluje od odborné učebnice a přiklání se komiksové

²² SEKANINOVÁ, Štěpánka. *Příběhy obrazů & soch*. Ilustroval Jakub CENKL. V Praze: Albatros, 2018. ISBN 978-80-00-05027-0.

literatuře pro děti mladšího věku, které potřebují neustálé zajímavé podměty k udržení pozornosti.

Jednotlivé kapitoly se vztahují k danému uměleckému dílu. Následují zmínky o příslušném uměleckém slohu a autorovi. Výběr děl se zdá být spíše náhodný, nebo spíše odvíjející se převážně od požadavku zajímavosti než odborného přehledu. Dotýká se 30 zástupců z širokého časového záběru. V knize je zmíněna například pravěká Věstonická Venuše nebo egyptská Sfinga. Větší část je věnována příkladům z 19. a 20. století. Řazení jednotlivých kapitol není vedeno chronologicky.

Jednotlivé kapitoly uvádí výrazný nadpis s názvem díla, jeho letopočtem vzniku a jménem autora. Dále nenásleduje souvislý text, ale strana je naplněna krátkými odstavci roztroušenými po celé stránce. V textu se čtenář dozví pár nejzákladnějších informací o autorovi, o příslušném slohu, ale i o různých výtvarných technikách. Je znát, že je soustředěnost upřena na stručnost a zajímavost. Text je obohacen o komiksově dialogy v bublinách, řečnické otázky, vpisky a popisky. Kniha nevybízí k samotné čtenářově tvorbě zadáváním úkolů. Spíše dodává informace k inspiraci. V závěru knihy není uveden slovníček pojmů. Ten není potřeba, protože neznámé pojmy jsou vždy rozvedeny odstavcem přímo v hlavním obsahu knihy.

Obrázek 12: Příběhy obrazů a soch – ukázka

Celkově knihou provází kočka Mína a dvojčata Jana a Anna ve formě hravých ilustrovaných postaviček. Holčičky mají roli zvědavých tazatelek z dnešní doby. Na jejich uštěpačné dotazy odpovídá kočka, která přichází k děvčatům z dob minulých. Mína splňuje roli osoby, která dodává potřebné informace. Zvláštní je, že v knize není jediné dílo uvedeno fotografií reálného vzhledu, ale je věrně překreslena ilustrátorem v jeho charakteristickém stylu. Příklady děl jsou pak snadno uváděna v dialog s dalšími postavami v knize. Způsob práce

s postavami v knize příjemně osvěžuje četbu a udržuje pozornost mladého čtenáře. Kniha je zajímavá pro čtenáře jakékoliv věkové kategorie.²³

1.2.1.6 Proč je v umění tolik nahých lidí a další zásadní otázky o umění Susie Hodgeová – nakladatelství Universum

Obrázek 13: Proč je v umění tolik nahých lidí – titulní strana

Výčet knih je zakončen dílem, která od všech uvedených příkladů liší záměrem. Stále odkazuje na historická umělecká díla a je věnována mladým čtenářům. Charakter úmyslu knihy vyjadřuje úryvek anotace knihy:

„Jak to že, lidé ve starověkém Řecku a Římě vypadali všichni tak krásně? A proč jsou všichni nazí!? Proč se ve středověku malovalo všechno naplocho? Proč obraz potřebuje rám? Je opravdu potřeba tolik ovoce, když chce malovat zátiší?! Proč malují impresionisté všechno tak rozmazaně? Proč zrovna van Goghovy Slunečnice patří k nejdražším obrazům na světě, když jsou to jen slunečnice?!“²⁴

Otázky tohoto typu vedly Susii Hodgeovou k vytvoření této literatury. Mladí lidé si při pohledu na různé druhy umění pokládají mnohé otázky (ať už se jedná o nejstarší památky

²³ SEKANINOVÁ, Štěpánka. *Příběhy obrazů & soch*. Ilustroval Jakub CENKL. V Praze: Albatros, 2018. ISBN 978-80-00-05027-0.

²⁴ *Proč je v umění tolik nahých lidí a další zásadní otázky o umění* [online]. Databáze knih [cit. 2020-11-24]. Dostupné z: <<https://www.databazeknih.cz/knihy/proc-je-v-umeni-tolik-nahych-lidi-a-dalsi-zasadni-otazky-o-umeni-319178>>

nebo současné umění). Tyto otázkou mohou někdy působit odpudivě. Člověk každému uměleckému dílu nerozumí automaticky. Proto je třeba se ptát, aby mohla být umělecká tvorba pochopena a přijata. Autorka tyto otázky ve své knize zodpovídá jazykem blízkým mládeži, a tím připravuje čtenáři cestu k pochopení umění. Mnohými z otázek se jistě dříve trápili všichni pozorovatelé umění nebo je možná ani nenapadlo si některé otázky položit. Důležité je, že tento způsob efektivně motivuje ke zvědavosti.

Struktura knihy není vázána na konkrétní umělce ani na umělecká díla. Nedá se ani mluvit o členění na kapitoly. Kniha jako celek je jednoduše souborem otázek, které jsou zodpovídány komentářem odkazujícím na konkrétní umělecké dílo. Příjemnou zajímavostí je, že stránky na sebe vzájemně odkazují podle navazujících souvislostí. Čtenář je tím osvobozen od chronologického způsobu studia knihy, ale jednoduše si v knize může vyhledat téma, které jej právě zajímá.

Odstavce komentářů a obrázkové příklady ožívují opět zajímavé ilustrace, popisky, šipky a řečnické otázky. Doplnující řečnické otázky dodávají textu svěžest. Otázky někdy takzvaně „udeří hřebíček na hlavičku“, podněcují k aktivitě nebo k zamyšlení. Popisky a otázky jsou graficky zpracovány odlišně od hlavního textu. Charakteristické pro vzhled knihy je užití různých druhů písma v rámci jednoho textu nebo třeba doplnění o různé geometrické objekty, či odklonění textu od horizontálního směru. Ilustrace pro knihu vytvořila Claire Goble. Knihu doprovázejí postavičky chlapce a děvčete charakteristického vzhledu, který souzní s grafickým řešením knihy. Tentokrát jsou postavy němé. Nedoplňují výklad vlastními poznámkami, ale ožívují jednotlivé stránky a reagují na aktuální obsah textu. Závěru knihy neschází slovníček a rejstřík. Kniha může působit neuspořádaným dojmem. Nicméně i to je něco, co specifická sorta čtenářům vyhledává. Rozhodně má ve dnešních knihovnách pro děti své místo.²⁵

Obrázek 14: Proč je v umění tolik nahých lidí – ukázka

²⁵ HODGE, Susie. *Proč je v umění tolik nahých lidí?: a další zásadní otázky o umění*. Ilustroval Claire GOBLE, přeložil Milan LŽIČKA. Praha: Knižní klub, 2017. Universum. ISBN 978-80-242-5556-9.

1.2.2 Příklady pracovních listů vztahujících se k umění

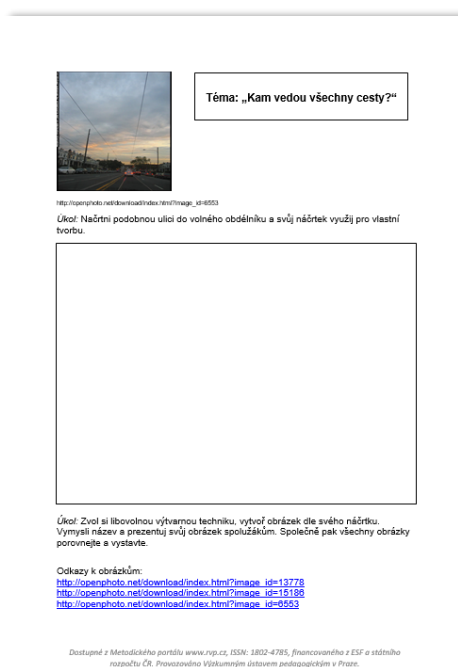
Pracovní listy v oblasti vzdělávání často mají formu krátkého dokumentu prezentujícího nějakou látku. Čtenáře seznamuje s problematikou stručným textem, jehož informace jsou aplikovány na aktivity, ke kterým pracovní list vybízí. Od běžné vzdělávací literatury (odborné literatury, učebnic, pracovních sešitů) se liší stručností zaměření i obsahu textu a jeho přímou návazností na praktické procvičení formou úkolů.

V následující kapitole budou uvedeny existující pracovní listy pro děti, které se váží k umění. Nebylo možné dohledat existující soubor pracovních listů pro školy tohoto zaměření, který by pro školy vydalo některé z nakladatelství. Ve dnešní době vznikají pracovní listy pro školy převážně v rukou samotných učitelů. Tyto pracovní listy zůstávají uchovány v šuplíkách, anebo jsou zavěšeny na web školy nebo na Metodickém portálu RVP²⁶. Na webu Metodického portálu se shromažďuje obrovské množství vypracovaných dokumentů k výuce v takzvaných *DUMech* (Digitální učební materiály). V mnohých kategoriích lze na tomto místě najít užitečné podklady a inspiraci do výuky zaměřené na konkrétní stupeň vzdělávání, předmět i téma. I v oblasti výtvarné i hudební výchovy se jedná o velké kvantum prezentací, článků a pracovních listů. Ty rozhodně stojí za prolistování pro inspiraci do výuky. Materiály jsou většinou zaměřeny přímo na vzdělávací cíl jedné vyučovací jednotky. Příprava dobrého pracovního listu je práce pro kolektiv tvůrců a je dlouhodobým projektem. Nejspíše z toho důvodu jsou pracovní listy na této učitelské platformě často velmi jednoduché po obsahové, a především po grafické stránce, i když často nesou zajímavé podněty a nápady na aktivity.

Jako ilustrační příklad uvádím učební materiál od Mgr. Aleny Ščukové, která je nejčastěji zmiňovanou autorkou učebních materiálů v oblasti pracovních listů do výtvarné výchovy na Metodickém portálu RVP. Její příspěvek věnující se tématu perspektivy nabízí krátký pracovní list v aplikaci Word s krátkým uvedením žáka do problematiky perspektivy a procvičovacímí aktivitami.²⁷

²⁶ Metodický portál RVP.CZ [online]. Národní pedagogický institut České republiky, 2020 [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <<https://www.rvp.cz/>>

²⁷ ŠČUKOVÁ, Alena. *Perspektiva – pracovní list: Pracovní list k praktickému ověření teoretických poznatků a k návrhu vlastního vizuálně obrazného vyjádření*. [online]. [cit. 2020-11-24]. Dostupné z: <<https://dum.rvp.cz/materialy/perspektiva-pracovni-list.html>>

Obrázek 15: ukázka pracovního listu z Metodickém portálu RVP

Oproti těmto materiálům velmi pěkně zpracované pracovní listy vznikají v každé velké galerii. Ty se však vždy vážou ke konkrétní expozici. Dalo by se tak tvrdit, že prozatím neexistuje soubor pracovních listů věnujících se dějinám výtvarné nebo hudební kultury v celku, který by byl použitelný pro vyučování na základní škole. Dále jsou uvedeny alespoň příklady kvalitních pracovních listů z galerií. Výběr zmíněných pracovních listů je sbírkou dostupných pracovních listů nejdůležitějších muzeí a galerií v České republice, jejichž zpracování je přínosné. Nejedná o výčet nejdůležitějších galerií, protože některé galerie své edukační materiály nezpřístupňují, a tak nejsou uvedeny (například Národní galerie).

1.2.2.1 Bez názvu. Nedatováno.

Oproti úvodnímu slovu hned první příklad nebude pod záštitou galerie. Projekt „Bez názvu. Nedatováno.“ funguje ve spolupráci (nejen) s Muzeem umění Olomouc, ale je iniciativou jednotlivců. Jedná se o dnes o ojedinělou a velmi aktivní platformu s materiály pro výuku výtvarné výchovy na základních školách. Tyto materiály jsou i pro kohokoliv, kdo má touhu se o umění více dozvědět zábavným způsobem.

Název projektu je přímo na jeho stránkách objasněn následovně:

„Tento netradiční název vypůjčený z galerijních popisek vyjadřuje výchozí situaci, jež může nastartovat dobrodružné pátrání po významech uměleckých děl a jedinečnou cestu za poznáním lidské kultury a sebe sama. Když se setkáváme s uměleckým dílem a ani popisek nám neukazuje směr, je jen na nás, kudy se při interpretaci uměleckého díla vydáme. Předem není nikdy jasné, co objevíme.“²⁸

Vznik projektu je iniciativou doc. Mgr. Petry Šobáňové, Petra Šobáňová je odbornou asistentkou v oboru didaktika výtvarné výchovy. Dlouhodobě se zabývá způsoby vedení dětí v oblasti výtvarné tvorby. Spolupracuje v mnohých (i neziskových) oblastech, kde se snaží ovlivnit celkový přístup k výtvarné výchově na školách. Vyučuje didaktiku budoucí učitele na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého, publikuje literární díla, spolupracuje s Muzeem umění Olomouc nebo je aktivní v dalších profesních organizacích (Asociace výtvarných pedagogů, Česká sekce INSEA, Odborná rada dětských výtvarných aktivit NIPOS-ARTAMA a další).²⁹ Dalo by se říct, že její pozornost vždy směřuje k jedinému cíli: maximálně zajistit, aby v dětech rostla touha po objevování výtvarného umění a následně k vlastnímu svobodnému výtvarnému projevu.

Na projektu „Bez názvu. Nedatováno.“ spolupracuje celý tým odborníků. Z nich je třeba zmínit autorku ilustrací MgA. Pavlu Baštanovou. Její ilustrace vtiskly produktům tohoto projektu originální vzhled. Dále na projektu spolupracují Mgr. Marek Šobáň, Ph.D., Mgr. Lenka Trantírková, Mgr. Hana Lamatová a Mgr. BcA. Pavel Kučera, Ph.D.

²⁸ ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Bez názvu. Nedatováno.* [online]. [cit. 2020-11-24]. Dostupné z: <https://www.nedatovano.cz/>

²⁹ CV – Petra Šobáňová [online]. Olomouc: Katedra výtvarné výchovy, Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: http://kvv.upol.cz/index.php?seo_url=kvv-predmety-didaktika-petra-sobanova-cv-petra-sobanova

Stránky *Bez názvu. Nedatováno.*³⁰ zprostředkovávají různorodé materiály do výuky (nejen) pro učitele výtvarné výchovy a muzejní a galerijní pedagogy. Obsahy vycházejí z RVP, a tak je více než vhodný i pro výuku přímo ve školách. Na stránkách se pravidelně objevují nejen stále nové pracovní listy, ale i eduklipy ve spolupráci s Univerzitou Palackého. Eduklipy jsou animované klipy, jejímž prostřednictvím se snaží autoři ukázat dětem různé aspekty výtvarného umění a vysvětlit jim některé základní pojmy. Naučné klipy jsou nabízeny i s překladem do znakového jazyka. Překlad zajišťuje dříve zmíněný Mgr. BcA. Pavel Kučera, Ph.D. Každá novinka je prezentována také na stejnojmenné facebookové stránce, a tak jsou aktuální informace snadněji dostupné.

Jednotlivé pracovní listy jsou rozděleny do několika podkategorií, které jsou aktualizovány dle potřeby. Jsou to například „Tvoříme doma“, „Ve světě obrazů“, „Tvoříme digitálně“ a další. Nové listy často reagují na aktuální témata. Návštěvník stránek si tak může sám zvolit pracovní list z příslušné kategorie podle vlastní chuti a potřeby.

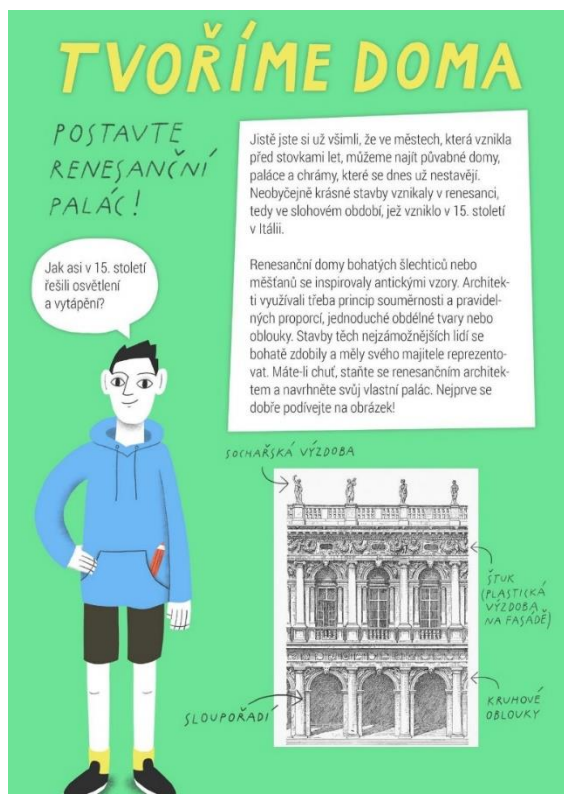

Obrázek 16: *Bez názvu. Nedatováno.* – ukázka doprovodných postav

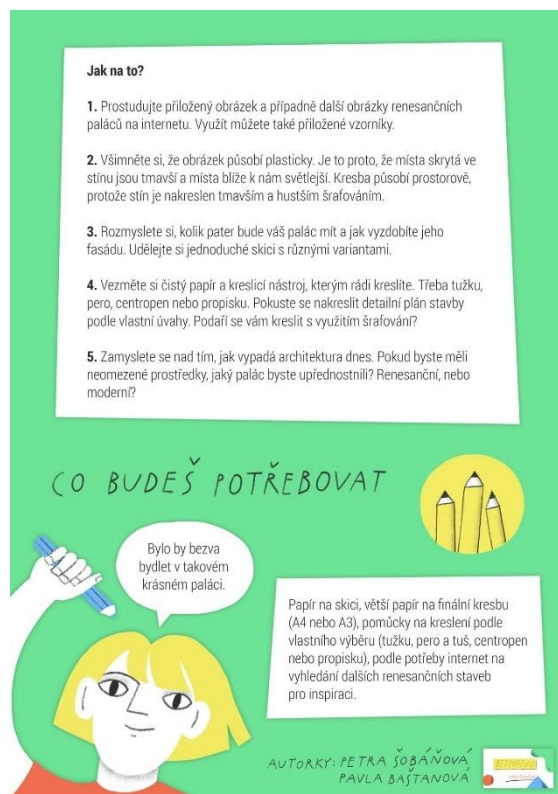
Celým projektem čtenáře doprovází 8 postaviček. Vyskytují se mezi nimi běžní lidé různého věku, ale i restaurátorka, teoretik, umělec a sběratelka. Každá z postav má pevně utvořený vzhled a osobní charakteristiku. Společně dokážou reagovat na jakoukoli situaci, které jim obsah pracovních listů připraví. Zároveň čtenářům podávají informaci o tom, že s uměním má do činění spousta dalších rolí, a nejen jeho tvůrce.

³⁰ *Bez názvu. Nedatováno.* [online]. *Bez názvu. Nedatováno.*, 2020 [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <<https://www.nedatovano.cz/>>

Vzhled pracovních listů si udržuje jednotnou podobu. Vždy se jedná o jeden oboustranný list, což z něj dělá literaturu nenáročnou na tisk pro školy nebo v domácnosti. Pracovní listy zaměřené na výtvarnou aktivitu vždy doprovází typické zelené pozadí. Téma vždy uvádí barevný nadpis hravého fontu. V nepravidelných rámečcích je uveden doprovodný odborný text podávající důležité informace o daném tématu, ale také podrobně popsany postup navazující výtvarné aktivity. Stránky neposkytují vždy prostor k tvorbě, ale vždy jsou uvedeny potřebné pomůcky. Samozřejmě je vždy také uveden obrazový příklad pro inspiraci. Vždy je štědře poskytnut prostor pro hovory postavíček doplňující. List je pak volně doprovoben vhodnými přílohami s inspiračními obrázky.³¹

Obrázek 18: Bez názvu. Nedatováno. – ukázka 1

Obrázek 17: Bez názvu. Nedatováno. – ukázka 2

³¹ ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Bez názvu. Nedatováno.: Výukové materiály do výtvarné výchovy* [online]. 2020 [cit. 2020-11-24]. Dostupné z: <<https://www.nedatovano.cz/>>

1.2.2.2 Muzeum umění Olomouc

Muzeum umění Olomouc má své místo v historickém městě od roku 1951, kdy bylo ještě součástí Vlastivědného muzea v Olomouci. Roku 1989 se osamostatnilo a nyní je jeho činnost provozována ve 3 budovách – Muzeum moderního umění, Arcidiecézní muzeum Olomouc a Arcidiecézní muzeum Kroměříž. Se svou bohatou sbírkou předmětů z různých oblastí umění je třetí největší institucí svého druhu v Česku. Kromě běžné výstavní činnosti a dalších zajímavých aktivit, které Muzeum umění pořádá, stojí za zmínku jeho edukační činnost. Lektori a lektorky muzea často vytvářejí edukační programy pro MŠ, ZŠ, SŠ, i pro veřejnost. Edukační programy v roce 2019 připravovali lektorky a lektori: H. Lamatová, L. Trantírková, T. Čermáková, D. Hrbek s Markem Šobánem ve vedení edukačního oddělení. Během roku 2019 vzniklo 9 programů pravidelné edukační činnosti pro školy ke stálým expozicím a krátkodobým výstavám. Pro veřejnost připravují jednorázové komentované prohlídky a animace k jednotlivým výstavám a podílejí se na programech festivalů Hortus Magicus, Muzejní noc, Dny evropského kulturního dědictví a další.

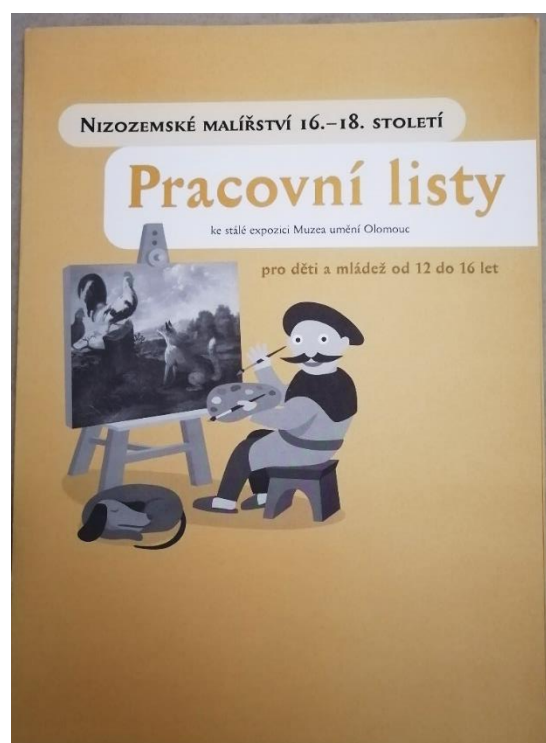
K těmto edukačním programům zaměstnanci muzea připravují pracovní listy, které zlepšují práci s účastníky. Pečlivě připravený zábavný program musí jít v ruku v ruce s grafickým zpracováním. O grafiku se v Muzeu umění v Olomouci starají Petr Šmalec a Vladimír Vaca. V pracovních listech pro edukační programy je však nejčastěji znám rukopis Petra Šmalce.

Petr Šmalec se soustředí na ilustraci pro dětské knížky ve vektorové grafice. Svým neopakovatelným stylem ilustrací obohacuje materiály Muzea umění Olomouc. Produkty, které vznikaly jeho rukou pro muzeum od toho roku měly různou grafickou úpravu. Nejtypičtější je styl jeho ilustrací. Ve vektorových křivkách tvoří postavičky z jednoduchých tvarů. Ilustrace působí na děti přátelsky a mile. Nezahlcují stránku složitým vzhledem, ale pouze jednoduše osvěžují stránky.^{32 33}

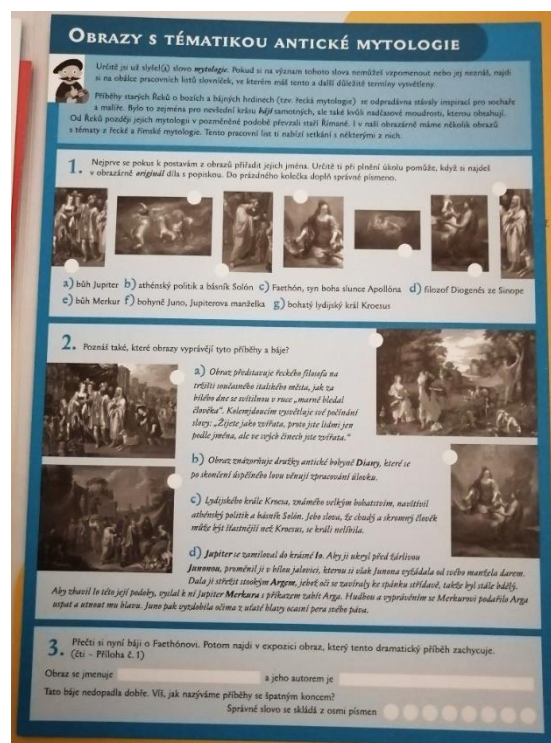
³² *Muzeum umění Olomouc* [online]. Olomouc, 2006 [cit. 2020-11-24]. Dostupné z: <<https://www.muio.cz/>>

³³ *Výroční zpráva o hospodaření roku 2019*. [online]. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2019. [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <<https://www.muio.cz/vyrocní-zpravy/>>

Nizozemské malířství 16. –18. století

Obrázek 20: Nizozemské malířství 16. –18. století – ukázka 1

Obrázek 19: Nizozemské malířství 16. –18. století – ukázka 2

Z množství existující literatury obohacené o grafickou úpravu Petra Šmalce jsou uvedeny pracovní listy ke kdysi stále expozici Muzea umění „Nizozemské malířství 16. –18. století“ z roku 2004. Jedná se o komplex pracovních listů i s přílohami, jejichž obsah připravil Marek Šobáň. Informace o obrazech a s nimi souvisejících tématech jsou podávány poutavým textem. Hlavní text je doprovázen hrami, aktivitami, kvízy a hádankami, výzvami ke kreslení a malování. K plnění úkolů je vždy vyhrazen prostor přímo v listu. Celek 3 listů je prakticky vložen do složky, která zároveň nese úvodní stranu, tiráž, úvodní slovo, klíč k vybraným úkolům a slovníček pojmů. Každý z listů je odlišen rozdílným barevným pozadím. Text je podložen světlým odstínem dané barvy. Další prvky užívají jen černobílých odstínů. Což nejen že dodává listu příjemný nezátížený vzhled, ale také umožňují jejich umístění na podklad jakéhokoliv odstínu.³⁴

³⁴ ŠOBÁŇ, Marek a Petr ŠMALEC. *Nizozemské malířství 16.–18. století: Pracovní listy ke stálé expozici Olomoucká obrazárna II. Muzea umění Olomouc pro děti a mládež od 12 do 16 let*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2004.

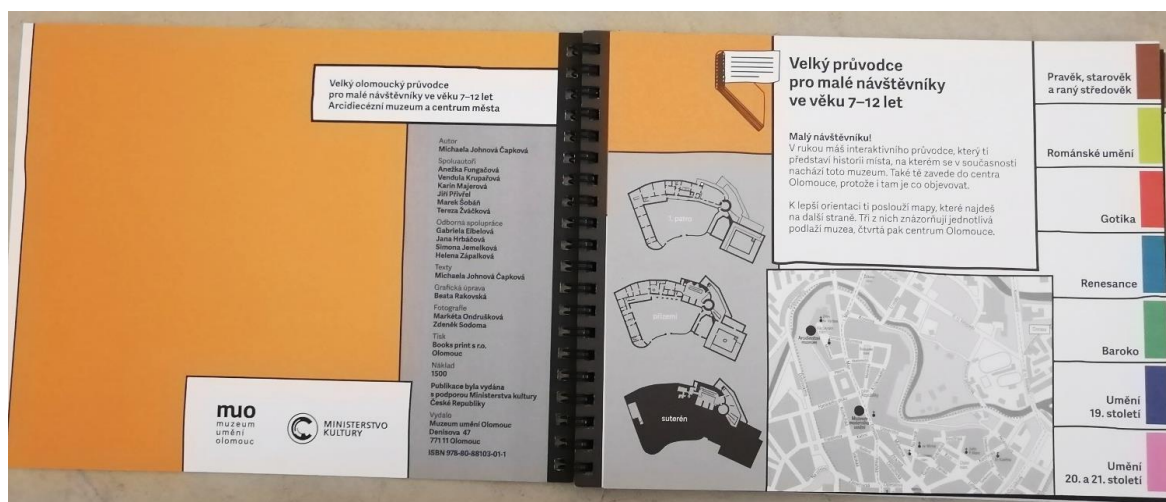
Velký Olomoucký průvodce pro malé návštěvníky – Arcidiecézní muzeum a centrum města

Obrázek 21: Velký Olomoucký průvodce pro malé návštěvníky – titulní strana

Pod záštitou Muzea umění Olomouc vznikl i Velký Olomoucký průvodce pro malé návštěvníky ve věku 7–12 let. Editorkou a tvůrkyní textů je pedagožka a lektorka Michaela Johnová Čapková, samozřejmě za podpory celého týmu spolupracovníků. Grafickou podobu vytvořila Beata Rakovská a fotografie obstarali Markéta Ondrušková a Zdeněk Sodoma.

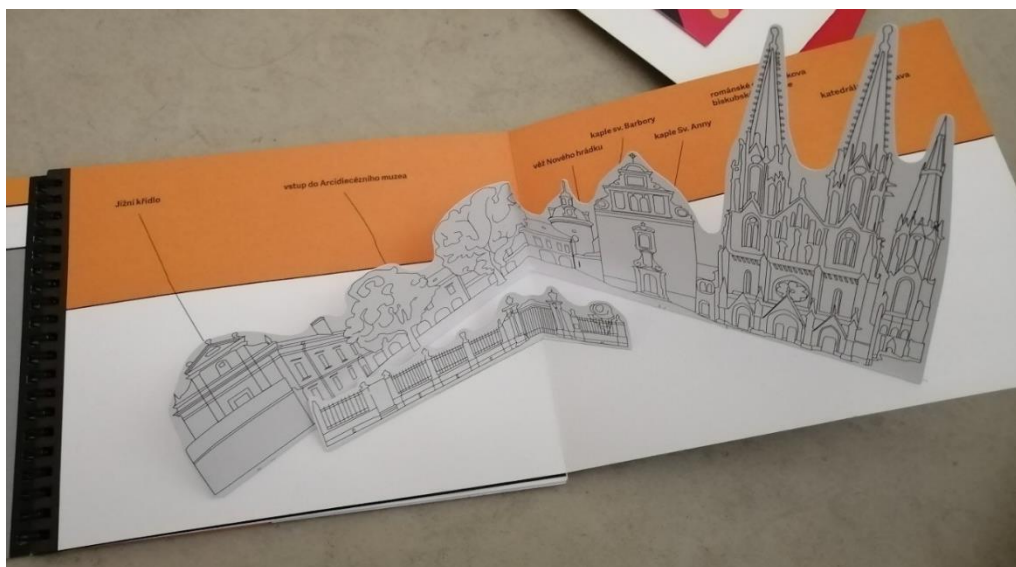
Malý průvodce provede čtenáře historií místa, na kterém stojí budova muzea a také historií města Olomouce. Průvodce dříve plnil funkci průvodce po expozici. Je to patrné z různých úkolů, které odkazují na konkrétní exponáty vystavené v muzeu. Malá knížečka v kroužkové vazbě představuje jednotlivá období z historie umění. Ke každému období je vložen odstavec s nejdůležitějšími informacemi. Jak slibuje v úvodu, čtenář se dozví zajímavé informace o konkrétních místech, sochách nebo obrazech. Každá kapitola nabízí interaktivní

Obrázek 22: Velký Olomoucký průvodce pro malé návštěvníky – ukázka 1

a zajímavé úkoly. Některé z nich čtenář plní přímo při procházení konkrétní expozice a některé doplňuje doma. Úkoly často opouští prostor dvourozměrných stránek a vedou čtenáře ke kooperaci s vystavenými exponáty, stříhání, malování a dalšímu tvoření inspirovaného historickými podklady. K plnění úkolů je vždy vyhrazen prostor přímo na stránkách průvodce. Kreativní je silueta budovy Arcidiecézního muzea i s kaplemi sv. Barbory a sv. Anny a katedrálou sv. Václava, která na čtenáře vystoupí ze stránek hned ze začátku knížky. Podobnou „Pop up maketu“ si může malý průzkumník vytvořit v některé z dalších kapitol. O pár stránek dál (v kapitole o gotice) si může na průsvitný papír sám namalovat vlastní vitráž. Pro snadnější orientaci jsou vloženy listy s plánkem města a jednotlivých podlaží budovy.

Po grafické stránce je literatura povedená. Užívání rukou kreslených linií k oddělení odstavců a příloh jsou příjemným lákadlem nejen pro dětské oko. Graficky je nutné dobře řešit orientaci v průvodci, a to i proto, že při procházení expozicí bylo nutné přeskakovat mezi kapitolami. Beata Rakovská čtenáře navádí barevným odlišením jednotlivých kapitol a piktogramy označující jednotlivé úkoly. Některé stránky odkazují na webovou stránku www.olmuart.cz³⁵, kde by si měl čtenář v případě zájmu dohledat další informace. Odkaz je dnes, bohužel, již nefunkční.³⁶

Obrázek 23: Velký Olomoucký průvodce pro malé návštěvníky – ukázka 2

³⁵ Webová stránka není již k dispozici.

³⁶ JOHNOVÁ ČAPKOVÁ, Michaela. *Velký olomoucký průvodce pro malé návštěvníky: Arcidiecézní muzeum a centrum města*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, rok vydání nezjištěn. ISBN 978-80-88103-01-1.

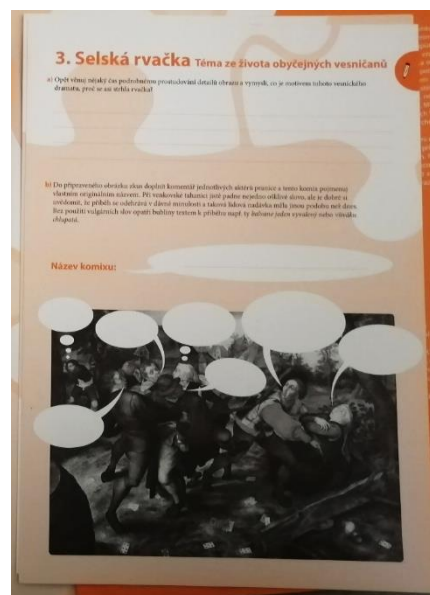
1.2.2.3 Arcidiecézní muzeum v Kroměříži

Muzeum umění v Olomouci založilo kroměřížskou pobočku v prostorách místního zámku v roce 2006. Nejen díky více než statisícovému množství exponátů a sbírkových předmětů se kroměřížský zámek i se zahradami se stal památkou UNESCO.³⁷

Z očí do očí

Obrázek 24: Z očí do očí – titulní strana

Obrázek 25: Z očí do očí – ukázka

Jako příklad edukačního materiálu je uveden soubor pracovních listů z roku 2011. Je vydaný Národním památkovým ústavem, s územním odborným pracovištěm v Kroměříži ve spolupráci s Muzeem umění Olomouc – Arcidiecézní muzeum v Kroměříži. Autorkou je opět Michaela Johnová Čapková a o grafické zpracování zajistil Vítězslav Lyach. Průvodní dokument byl vytvořen k expozici obrazárny Arcibiskupského zámku pro návštěvníky ve věku 12–18 let.

Svazek je vložen do složky podobně, jako dříve zmíněný materiál o Nizozemském malířství. Na čtyřech oboustranných listech návštěvník objevuje informace o jednotlivých obrazech vždy doprovázené úkolem, který vede k hlubšímu zkoumání exponátu, či vlastnímu kreativnímu projevu. Jedná se o doplňování obrazů, hledání v obrazech, dopisování myšlenek a podobně.

³⁷ Muzeum umění Olomouc [online]. Olomouc, 2016 [cit. 2020-11-24]. Dostupné z: <<https://www.muo.cz/arcidiecezni-muzeum-kromeriz/>>

Graficky jsou listy zpracovány citlivě. Celkový vzhled je založen na odstínech oranžové barvy. Základním motivem jsou dílky puzzle. V kombinaci s černobílými obrázky působí pracovní listy lehce. K odlišení jednotlivých úkolů jsou odlišeny příslušnými piktogramy k označení různorodých aktivit.³⁸

1.2.2.4 Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně

Zlínská galerie výtvarného umění svou výstavní činnost soustředí na české a slovenské umění 19. a 20. století. Od roku 2013 působí v prostorách 14. budovy bařova továrního areálu. Návštěvníky láká na stálou expozici „Prostor Zlín | Řády vidění“, ale i na krátkodobé výstavy. Galerie se snaží stimulovat výtvarný život regionu. Její činnost je rozšířena o vydávání čtvrtletníku „Prostor Zlín“, který je zaměřený na současnou tvorbu a galerijní sbírkotvornou i výstavní praxi.

Ani galerie ve Zlíně nevynechává ze své činnosti dětské návštěvníky. V roce 2019 bylo připraveno 15 edukačních programů pro žáky základních i středních škol. Edukační programy ve Zlínské galerii připravují edukátoři Martin Čada, Klára Kollárová a Tereza Čelůstková. Na edukačních programech se podílí také s Fakulta multimediálních komunikací UTB ve Zlíně. Edukační oddělení nabízí mimo běžné činnosti také „Galeřiště“, což je výtvarná dílna a herna pro děti předškolního věku. Děti v doprovodu rodičů mohou zažít neobyčejné hry, tvoření a zážitky přímo v prostoru stálé expozice. Pro starší děti je v nabídce Sobotní výtvarná dílna nebo Edukační a inspirační interaktivní zóny s aktivitami ke stálé expozici Prostor Zlín.^{39, 40}

Prostor Zlín

Jedním z edukačních programů je program s pracovními listy ke stále expozici Prostor Zlín. Ten návštěvníkům nabízí seznámení s prostorem galerie a ukazuje jim možný způsob, jakým by mohli nahlížet na umění. Částečně poskytuje informace o Bařovi, jeho vlivu na město a jeho současníkách. Pracovními listy čtenáře provází samotný Tomáš Bařa reprezentovaný svým portrétem na jednotlivých stránkách. Pracovní listy jsou vytvořeny pro různé věkové kategorie. Materiálu schází text k uvedení žáka do expozice nebo k následujícímu obsahu.

³⁸ JOHNOVÁ ČAPKOVÁ, Michaela. *Z očí do očí: Pracovní listy pro mládež od 12 do 18 let.*

Arcibiskupský zámek v Kroměříži, Obrazárna Kroměříž: Arcidiecézní muzeum Kroměříž, 2011.

³⁹ *Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně* [online]. Zlín, 2020 [cit. 2020-11-24]. Dostupné z:

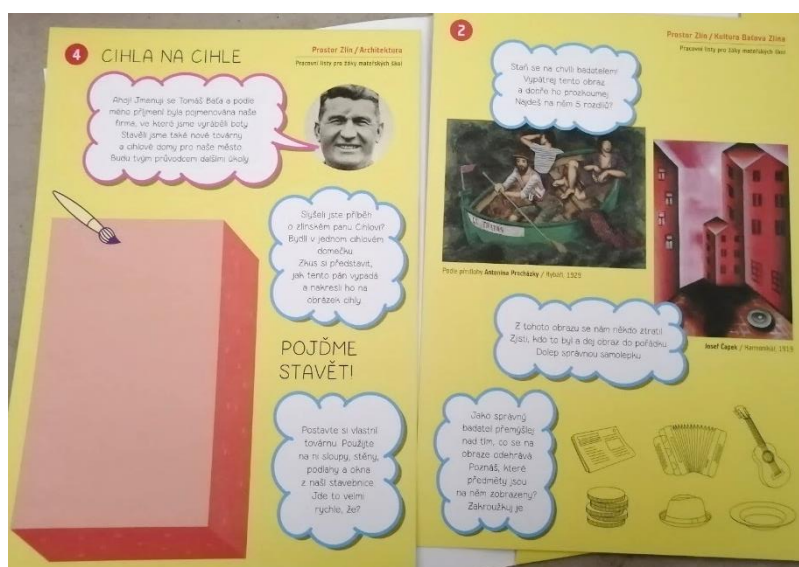
<<https://www.galeriezlin.cz/cs/o-nas/o-galerii/>>

⁴⁰ *Výroční zpráva za rok 2019.* [online]. Zlín: Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně, 2019. [cit.

2020-11-23]. Dostupné z: <<https://www.galeriezlin.cz/cs/o-nas/ke-stazeni/>>

Ten snadno nahradit úvod v řeči průvodce, kterou pracovní list nejspíše jen doplňuje. Níže jsou uvedeny ke srovnání pracovní listy pro mateřské školy a pro žáky středních škol. V obou případech se jedná o složku s balíčkem několika listů plných textů, odkazů a aktivit. Pracovní materiál je z roku 2013.

V případě dokumentů pro mateřské školy jsou užity pestré barvy a textová část je omezena na užší rozsah. Obsah listu je zaměřen jen na nejzákladnější informace z oblasti umění. V sazbě textu je zvoleno větší rozpětí a příjemný bezpatkový font, a tak je pro děti příjemný na pohled. Text je situován vždy v komiksových bublinách ve tvaru obláčku. Dítě v mateřské škole si text ještě nepřečte, proto je nezbytná spolupráce dospělého. Úkoly pro děti vylučují úkoly na zapisování textu (kromě podpisu na úvodní straně) a spíše vedou ke kreslení, pozorování vystavených objektů nebo lepení nálepek, spojování objektů a podobně.⁴¹

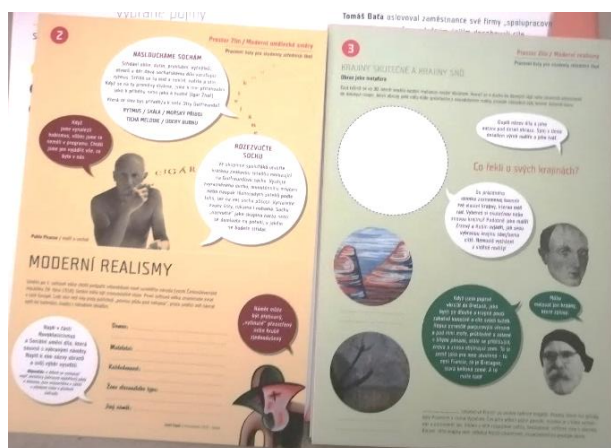

Obrázek 26: Prostor Zlín – mateřské školy

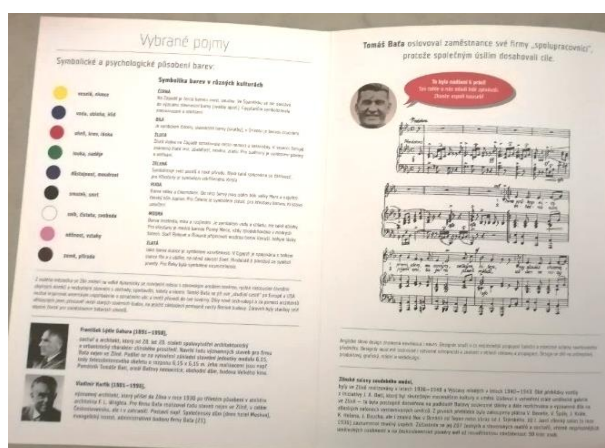
Pracovní listy pro žáky středních škol jsou přizpůsobeny žákům staršího věku. Užívají jemnější barvy, je přiloženo více textu, úkoly jsou složitější a textové bubliny mají střídmější tvar. I po obsahové stránce je materiál náročnější. Už ze zaměření galerie vychází selekce kategorií soustředěna na moderní umělecké směry: moderní realismy, surrealismus,

⁴¹SVÁTKOVÁ, Barbora a Zuzana JASANOVÁ. *Prostor Zlín: pracovní listy pro žáky mateřských škol*. Ve Zlíně: Krajská galerie výtvarného umění, 2013. ISBN 978-80-85052-97-8.

automatismus, existencialismus a kapitola o architektuře a průmyslovém designu se zaměřením na Zlín.⁴²

Obrázek 27: Prostor Zlín – střední školy 1

Obrázek 28: Prostor Zlín – střední školy 2

1.2.2.5 Moravská galerie Brno

Moravská galerie v Brně se liší svým zaměřením od ostatních galerií v České republice. Jako jediné muzeum umění se zaměřuje na výtvarnou kulturu zcela komplexně. Celkem spravuje 5 objektů. Pracuje s volným uměním, tedy malbou, kresbou, grafikou a plastikou od nejstaršího období po současnost. Dále s fotografií, užitým uměním, grafickým designem a architekturou. Moravská galerie, soustředěná v největším moravském městě, je druhým největším muzeem umění v republice. Galerie návštěvníkům nabízí výstavy, přednášky, prohlídky, dílny, koncerty a performance. Nabízené aktivity se snaží zprostředkovat široké škále návštěvníků, i těm nejnáročnějším. Proto vznikají speciální programy nejen pro děti, ale také speciální kolekce uměleckých děl pro nevidomé a slabozraké. Mezi jeden z nejzajímavějších projektů galerie patří výstava finalistů Ceny Jindřicha Chalupického, která ke svému provozu využila obnovitelné zdroje energie.⁴³

Z Moravské galerie nebylo možné získat pracovní listy vážící se k některé z expozic. Jsou uvedeny alespoň ukázky grafiky, která doprovází edukační dokumenty. Jedná se o 2 různé brožury o edukačních programech. V obou případech dětské oko jistě zaujme příjemné

⁴² Prostor Zlín: pracovní listy pro studenty středních škol. Zlín: Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně, 2013. ISBN 978-80-85052-95-4.

⁴³ Moravská galerie v Brně: [online]. Brno, 2010 [cit. 2020-11-24]. Dostupné z: <<http://www.moravska-galerie.cz/>>

barevné grafické zpracování jednoduchých geometrických tvarů. Lukáš Kijonka, který brožury graficky zpracoval, vsadil na hravost, pestré barvy a jednoduché tvary. Výsledek je lákavý na pohled.⁴⁴

Obrázek 29: Moravská galerie Brno – brožura 1

Obrázek 30: Moravská galerie Brno – brožura 2

⁴⁴ Výroční zpráva za rok 2019. [online]. Brno: Moravská galerie v Brně, 2019. [cit. 2020-11-23].
Dostupné z: <<http://www.moravska-galerie.cz/moravska-galerie/o-galerii/vyrocní-zpravy.aspx>>

U obsahu druhé z brožur je vhodné vyzdvihnout nápad u jednotlivých prezentovaných programů uvést procento, které zaujmají kategorie „zážitek“, „aktivita“ a „výklad“ z celkového programu.⁴⁵

Obrázek 31: Moravská galerie Brno – brožura 2 ukázka

1.2.2.6 Galerie hlavního města Prahy

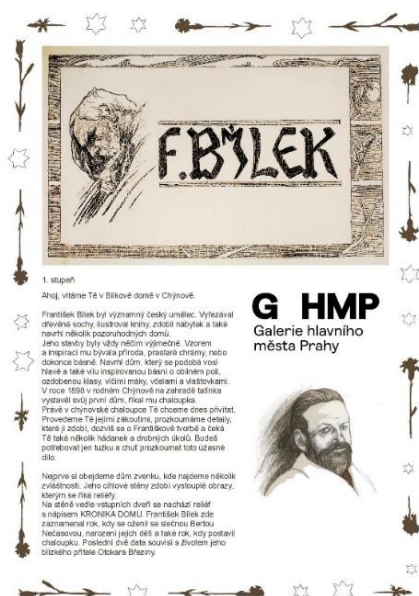
Dalším zástupcem významných galerií České republiky je Galerie hlavního města Prahy. Ve výstavní činnosti se zaměřuje zejména na moderní a současné umění. Výstavní činnost je situována v sedmi objektech města Prahy.

V roce 2019 bylo edukátory zprostředkováno v pražské galerii celkem 942 edukačních aktivit a doprovodných akcí. Z toho proběhlo 869 edukačních aktivit a 73 ostatních doprovodných

⁴⁵ Edukační programy pro 2. stupeň základních škol. [online]. Brno: Moravská galerie, 2020. [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <<http://www.moravska-galerie.cz/moravska-galerie/vzdelavani/skoly/edukacni-programy-pro-skoly.aspx>>

akcí. Nejčastěji se jednalo o interaktivní prohlídky pro školy (320). Dále probíhají různé workshopy, výtvarné dílny, projekty a podobně.^{46, 47}

Dům Františka Bílka v Chýnově

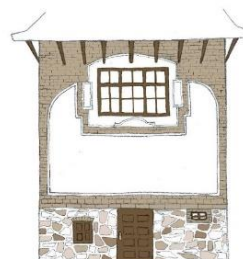

Obrázek 33: Dům Františka Bílka v Chýnově – titulní strana

Nádherné hlavní reliefy dostaly zvláštní pojmenování. Ten, na kterém maminka přikrývá svého syna, se nazývá „JSMĚ PŘIKRYTI“ a připomíná rámec pečí maminky. Směrem k lesku najdeme relief s názvem „ZEMĚ K NĚM MLUVÍ“. Kruh a žemák hrača v něm představuje zorníkový, ke kterému se tuří malý člověk.

Když objeďme chaloupku až k zadní straně, zjistíme, že pod velkým oknem zůstalo prázdné místo. Můžeš zkoušet navrhnout obraz, který by zdobil tuto stěnu.

Čistotu zpátky si můžeme všimnout zdištili pavlače. Jdou v něm vyznačily květy lilie, karefiliu a listky.

4

Obrázek 32: Dům Františka Bílka v Chýnově – ukázka

Na webových stránkách jsou k dispozici pracovní listy k prohlídce domu Františka Bílka v Chýnově, který je jednou z budov spadajících pod Galerii hlavního města Prahy. Materiál je vytvořen ve 2 různých obtížnostech. 8 stránek brožury je zaplněno textem, který se váže přímo k jednotlivým zákoutím domu. Je to vůbec poprvé a naposled v rámci této diplomové práce, kdy se pracovní list odkazuje na architektonickou památku. Práce však není zaměřena jen na architektonické prvky, ale i na osobu s budovou spojenou. Listy návštěvníka provedou budovou, svými aktivitami jej inspirují ke zvědavému objevování a hledání způsobu vyřešení úkolů. Textový obsah doplňují ilustrace. Celkově jsou obrázky laděny do příjemně jemného odstínu hnědé. Zajímavé je, že ilustrace, odkazující na konkrétní oblasti, nejsou znázorněny fotografiemi, ale překresleny ilustrátorkou. Ilustrace nakreslila Dominika Hourová. Texty

⁴⁶ Galerie hlavního města Prahy [online]. Praha, 2020 [cit. 2020-11-24]. Dostupné z:

<<http://www.ghmp.cz/>>

⁴⁷ Výroční zpráva za rok 2019. [online]. Praha: Galerie hlavního města Prahy, 2019. [cit. 2020-11-23].

Dostupné z: <<https://www.ghmp.cz/vyrocní-zpravy/>>

připravily Lucie Haškovcová, Markéta Slachová Goldová, Kateřina Prokopová za odborné spolupráce Hany Larvové.⁴⁸

1.2.2.7 Galerie Rudolfinum

V Praze je další významnou institucí v oblasti zprostředkování umění veřejnosti galerie Rudolfinum. Společně s Českou filharmonií sídlí v budově pražského Rudolfinu. Tato státní nezisková organizace se zaměřuje na prezentaci současného výtvarného umění. Galerie zakládá na pořádání dočasných výstav bez stálé expozice. Mezi nimi úspěšná stá výstava děl českého umělce Krištofa Kintery v roce 2017. Ta se svou rekordní návštěvností (161 824 lidí) stala nejnavštěvovanější výstavou v České republice. Svým návštěvníkům nabízí nejen výstavní sály, ale i relaxační a edukační prostory pro děti i dospělé zvané Artpark. V Artparku jsou pořádány interaktivní instalace k výstavám a workshopy zaměřené na současné umění vedené profesionálním lektory. Edukační oddělení vede Zdenka Švadlenková. Školám momentálně nabízí Artpark galerie Rudolfinum komentované prohlídky, workshopy a výtvarné dílny. Pro studenty je k prohlídce ke stažení k dispozici následující pracovní list.^{49, 50}

Kdo se víc ptá, víc se dozví

Kdo se víc ptá, víc se dozví je výstižný název pro tento pracovní list. Pracovní list se neváže ke konkrétní expozici, umělci nebo uměleckému slohu. Jeho cílem je vyloženě přivést návštěvníka k pokládání a zodpovídání otázek o tom co je to umění a jak k němu přistupovat. Výhodou je, že přes svoji obecnost je aplikovatelný na jakýkoliv druh výstavy. Pracovní list totiž žákovi zadává interaktivně spolupracovat s uměleckou expozicí. Vede jej k tomu, aby si díla prohlížel, hodnotil a přemýšlel o nich. Nabízí volný prostor k uměleckému vyjádření. Jistě je vhodný i pro využití vzdělávací činnosti ve školách.

Listy zaujmou nejen obsahem, ale také čistě zpracovanou grafikou. Pracovní list nepotřebuje žádné doprovodné ilustrace. Vše je ve velmi jednoduchém stylu. Pro obohacení jsou použity

⁴⁸ F. Bílek: *Pracovní list*. [online]. Praha: Galerie hlavního města Prahy, 2019. [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <<https://www.ghmp.cz/artoteka/edukacni-listy-chynov-a-frantisek-bilek/>>

⁴⁹ *Galerie Rudolfinum* [online]. [cit. 2020-11-25]. Dostupné z: <<https://www.galerierudolfinum.cz/cs/>>

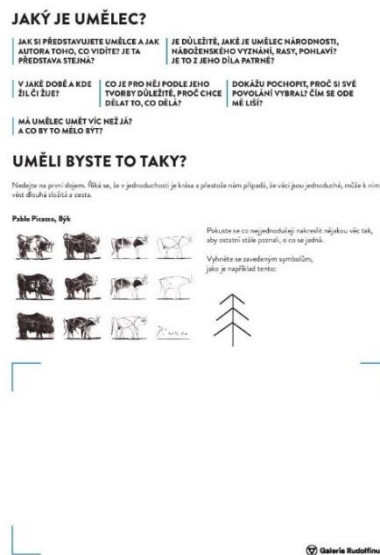
⁵⁰ *Galerie Rudolfinum: O Artparku* [online]. [cit. 2020-11-25]. Dostupné z: <<https://www.galerierudolfinum.cz/cs/artpark/o-artparku/>>

velmi jemné prvky, které udržují vzhled stránky vzdušný, lehký a přehledný. Rozhodně tady platí, že méně je více.

Pracovní list neobsahuje přímé informace o autorovi listu, ani jméno grafika nebylo možné dohledat.⁵¹

Obrázek 34: Kdo se víc ptá, víc se dozví – titulní strana

Obrázek 35: Kdo se víc ptá, víc se dozví – ukázka

1.2.2.8 Národní muzeum

Národní muzeum spravuje komplex 5 muzeí s rozlišným zaměřením. Jsou to Přírodovědecké muzeum, Historické muzeum, Knihovna Národního muzea, České muzeum hudby a Náprstkovo muzeum. Přes to, že se žádná z oblastí nevěnuje přímo výtvarné kultuře, rozhodně stojí za to na moment se zastavit i u edukační činnosti Národního muzea.

Národní muzeum je největším muzeem České republiky. Celkem uchovává přes 20 milionů sbírkových předmětů, zaměstnává přes 300 odborných pracovníků a jejich publikační činnost přesahuje 300 literárních kusů ročně.

⁵¹ *Kdo se víc ptá, víc se dozví: Pracovní list.* [online]. Praha: Galerie Rudolfinum, Artpark, Rok vydání nezjištěn. [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <https://www.galerierudolfinum.cz/wp-content/uploads/Pracovni%CC%81-listy_Galerie-Rudolfinum.pdf>

V době pandemie koronaviru nabízí muzeum různé aktivity v online prostoru. Návštěvník se může stavit takzvaně „Virtuálně do muzea“. Speciálně je vytvořena kategorie aktivit pro děti. Na návštěvníka čekají prohlídky výstav, tvoření, soutěže a kamarádi Honzík s Fany.

V kategorii Muzeohraní je k nalezení zajímavá nabídka her kvízů, soutěží a tvořivých aktivit soustředěných do pracovních listů na různá témata. V některých případech tyto pracovní listy doprovázejí přímo virtuální výstavu. Materiály sice nepřednáší žádné dlouhé vzdělávací výkladové odstavce. Především jsou zacílené na předání základní informace, která je okamžitě vázaná na činnost. Aktivity v těchto pracovních listech jsou kreativní. Nejedná se o prosté zodpovídání otázek, ale umožňují například papír rozstříhat, a tak pozorovateli nabízí nové způsoby, jak si téma zažít osobně. Například muzeum hudby připravilo virtuální výstavu na téma „Za písničkou s českým muzeem hudby“ a Nástrojové pexeso. České muzeum hudby ve svých fondech uchovává na 700 000 historických dokladů z oblasti hudby. Pořádá různé výstavy a aktivity k přiblížení jednotlivých autorů nebo jejich děl a také pořádá koncerty.^{52, 53, 54}

Nástrojové pexeso

Nástrojové pexeso je první a také jediný pracovní list týkající se hudby, který je možné v této práci zmínit. Žádné další použitelné nebylo možné dohledat. Nástrojové pexeso pozorovateli nabízí možnost procvičit si znalost nástrojů hrou Pexeso. Pro jistotu je v závěru dokumentu uvedeno pár stránek, kde jsou o nástrojích uvedeny zajímavosti. Po grafické stránce není mnoho k okomentování. Pexeso funguje s lehce zabarveným podkladem, obrázkem a názvem nástroje. Zadní strana pexesa je potisknuta opakujícím se motivem otazníku.⁵⁵

⁵² *Národní muzeum* [online]. [cit. 2020-11-25]. Dostupné z: <<https://www.nm.cz/>>

⁵³ *Národní muzeum: České muzeum hudby* [online]. [cit. 2020-11-25]. Dostupné z: <<https://www.nm.cz/ceske-muzeum-hudby#zveme-vas>>

⁵⁴ *Národní muzeum: Muzeohraní* [online]. [cit. 2020-11-25]. Dostupné z: <<https://www.nm.cz/virtualne-do-muzea/narodni-muzeum-pro-deti/muzeohrani>>

⁵⁵ *Nástrojové pexeso: Sbírkové předměty Českého muzea hudby*. [online]. Praha: Národní muzeum: Muzeum hudby, Rok vydání nezjištěn. [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <<https://www.nm.cz/virtualne-do-muzea/narodni-muzeum-pro-deti/muzeohrani>>

NÁSTROJOVÉ PEXESO

Sbírkové předměty Českého muzea hudby

Obrázek 36: Nástrojové pexeso

Na chvíli scénografem

V další zábavné aktivitě z kategorie Muzeohraní si čtenář může sám vyzkoušet práci divadelního výtvarníka. Má k dispozici prázdné podium, dvojice herců z oper a her různých žánrů a ukázky návrhů scén předních umělců. Také je přiložena textová příloha, kde je užito prvků ze sociální sítě Twitter, aby zaujalo mladého čtenáře. Ta přednáší konkrétní úryvek jedné z 5 her nebo oper, ze kterých si má čtenář zvolit motiv pro svou tvorbu. Je možné vystříhnout zvolené postavy, inspirovat se příklady a konečně vyzdobit si vlastní scénu pro konkrétní představení.⁵⁶

Obrázek 37: Na chvíli scénografem – podium

Obrázek 38: Na chvíli scénografem – postavy

⁵⁶ Na chvíli scénografem: Pracovní list pro děti ve věku 6-14 let. [online]. Praha: Národní muzeum, Rok vydání nezjištěn. [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <<https://www.nm.cz/virtualne-do-muzea/narodni-muzeum-pro-deti/muzeohrani>>

Tajemství hedvábí

Náročnému čtenáři je prezentována jedna z několika legend o výrobě hedvábných látek originálně formou komiksu.⁵⁷

Obrázek 39: Tajemství hedvábí

Za zmínku jistě stojí také další vzdělávací kategorie pro děti „Učím se s muzeem“ Soustředí se převážně na děti školského věku (6–18 let). Dětem zprostředkovává zábavné opakování témat, o kterých se školák dozvídá ve škole nebo o čem se teprve učit bude. V rámci této kategorie je k nalezení poslední interaktivní pracovní list.⁵⁸

⁵⁷ SMOLÍK, Honza. *Tajemství hedvábí: Komiks pro děti ve věku 6-14 let.* [online]. Praha: Národní muzeum, Rok vydání neznám. [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <<https://www.nm.cz/virtualne-do-muzea/narodni-muzeum-pro-deti/muzeohrani>>

⁵⁸ *Národní muzeum: Učím se s muzeem* [online]. [cit. 2020-11-25]. Dostupné z: <<https://www.nm.cz/virtualne-do-muzea/narodni-muzeum-pro-deti/ucim-se-s-muzeem>>

Za volební právo žen

Tento materiál doprovází stejnojmennou výstavu v Národní památníku Na Vítkově. Brožurka na 10 listech vypráví o tom, že volební právo pro ženy nebylo vždy samozřejmostí a jaké překážky muselo překonat. Dokument sice nenabízí příliš prostoru pro tvoření (také proto, že není zaměřen na umění), ale za to klade otázky a přivádí čtenáře k jiné aktivitě. Především zajímavým způsobem kombinuje běžný způsob uvádění informací v textu se komiksovými ilustracemi, které komunikují s uvedeným textem. V závěru je možné vystříhnout si a zaslat někomu pohlednici zaměřenou na toto téma. Autorkami průvodce jsou Jitka Gelnarová, Barbora Hoduláková a Eliška Pekárková. Grafiku obstaral Milan Sypěna a ilustrace Lubomír Czaban.⁵⁹

Obrázek 40: Za volební právo žen

⁵⁹ Za volební právo žen: Interaktivní průvodce výstavou určený pro děti školního věku. [online]. Praha: Národní muzeum, 2020. [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <<https://www.nm.cz/virtualne-do-muzea/narodni-muzeum-pro-deti/ucim-se-s-muzeem>>

2 Praktická část

Nyní představím svou praktickou práci a její průběh. Cílem bylo vytvořit pracovní listy, které budou spájet výuku dějin výtvarné a hudební kultury pro děti na 2. stupni základní školy. Je to věk, kdy se děti dokážou samy umělecky projevit a je více než vhodné jim k tomu začít utvářet základní přehled o historických odkazech umělců nejen pro jejich kognitivní rozhled, ale také pro rozšíření umělecké inspirace a vztahu k umění jako takovému. Vzniklý materiál je směřován do výuky výtvarné výchovy. Ostatní zahrnuté obory pouze zaujímají roli upevňování mezipředmětových vztahů.

2.1 Vývoj myšlenek

Prvotní motivací byla utopistická představa člověka, který například v barokním chrámu obdivuje nejen architekturu, ale i malířské a sochařské umění bohatého baroka. K tomu naslouchá některé z barokních Bachových fug. Divák všemi možnými smysly plně vnímá sloh jako komplexní celek. Přijímá široké historické souvislosti jinou formou než psaným nebo mluveným slovem. Taková akce má potenciál samozřejmě nejen pro barokní umění. Jistě by stála za zrealizování v podobě projektu vázaného na konkrétní památky v rámci přijatelné vzdálenosti. Musel by být soustředěn na dané město, případně okres nebo kraj. Avšak to značně komplikuje jeho využití ve školství a byl by tak přístupný spíše zájemcům z řad turistů.

Postupným vývojem byla myšlenka přetvořena do podoby pracovních listů, ve kterých se bude komplexně vše související s danou oblastí umění spájet. Forma pracovních listů je pro dnešní školství kompromisem mezi odbornými učebnicemi a náročným opouštěním prostor školy za účelem vzdělávání přímým kontaktem s danou problematikou v realitě. I když jsou dnešní učebnice obdařeny stále lepším zpracováním, aby zaujaly čtenáře, v případě pracovního listu je dítě do výuky vnořeno díky kratšímu obsahu informací vázaném na přímo související aktivity.

Původním cílem bylo vytvořit ke každému z období krátké listy pouze o 2 listech, tedy 4 stranách. Celkem jsem zvolila členění uměleckých slohů do 9 kategorií. Každý z devíti pracovních listů měl obsahovat podkapitulu o hudbě, architektuře, soše a malířství daného období. Při vytváření obsahů bylo postupem času více než jasné, že pracovní listy budou potřebovat štedřejší prostor, i když je cílem předat jen základní informace. To také dokazují dříve zmíněné pracovní listy, které se na tak malém prostoru věnují jen jednomu z témat, a ne tak komplexnímu, jako jsou kompletní dějiny. K rozšíření stránkové dotace listů vedla také skutečnost, že pracovní list má maximálně nabízet prostor k plnění výtvarných aktivit. Také se ukázalo jako vhodné začlenit kapitolu věnovanou historickým souvislostem. Žák tak propojuje nejen poznatky z hudebního a výtvarného oboru, ale i souvislosti z obecných světových dějin. Mezipředmětové vztahy tak pokrývají rovnou tři vzdělávací oblasti.

2.2 Podoba listů

Růstem potřebného počtu stran potřebných pro jeden pracovní list, aby naplnil svůj zamýšlený cíl, obsah diplomové práce přerostl možnosti jedné studentky. Projekt narostl natolik, že by se mu mohl věnovat celý tým odborníků po několik měsíců, aby byl zdárně dokončen. Proto pro účely této diplomové práce vznikly 3 pracovní listy, zaměřující se na oblast gotiky, renesance a baroka. Ty svým zpracováním reprezentují zamýšlený celek, jehož následný rozvoj může zůstat otevřený i po dokončení diplomové práce. Jednotlivé pracovní listy skýtají 6 listů, tedy 12 stran, pro prezentaci základních faktů, obrázků, her a úkolů. Jako zástupci zbývajících listů byly vytvořeny alespoň jejich úvodní strany s motivační obrazovou ukázkou a základní charakteristikou

Je potřeba podotknout, že v případě tří zvolených oblasti bylo možné udržet stejnou formu. To se týká počtu stran, zvolených podkapitol i jejich řazení. Je možné, že v dalším doplňování zbývajících šesti pracovních listů by se ukázalo, že je nutné počet stran a selekci podkapitol přizpůsobovat konkrétní umělecko-historické oblasti.

2.2.1 Obsahová stránka

Jedním z nejnáročnějších úkolů bylo utváření obsahu. Bylo nutné pečlivě zvolit obsah tak, aby v něm bylo zahrnuto vše důležité a nic zbytečného. Primárním cílem bylo předat základní informace, a přitom pobavit a nezahltit čtenáře. Po celou dobu vytváření listů byl sváděn boj o prostor. Mnoho důležitých a zajímavých faktů padlo v oběť za vzdušnost a zábavnost textu, uvolnění prostoru pro obrazové ukázky, a také pro plnění aktivit. Výběr uvedených památek a jmen byl založen na jejich důležitosti, ale také vhodnosti vzhledem k informacím, které by jejich uvedení mělo předat. Přednější bylo vždy uvést ukázkou, která především potvrzuje uvedené základní informace o dané problematice. Spousta důležitých jmen a památek není uvedeno, protože by obsah doplnily pouze o informaci o vlastní existenci. A na to už v omezeném prostoru pracovního listu nezbývalo místo.

Při sestavování textů jsem vycházela z vlastních materiálů získaných a vytvořených v průběhu studia vysoké školy a knih, které jsem zmínila v teoretické části v kapitole o literatuře požadovaného zaměření. V případě obsahu věnujícího se hudbě byla zdrojem skriptu Ingrid Silné pro studenty konzervatoří.⁶⁰ Užití knih pro děti bylo praktické hned z několika důvodů. Autoři knih museli také řešit selekci zařazeného obsahu. Knihy poskytly odborné informace, zajímavá fakta a inspiraci k zadávaným úkolům. Avšak bylo nutné správnost informací konzultovat s odborníky daných oborů. Výtvarnou a historickou část

⁶⁰ SILNÁ, Ingrid. *Dějiny hudby: Stručný přehled*. Místo vydání nezjištěno, 2008.

jsem konzultovala se studentkou dějiny výtvarného umění Marcelou Lukášovou a hudební dějiny s Mgr. et PhDr. Ingrid Silnou, Ph.D.

Dobře připravené textové části, včetně návrhů na aktivity a poznámek k doprovodným rámečkům a postavám, byly základním předpokladem k úspěšné tvorbě listů. Jakýkoliv nedostatečně připravený návrh vyústil ve zbytečné zdržení při sazbě textu do formy listu. Celkově se ukázalo, že k naplnění 12 stran v pracovním listu nesmí připravený textový dokument překročit 8 stran čistého textu.

V každém listu je dodrženo následující pořadí oblastí: základní charakteristika daného slohu, historické souvislosti, hudební kapitola následovaná architekturou, sochou a malířstvím daného slohu. Toto pořadí je zvoleno cíleně. V úvodu žáka upoutá jímavá charakteristická obrazová ukázka doprovázená základními informacemi o daném období a datací pro ujasnění časového zařazení. Následně si chápání dané doby upevňuje čtenář informacemi o historických souvislostech. Umělecké obory jsou cíleně umístěny v rozsáhlejší části, kterou je obsah listu zakončen. Čtenáři tak zůstanou informace o vizuálním umění v mysli, protože jak je známo, čtenář si nejlépe pamatuje to, co četl jako první a jako poslední. Aby si mohl čtenář při studiu listu poslouchat související zvukové ukázky, je kapitola o hudbě umístěna hned po historických souvislostech, ale před výtvarnými obory.

2.2.1.1 Gotika

Kapitolu o gotice uvádí fotografie interiéru chrámu Notre-Dame v Paříži. Nejen, že je charakteristickým příkladem krásné gotické architektury, ale obrázek zaujme a uchvátí pozorovatele, kterého motivuje ke studiu gotiky. V úvodní charakteristice je uvedeno základní časové zařazení, vysvětlen význam názvu gotika, shrnut vznik a vývoj slohu. Jsou vysvětleny znaky, kterými se liší od předchozího románského umění a zdůrazněna vazba gotiky na náboženské motivy. Několikrát je v listu gotika pojmenovávána jako „Bible chudých“, kvůli své tendenci přednášet základní náboženské informace prostým lidem, kteří nemají jinou možnost znalosti získat.

V podkapitole **historických souvislostí** nesmí být opomenuty stěžejní události, jako morová epidemie nebo hladomor v Evropě. Z českého prostředí bylo nutné neopomenout osobu Karla IV., který čtenáři umožní uvědomit si souvislosti daného časového období. Zmínka o módě také přispívá uvědomění si charakteru gotiky. Čtenář si tak jistě lépe sestaví kompletní obrázek o gotickém prostředí.

V **hudební oblasti** zdůrazňuji klíčový rozvoj vícehlasu. Uvádím nově objevené a vyvinuté formy, především imitační techniky a kánon. Nebylo možné vynechat zmínku o trubadérech, kteří byli provozovateli světských písní. Čtenář si tak uvědomí, že hudba v gotice zaznívala sice především na šlechtických sídlech, ale i v běžném prostředí. V podkapitole o hudebních nástrojích divákovi gotické nástroje nejspíše nebudou nijak povědomé. Je však důležité a zajímavé uvědomovat si vývoj hudebních nástrojů.

V kapitole o gotické **architektuře** jsou uvedeny nejprve základní charakteristické znaky s průvodním popisem doplněným o obrazové ukázky reálných architektonických památek. Je zdůrazňována na vertikálnost, vzdušnost, opěrný systém a vitráže. Už podle těchto znaků si čtenář snadno vybaví gotický prostor, který už zná, a snadno jej zařadí do příslušného stylu. Pro doplnění informací jsou následně přiloženy příklady významných památek doprovázené několika obrázky. Po úplnost a zajímavost informací kombinují obrazové ukázky exteriérů i interiérů staveb. Zmiňuji nejznámější stavby Francie a dvě také z českého prostředí. Katedrále sv. Víta v Praze věnuji krátký komentář proto, aby čtenáři utkvěly v hlavě informace o nejdůležitější gotické stavbě jeho vlasti. Kapitola o architektonických památkách je zakončena zmínkou o světských stavbách, aby si divák uvědomil, že gotika je dobou hradů.

List o gotice je specifický odlišným způsobem práce s výtvarnými aktivitami. Od momentu dokončení kapitoly o architektuře až do závěru listu provází obsah jedna velká výtvarná aktivita, která je postupně doplňována. V závěru kapitoly o architektuře se rozevírá dopis od Karla IV., který umělci zadává stavbu katedrály. Možnost zmínit Karla IV. opakovaně zaručuje lepší fixaci jeho jména k oblasti gotiky. Stavba katedrály má jasně specifikované požadavky. Přesto nutí umělce k vlastnímu kreativnímu plnění úkolu. Sám si musí vzhled a konstrukci katedrály promyslet, navrhnout a postavit. Pro rozplánování stavby má k dispozici štědře celou volnou stranu. V následujících kapitolách získá vhodné informace k doplnění objektů z oblasti sochařství a malířství. Přes velkou snahu zprostředkovat čtenáři místo k plnění výtvarných aktivit, stavba katedrály to neumožňuje. Proto je postup následujících úkolů souvisejících se stavbou vždy podrobně popsán.

Následující kapitola o **sochařství** gotiky je opět uvedena krátkou charakteristikou stylu. Ta uvádí, že sochy v gotice jsou bez výrazného pohybu a výrazu. Dále jsou uvedeny ozdobné prvky. Kompletní poznání o gotickém sochařství doplňují obrazové ukázky s popisky. Veškeré přiložené obrázky jsou vázány na katedrálu Notre-dame v Paříži. Tím je opět využito opakování informací pro lepší zapamatování. Čtenář si také uvědomí fixaci soch na architekturu. Kapitola zakončuje zadání úkolu k vytvoření sochařské výzdoby pro katedrálu.

Velký prostor v závěru pracovního listu využívá kapitola o **malířství** gotiky. Malířství totiž umožňuje snadné plnění výtvarných úkolů přímo v pracovním listu, což vyžaduje dostatek prostoru. Úvodní charakteristika zmiňuje realističtější tendence, ale také jemnost obrazů v gotice. Důraz je kladen na různé typy malířských objektů, jako jsou vitráž, mozaika, desková malba a další. Každý zmíněný typ je uveden krátkým popisem, obrazovou ukázkou a v některých případech i doprovázející výtvarnou aktivitou. Některé je možné plnit přímo do listu a některé jsou vhodné i pro stavbu katedrály, a tak je nutné je plnit zvlášť. Vždy je však uveden popis činnosti, který je někdy doprovázen ilustračními obrázky pro lepší pochopení zadané aktivity. Divák si tak může vyrobit třeba vlastní rozetu nebo deskový oltář. V závěru je zmínka o malířském velikánovi Giotto di Bondone, na jehož freskovou výzdobu kaple v Padově navazuje úkol zadávající čtenáři kresbu události vlastního života pro výzdobu vlastního pokoje formou komiksu.

Projekt stavby katedrály ukončuje v závěru listu informace o tom, jak má umělec stavbu dokončit a jak s ní dále naložit. Zadavatel Karel IV. ukončí list děkovným dopisem za stavbu skvostné katedrály. Malý umělec se tak dotkl veškerého výtvarného umění vyrobením stavební památky, která mu bude nadále připomínat poznatky o gotice.

2.2.1.2 Renaissance

Sešit o renesanci uvádí velmi známý obraz Stvoření Adama ze Sixtinské kaple. Slavný obraz čtenáře motivuje k dalšímu studiu renesance. Také už ze začátku evokuje dokonalost, lehkost a vznešenost renesance. V úvodu je opět objasněn vznik renesance a její další vývoj, včetně periodizace. Charakteristika zdůrazňuje soustředěnost renesance na člověka a návrat k odkazu antiky.

V oblasti **historického okénka** v boji o prostor a uvedení klíčových informací zvítězil Gutenbergův zásadní vynález knihtisku. Aby tato důležitá událost čtenáři utkvěla, je k ní uvedena výtvarná aktivita. Zařazení aktivity dále zprostředkovává na stránce jen velmi málo prostoru. Zmínku si zasloužilo uvedení krátkého odstavce o širokém zaměření zájmů renesanční osoby. Tato informace doplňuje charakteristiku daného období. Dále je uvedeno pár významných jmen, jejichž důležité činy si musí čtenář dohledat. Aktivním vyhledáváním a zapisováním poznatků si je žák lépe zapamatuje, než kdyby si informace pouze pasivně přečetl. Zjistí tak informace například o Mikuláši Koperníkovi, Kryštofovi Kolumbovi nebo Martinovi Lutherovi.

Na historické okénko navazuje kapitola o **hudbě**. Kapitola plynule navazuje, protože i na rozvoj hudby měl vliv rozvoj knihtisku. V charakteristice je nezbytně zmíněna nově rozvíjena technika vícesborovosti. Uvedení dalších nových technik navazuje na poznatky z listu o gotice a zadává čtenáři úkoly, při kterých si některé techniky vyzkouší. Zajímavé jsou například techniky augmentace a diminuce, které se týkají prodlužování a zkracování notových hodnot. Uvedené techniky si může čtenář vyzkoušet zpěvem některé známé písně. Pro tento případ jsou uvedeny příklady známých lidových písní, které může divák při plnění úkolů využít. Nutně je uvedena zmínka o dvou stěžejních osobnostech a jejich dílech k poslechu. Oblast hudby zakončuje odstavec o další vývoji hudebních nástrojů.

Kapitola o **architektuře** je uvedena charakteristikou, která doplňuje informace z úplného začátku listu. Připomíná opět zacílení na osobu člověka a harmonii. Charakteristické prvky architektury jsou tentokrát upevnovány doplňovačkou, ve které je vzhled jednotlivých prvků naznačen ilustracemi. Příslušné pojmy čtenář doplní podle přiloženého popisu prvku. Dále jsou uvedena důležitá jména a architektonické památky Donata Bramante a Filippa Brunelleschi. Dále je nabídnut prostor k vytvoření vlastního sgrafita (psaníčka). Kapitulu uzavírá zmínka o české renesanční architektonické památce: zámku Červená lhota. Jeho uvedení jako příkladu je pro lepší zapamatování spojeno se známou filmovou pohádkou O Zlatovlásce.

Sochařství je soustředěno především na sochu Davida od Michelangela. Protože renesanční umělci se věnují několika odvětvím, je Michelangelo uveden i v kapitole

o malířství. Čtenář tak snadno pochopí, že široký záběr zájmů byl charakteristický pro renesančního umělce. Soše Davida je věnován štědrý prostor, protože úplně reprezentuje charakter renesančního sochařství. Popis sochy a informace o autorovi provází písemné úkoly, které jsou zaměřeny na fakt, že socha v renesanci neznázorňuje jen krásu ideálního lidského těla, ale snaží se zobrazit také charakter dokonalé osobnosti člověka. Doprovodné aktivity vedou čtenáře k přemýšlení o vlastnostech Davida a o jeho inspirativním životním příběhu. Pro komplexnější informace o dalších příkladech sochařství renesance je ve zbylém prostoru uvedena Pieta v chrámu sv. Petra.

Velký prostor je opět věnován **malířství**. Protože bylo užívání perspektivy v renesanci klíčovým, je procvičení práce s ní věnován úvod kapitoly. Následuje seznámení s Leonardem da Vinci, a jeho odkazem. Na zmínku o jeho kariéře vynálezce navazuje úkol, který navádí čtenáře pokusit se navrhnout létající stroj podobně, jako se o to snažil Leonardo. Oblast věnovaná Leonardovi da Vinci pokračuje ukázkou Poslední večeře s aktivitou vyhledání Jidáše v obraze. Poslední večeře je také typickou ukázkou práce s perspektivou. Dále je uveden Vitruviánský muž, jakožto příklad da Vinciho studií lidského těla a jeho proporcí. Divák příloženou aktivitou pozná proporce jeho vlastního těla. Tato aktivita jej především nutí povstat od papíru a reálně si zažít aktivitu, což také povede k lepšímu zapamatování poznatků. Nakonec je vložen jako příklad portrétu známý obraz Mony Lisy. V závěru listu je opět zmíněn Michelangelo a jeho významná výzdoba Sixtinské kaple reprezentující renesanční fresky. Tato ukáзка uzavírá kompletně renesanční list odkazem na úvodní obraz na začátku pistu a aktivitou, která umělci zadává úkol, kterým si zažije malbu z perspektivy polohy v leže.

2.2.1.3 Baroko

Materiál věnující se baroku uvádí bohatě zdobený interiér chrámu sv. Mikuláše v Praze. Obrázek má ve čtenáře uchvátit monumentálním barokním stylem. Na úvodní straně je opět objasněn vznik stylu, vývoj, periodizace, vysvětlení názvu a výstižná charakteristika. Čtenář pochopí, že baroko je citově vzrušené, plné dynamiky a je plně vázáno na silně náboženský obsah.

Historické souvislosti uvádí důležité válečné střety. Uvedeny jsou války o moc, ale i třicetiletá válka související s náboženskými motivy. K lepšímu uchopení dané doby jsou uvedeny příklady zajímavých filmů, které možná čtenář zná, případně je může dodatečně shlédnout. Jsou to například pohádky S čerty nejsou žerty, Nesmrtelná teta nebo filmy Tři mušketýři a Angelika. Děj uvedených filmů probíhá v době baroka, takže divák může ve filmu pozorovat nejen prostředí baroka, ale například i módu. Ke specifické barokní módě šlechty je samozřejmě uvedena obrazová ukáзка a popis. Následuje úkol, ve kterém má umělec postavám sám navrhnout barokní oděv dle vlastní fantazie.

Barokní **hudba** má mnohem bohatější vývoj než hudba z dob dřívějších. Do úzkého výběru zmíněných informací se dostala krátká charakteristika o tom, že i barokní hudba je citově velmi bohatá. Z forem jsou zmíněny nejdůležitější nově vyvinuté formy: concerto, opera

a fuga. Uvedené poslechové ukázky alespoň zmíní největší velikány barokní hudby a jejich nejvýznamnější díla. Spojovací aktivita čtenáři představuje výčet užívaných nástrojů. Z hudební oblasti bylo nutné vynechat spoustu důležitých informací. Prostor pracovního listu je však omezen, a tak je stále nutné vybírat opravdu nejcennější informace.

Rozsáhlá kapitola o **architektuře** v úvodu čtenáři předkládá charakteristiku o dynamickém stylu baroka. Zdůrazňuje symetričnost, kterou upevňuje aktivitou na dokreslení barokního okna a portálu dle osově souměrnosti. Nejen, že si dítě uvědomí více důležitost symetričnosti v baroku, ale sám si důkladně prohlédne prvky barokní architektury. Následuje část věnovaná vyhlášeným symetrickým zahradám. Je uveden příklad parku ve Versailles a z Česka Květné zahrady v Kroměříži. Příslušná aktivita vybízí k návrhu vlastního barokního parku. Jedna z postav nabízí alternativu k aktivitě pro práci ve skupině. Tu je vhodné využít právě ve třídním kolektivu. Tato konkrétní aktivita vede skupinu ven, aby inspirování příloženými příklady z dostupných přírodních materiálů vytvořili bludiště. Závěrečná část kapitoly o architektuře se věnuje uvedením charakteristických prvků a zároveň příkladů architektonických památek. Podobně jako v listu o gotice, jsou znaky architektury názorně ukázány přímo na obrazových ukázkách interiérů nebo exteriérů konkrétních památek. Úkolem pro čtenáře je všechny prvky vyhledat a zapsat, což umožňuje snadnější zapamatování. Z českých památek jsou uvedeny bazilika Navštívení Panny Marie na Sv. kopečku a kostel Panny Marie Sněžné v Olomouci. V úvodu byl uveden také kostel sv. Michala v Praze. Ze světové barokní architektury jsou zmíněny například bazilika sv. Petra ve Vatikánu nebo Svatopetrské náměstí před bazilikou. Ukázky jsou doprovázeny krátkými odstavci o jejich autorech: Carlo Maderna a Gian Lorenzo Bernini.

Kapitola o **sochařství** zdůrazňuje charakteristické dynamické postavy a divoké zřasené draperie. Čtenář sám si může na vlastní kůži zahrát na sochu v pohybu příloženou aktivitou. Ta jej navádí, aby sám nebo ve skupině vlastním tělem ztvárnil sochu v pohybu, která představuje nějaký děj, situaci nebo pocit. Jako příklad jsou uvedena díla Giana Lorenza Berniniho. Je to Fontána 4 řek a baldachýn v katedrále sv. Petra ve Vatikánu. Baldachýn předává informaci o tom, že barokní sochařství se samozřejmě netýkalo jen figur. Z našich památek je uveden důležitý komplex soch ctností a neřestí Matyáše Bernarda Brauna v Kuksu. Uvedený příklad sochy znázorňující ctnost upřímnost a její popis vedou k příslušné aktivitě. Zadání úkolu udává umělci navrhnout vlastní sochu znázorňující zvolenou ctnost nebo neřest. Aktivita tak vede čtenáře k zamyšlení se nad ctnostmi a neřestmi a má tak morální přesah.

Poslední oblast věnovaná **malířství** věnuje svůj prostor spíše uvedení množství příkladů. V úvodu je zdůrazněna důležitost dramatičnosti, křivek a diagonál. Vysvětlení pojmů šerosvit a temnosvit podporují uvědomění si dramatického charakteru malířství. Následující aktivita umožňuje vyzkoušet si, jak funguje šerosvit. Z důležitých jmen jsou nejprve zmíněni zástupci holandských realisticky zaměřených umělců: Jan Vermeer a Rembrandt van Rijn. Na jejich důležitých dílech je ukázána pravdivost dříve uvedených informací. Následující stránka se věnuje především tématice portrétů. Stránka je přetvořena v galerii s vystavenými

obrazy, jakožto příklady. Jeden z obrazů čeká na doplnění portrétem čtenářem. Zmínka o Jan van Osovi a jeho obraze ovoce a květy v terakotové váze zastupuje nově se vyskytující tematiku zátiší. Závěrečná strana uvádí poslední důležité jméno Caravaggio. Příklad informuje o jeho specifickém způsobu znázorňování důležitých osobností jako obyčejné osoby z jeho současné doby. Právě tento zvláštní přístup si ve výtvarné aktivitě ozkouší i sám čtenář. List o umění baroka zakončuje příklad fresky, která znázorňuje typický průhled do nebeské výšiny.

2.2.1.4 Problematika hudebních odkazů

Při studiu existující literatury jsem narazila na několik případů, kdy byly užity internetové odkazy přímo v pracovním listu. To se ukázalo jako nevýhodné z důvodu nutné údržby funkčnosti daného odkazu a náročnosti přepisování internetové adresy do vyhledávače. Zakomponovat odkazy, které by čtenáře přímo převedly k dané hudební nahrávce by byly praktické v případě interaktivního pracovního listu. Momentálně je problematika vyřešena výběrem hudebních děl, jejichž nahrávky není náročné dohledat na internetu. Dnešní člověk totiž celkem spolehlivě ovládá vyhledávání skrz internetový prohlížeč.

2.2.2 Grafika

Pro vytváření listů byly užity základní programy balíčku Adobe. Jedná se o programy spolehlivé, srozumitelné, nabízející četné množství možností. Velkou výhodou je jednoduchá vzájemná komunikace mezi jednotlivými programy. Pracovní listy vznikaly v programu InDesign za spolupráce Illustratoru pro doprovodné ilustrace a Photoshopu pro případnou úpravu obrázků.

2.2.2.1 Inspirace grafiky

Prvotní inspirací pro grafický vzhled pracovních listů byl pracovní list, který jsem společně sestavovala s kolegyní v oboru Mgr. Sárrou Kočibovou. Společně jsme list tvořily pro splnění podmínek k ukončení jednoho z předmětů při studiu. Ve vzniklém pracovním listu se ukázalo jako vhodné zakomponování animované postavy, užití orientačních ikon a vytváření prostoru pro aktivity mladistvého a hravého vzhledu. Animaci doprovodné postavy tehdy zajišťovala kolegyně Sára a já obstarala sazbu textu v programu InDesign. Společně jsme pracovaly na celkovém vzhledu stran. Tyto principy se ukázaly jako praktické i v některých dříve zmíněných pracovních listech galerií. Inspirující pro tuto práci byly dále například

materiály Bez názvu. Nedatováno. a práce Muzea umění Olomouc za podpory grafické práce Petra Šmalce.

Obrázek 41: Ukázka inspirativní studentské práce

2.2.2.2 Vývoj grafického vzhledu

Vzhled stránek prošel nutnými fázemi vývoje. Vývoj stran probíhal zhruba ve stejné době, jako vývoj postav, orientačních ikon a bublin. Vznikaly varianty, ve kterých bylo testováno různé užití sytosti příslušné barvy, způsob práce s textem a jeho podložení pro čitelnost a využívání různých barev a tvarů rámečků. Ukázalo se, že posazení textu přímo na barevné pozadí není ideální. Sazba textu do barevně odlišeného rámečku působí méně jako dlouhý odborný text a umožní jednodušší orientaci. Komplikované tvary a barvy ohraničení rámečků také neobstály. Naopak způsobily, že obsah stany byl nepřehlednější a zbytečně zatížený. Vývoj vedl ke geometrickým a stylově jednoduchým a jasným obdélníkům textu.

RENESSANCE

Renaissance fr.-znovuzrození, vědní návrat k umění antiky

Vznik Renaissance

Renaissance vznikla ve 14. století a trvala až do 16. století, kdy se plněně navazuje přes maniřismus na Baroko. Vznikla v italském městě Florencie. Za zakladatele je považován Filippo Brunelleschi. Během té doby rozvířena do městských států, kterým vládnou obchodní králové, kteří pocházejí z vlivných rodin a zájmy mají zpravidla v oblasti Medicejských a Albizzi. Rody chtějí být zapamatovány, tak si najímají umělce, kteří tvoří na jejich zákaz. Zdoboví umění jsou tak panovníci, šlechtici, ale rovněž také měšťané. Zbývá se brzy nový styl rozšířit dle poukročím a kupčím cestujícím po celé Evropě.

Co to teda je ta Renaissance?

Renaissance umělec obdivuje antické ideály, a tak se k nim pokouší vracet a napodobovat je. Klade důraz na harmonii všech částí umění a vypulket tak odjem jemně klasické celistvé krásy. Renaissance se odvírá od termné a silně náboženské gotiky (odrazuje ji jako umění barbarů) a zajímá se více o přirodu a člověka, který se stává středem zájmu.

HUMANISMUS se zaměřuje více na člověka a jeho individualitu, podporuje lidskou vynálezařnost a hlásá rovnost lidí před Bohem

Umělci konečně vystupují z řad anonymních řemeslníků, jejichž jméno nikdo nezná. Začali svůj umělecký díla podepisovat, a tak se začali stávat opravdovými známými celebritami v oblasti umění.

Existují takzvané dílny. To jsou školy řemesel, ve kterých se štáčí učí a jsou k nuce jako pomocníci učitele. Žáci se učí řemeslům, jako je obuvnictví, košičkářství, bednářství, kameničství, zednictví, ale také jsou školou sdružováni kolem umělců.

Obrázek 44: Vývoj vzhledu stran 1

RENESSANCE

Renaissance fr.-znovuzrození, vědní návrat k umění antiky

Vznik Renaissance

Renaissance vznikla ve 14. století a trvala až do 16. století, kdy se plněně navazuje přes maniřismus na Baroko. Vznikla v italském městě Florencie. Za zakladatele je považován Filippo Brunelleschi. Během té doby rozvířena do městských států, kterým vládnou obchodní králové, kteří pocházejí z vlivných rodin a zájmy mají zpravidla v oblasti Medicejských a Albizzi. Rody chtějí být zapamatovány, tak si najímají umělce, kteří tvoří na jejich zákaz. Zdoboví umění jsou tak panovníci, šlechtici, ale rovněž také měšťané. Zbývá se brzy nový styl rozšířit dle poukročím a kupčím cestujícím po celé Evropě.

Co to teda je ta Renaissance?

Renaissance umělec obdivuje antické ideály, a tak se k nim pokouší vracet a napodobovat je. Klade důraz na harmonii všech částí umění a vypulket tak odjem jemně klasické celistvé krásy. Renaissance se odvírá od termné a silně náboženské gotiky (odrazuje ji jako umění barbarů) a zajímá se více o přirodu a člověka, který se stává středem zájmu.

HUMANISMUS se zaměřuje více na člověka a jeho individualitu, podporuje lidskou vynálezařnost a hlásá rovnost lidí před Bohem

Umělci konečně vystupují z řad anonymních řemeslníků, jejichž jméno nikdo nezná. Začali svůj umělecký díla podepisovat, a tak se začali stávat opravdovými známými celebritami v oblasti umění.

Existují takzvané dílny. To jsou školy řemesel, ve kterých se štáčí učí a jsou k nuce jako pomocníci učitele. Žáci se učí řemeslům, jako je obuvnictví, košičkářství, bednářství, kameničství, zednictví, ale také jsou školou sdružováni kolem umělců.

Obrázek 43: Vývoj vzhledu stran 2

OKÉNKO SOUVISLOSTÍ

V období renesance dochází k obrovskému rozvoji měst, řemesel, obchodu a vědy. Rozvíjí se také filosofie, přírodní a lékařské vědy. Dochází k úctě k lidskému objevům světa. Mnoho umělců renesance bylo opravdovými renesančními lidmi – králové umění se často věnovali anatomii (což jim také pomáhalo v jejich umělecké tvorbě), astrologii, filosofii a humanismu, hrě na hudební nástroje, básně a objevování nových vynálezů.

Revoluční v době renesance lidstvo začíná mřit – žerná smrt – který v pravděpodobných vlnách kostí stanicích lidí po celé Evropě a vyládat si i životy mnoha renesančních umělců a myslitelů.

KNĚŽKA Johannes Gutenberg Zásadním objevem renesance byl Gutenbergův nový princip tisku knih! Napomohl tak rychlému šíření knih a obecné informaci do světa. Původně byly knihy psány v rukopisích. To znamená, že každý jednotlivý stránka musela být speciálně přichystána, ořezána nebo vyřezána ze dřeva a natiskována. Gutenberg napadlo přehybně jednotlivé stránky a z těch následně skládat text k tisku. To je skvělý nápad, nemýšlí? Gutenberg tímto způsobem nastal své megarizující dílo – 245stránkovou knihu – Gutenbergovo bible

Výsledkem je rozšíření všude kated, jako Gutenberg 245stránkovou knihu, (brambory, houby, ryby na svých nádobách) si vyřezal písmena. Dovoluje se s lamary a každý vytvoří jedno. Rázem namožete do barvy a můžete vesle tisknout. Co třeba nápis RENESANCE?

Žít a dopřít, čím přispějí následující vědci a jiné důležité osoby v době renesance:

Mikuláš Koperník
Jan Kepler
Kryštof Kolumbus
Martin Luther
Galileo Galilei

HUDBA

V hudbě se v renesanci projevuje snaha o řád a soulad. Je klade silný důraz na lřivocňování. Podobně jako ostatní umění, i muzikanti jsou oceněni a stávají se konečně celebritami své doby. Klade se silný důraz na harmonii (tj. logicky vyřetněn uvažované hlasy speváků nebo hudebních nástrojů). Díky vynálezu klavíru proporcevají oběti. Dřevěná hudba má stále demonevntí neč, ale světová hudba začíná nabývat na důležitosti.

Giovanni Pierluigi da Palestrina vytvořil nový styl a capella. To znamená zpěv bez hudebního doprovodu! – Stabat Mater; kniha madrigálů

Orlando di Lasso – lající žalmy Davidovi, Lamentace Jobovy

Hudební nástroje: Nově vznikla klavíra a virginal – klavírové nástroje, a o mnoha existujících nástrojích je výhledem.

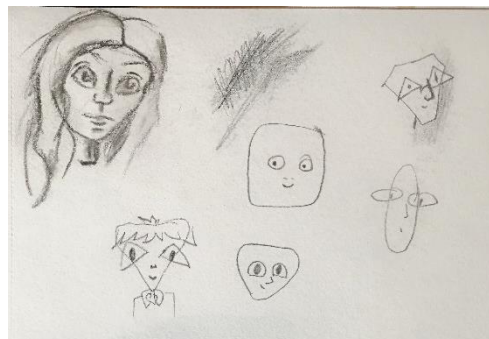
Obrázek 42: Vývoj vzhledu stran 3

Ukázalo se jako výhodné vytvořit postavy, které daný odborný text doplní o zábavné prvky. Mezi prvotními návrhy se ukázala varianta mluvícího zvířete. V potaz přicházela například chytrá kočka, sova nebo mamut, přátelská ovce nebo veverka, liška nebo lev, jakožto český symbol (což by nedávalo smysl, pokud nejsou dějiny soustředěny jen na oblast Česka). Lva například již používá v této roli dětský seriál Dějiny udatného českého národa.

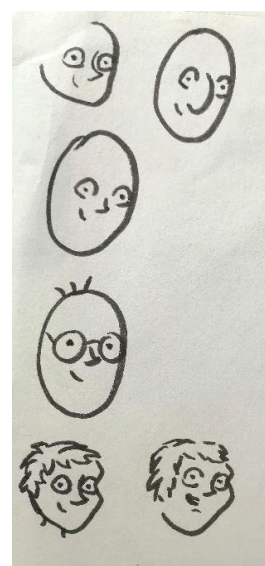
Nakonec padlo rozhodnutí na 2 lidské postavy, aby se s nimi čtenář mohl ztotožnit, aby nabídly rozdílný oživující charakter a případně mohlo dojít k dialogu. První návrhy provedené nejprve skicou na papír nabíraly různých podob. Skicák naplňovaly postavy různého pohlaví, věku, ale i tvaru tváře a částí obličeje.

Obrázek 45: Skicy postav 1

Obrázek 46: Skicy postav 2

Obrázek 47: Skicy postav 3

Za pomoci grafického tabletu ve Photoshopu vznikl první návrh postav 2 chlapců s oválným obličejem. Už v této fázi bylo úmyslem postavám vytvořit několik variant mimiky pro možnou reakci na rozdílné podněty. Pracovně se postavy jmenovali *Kamarádi*. Tato podoba postaviček se nakonec ukázala jako nevhodná kvůli nedostatečně estetickému a serióznímu vzhledu.

Obrázek 51: První kamarádi

Obrázek 50: Kamarád 1

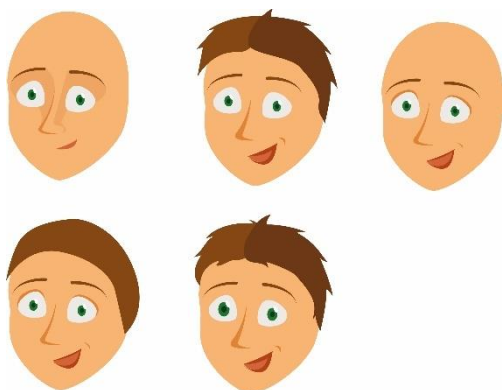

Obrázek 49: Kamarád 2

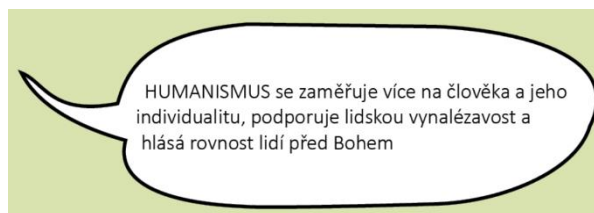

Obrázek 48: Kamarád 2 překvapený

Postupně se postavy vyvinuly v postavu chlapce a dívky, jejichž podoba byla založena především na křivkách. Jejich vývoj také prošel zvláštním vývojem zahrnující řešení tvaru částí obličeje, barevných kombinací, ohraničení a podobně. Také bubliny pro řeč prošly svým vývojem. Nejprve se jednalo o jednoduchý oválný obláček nerovnoměrného tvaru ohraničený tlustou černou čarou. Ten zbytečně zatěžkával vzhled strany. Byl nahrazen jednoduchou obdélníkovou bublinou se zaoblenými okraji bez ohraničení užívající jemné odstíny modré.

Obrázek 52: Vývoj tváře chlapce

HUMANISMUS se zaměřuje více na člověka a jeho individualitu, podporuje lidskou vynalézavost a hlásá rovnost lidí před Bohem

Obrázek 53: Prvotní návrh bubliny

Orientační ikony ovlivňují příjemný a hravý vzhled strany a napomáhají jednodušší orientaci čtenáře. Proto bylo třeba vytvořit univerzální a funkční ikony. Ikon bylo původně až 6. Polovina se nakonec ukázala jako nedůležitá. Některé se věnovaly označení důležitého textu, otázce k zamyšlení nebo výzvě čtenáře k důkladnému přečtení následujícího textu. Tyto funkce však nahradily zdůrazňující rámečky a dialog postav. Z původních ikon byly ve většině případů prakticky využity 3, které přímo podněcují čtenáře k aktivitě: k poslechu a k vypracování písemného a výtvarného úkolu. Původně byla ikonám přisouzena barva červená, ale pro její nedostatečnou univerzalitu byla nahrazena univerzálnější šedou.

Obrázek 55: Červené orientační ikony

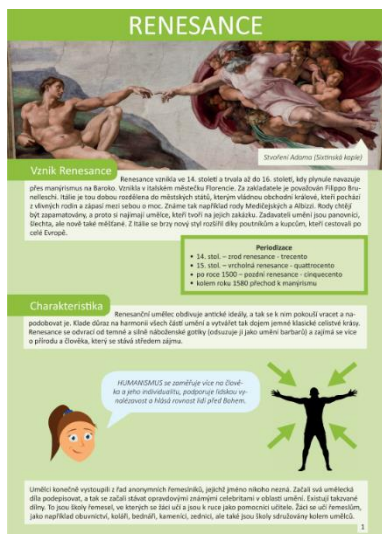
Obrázek 54: Univerzální orientační ikony

2.2.2.3 Výsledný vzhled stran

Obsah každého listu podkládá pozadí ve střední sytosti odstínu. Jednotlivé listy a základní kapitoly jsou uvedeny sytým obdélníkem s bílým nadpisem kapitoly. Kapitoly zpravidla začínají na samostatné straně. Nadpisy podkapitol jsou uvedeny sytou „záložkou“, která do prostoru strany vstupuje vždy z levé strany. Obdélník podnadpisu je stejné výšky a se stejně zahnutými rohy jako orientační ikony. To umožňuje na sebe navázat ikonu a podnadpis, což šetří prostor. Na podnadpis plynule navazuje textový obdélník.

Text je porcován do kratších bloků, aby nevyčerpávaly čtenáře. Je užit font Calibri velikosti 12 bodů, který je se svým jednoduchým bezpatkovým stylem příjemný na pohled. Kurzívou jsou od běžného textu odlišeny popisky obrázků, přímá řeč postav a zadání úkolů. Text je zarovnaný do bloku. Odstavce textu jsou podloženy světlým odstínem příslušné barvy. Přímou na pozadí leží pouze text zadání úkolů. Pokud se jedná o výtvarný úkol, je narušeno celistvé pozadí bílou plochou umožňující plnění úkolu přímo v listu. Není tomu tak zpravidla, protože některé výtvarné činnosti vyžadují speciální vybavení nebo práci v prostoru. Proto jsou některé výtvarné úkoly zadány bez prostoru k vypracování, což je kompenzováno přesným popisem postupu aktivity s případnou ilustrací. Barevně ohraničený rámeček je využit pro případ zápisu periodizace, krátkých popisků nebo zvláště důležitých informací.

Obsah je doplněn obrázkovými ukázkami. Ty jsou vždy doprovázeny popiskem. Ve výjimečných případech je i obrázek ohraničen světlým odstínem pozadí pro snadnější rozlišení hranic obrázků.

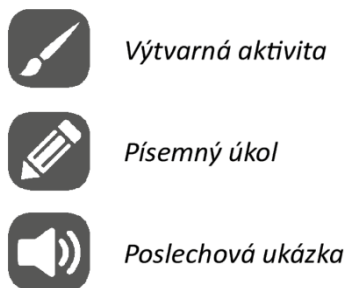

Obrázek 57: Výsledný vzhled strany 1

Obrázek 56: Výsledný vzhled strany 2

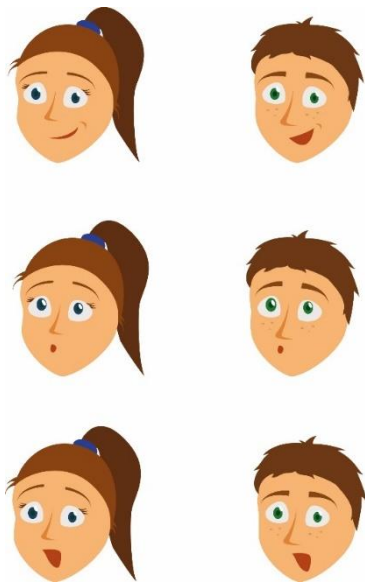
Všechny užívané ikony dodržují stejně jednotný vzhled: zaoblený čtverec univerzální šedé barvy s bílou ikonou. Celkově bylo vhodné každou stranu oživit tváří postavy nebo ikonou k zadání úkolu.

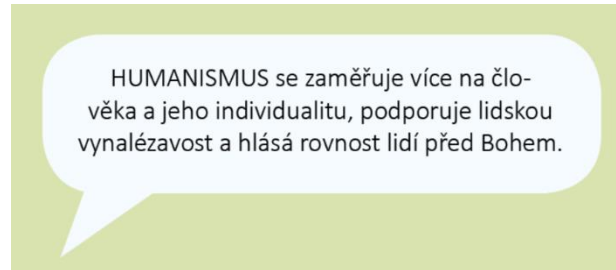
Obrázek 58: Výsledné orientační ikony

V ilustrátoru vznikly ke každé tváři doprovodných postav 3 varianty vyjadřující emoce: univerzální přátelský úsměv pro vyprávění, hloubavá varianta pro otázky nebo podněty k zamyšlení a tvář s ústy otevřenými v údivu. Výjimečně se objeví hlava postavy na stránce samostatně bez přímé řeči, a to pro oživení strany nebo alespoň vyjádření emoce vzhledem ke konkrétnímu obsahu. Postavy jsou nejčastěji doprovázeny bublinou, ve které hovoří ke čtenáři. Ve svém monologu někdy přináší důležité informace, jindy zajímavosti, tipy pro alternativní úpravy úkolu, rady pro plnění úkolu, otázky, a někdy jen vlastní vyjádření reakce slovy. Bublina rovněž dodržuje jednotný tvar obdélníku se zaoblenými rohy a jednotného

jemného odstínu modré barvy. V případě překryvání bublin je užito ohraničení bubliny barvou příslušného pozadí pro oslišení jednotlivých tvarů.

Obrázek 59: Finální podoba postav

HUMANISMUS se zaměřuje více na člověka a jeho individualitu, podporuje lidskou vynalézavost a hlásá rovnost lidí před Bohem.

Obrázek 60: Finální vzhled bubliny

2.2.2.4 Barevné spektrum listů

Aby bylo už od pohledu jasné, že listy patří k sobě, a zároveň se každý věnuje jinému tématu, vše doprovází jednotná grafika. Každý list od ostatních odlišuje příslušný barevný odstín. Jednotlivé barvy jsou voleny tak, aby při jejich chronologickém řazení společně zapadaly do posloupnosti barevného spektra.

Obrázek 61: Volba barev listů

Obrázek 62: Barevné spektrum listů

2.2.2.5 Celek pracovních listů

Tímto způsobem zpracované strany pracovního listu společně tvoří sešity, které jsou svázané pomocí kovových sponek. Jak bylo dříve avizováno; vzniklé 3 sešity jsou tvořeny dvanácti listy. Tímto způsobem jsou kompletně sestaveny pracovní listy pro gotiku, renesanci a baroko. Zbývajících 6 pracovních listů (pravěk, starověk, románské umění, klasicismus, umění 19. století a umění 20. století) je zastoupeno pouze jejich úvodní stranou.

Barevný celek je seskupen v jednoduché složce ve formě rozšířeného formátu A3 přeloženého v půli se hřbetem o 1 cm. Složka reprezentuje celek uvedením motivačních obrázků na přední straně a na zadní straně názvy jednotlivých listů i s jejich barevným rozlišením. Uvnitř složky obsah uvádí kamarádi úvodním slovem a vysvětlivkami vzhledem k orientačním ikonám. Výsledné pracovní listy i s ukázkou reálného vzhledu jsou k nahlédnutí v závěru této práce.

2.3 Využití

I když jsou výsledné materiály zamýšleny pro žáky 2. stupně základních škol, jistě jsou vhodné i pro širší publikum od těch mladších, kteří budou už schopni obsahu porozumět, až po ty nejstarší.

V rámci výuky není potřeba striktně specifikovat jakým způsobem by se mělo s materiály pracovat. Každý může práci s listy přizpůsobit svým potřebám. Přesto bych doporučila chronologický postup. V rámci listu bylo dříve v tomto textu odůvodněno zamýšlené pořadí kapitol. Navíc kapitoly, ale i jednotlivé listy, občas navazují na informace z předešlého obsahu.

Studium jednoho pracovního listu rozhodně není možné provést v rámci jedné vyučovací jednotky. Časový odhad odpovídá spíše několikátýdennímu tematickému období. Volba způsobu práce závisí už především na jednotlivém pedagogovi, který přizpůsobí využití materiálů konkrétní třídní skupině s jejich specifiky a jeho vlastním požadavkům.

Přesto, že využití plochy v pracovním listu je pečlivě voleno, je možné, že prostor pro výtvarné aktivity nebude dostatečný. Proto je nutné počítat s variantou možného využití vlastních externích prostředků mimo samotný pracovní list.

Momentálně jsou listy zamýšleny pro formu listů formátu A3 svázaných kovovými sponkami v sešit formátu A4. Dokument s listy lze v počítačové podobě jednoduše prezentovat jako 12 za sebou jdoucích stran. Materiály by tak mohly být školám zpřístupněny ve formě dokumentu formátu pdf., ze kterého by si případně bylo možné vytisknout pouze zvolené části bez nutnosti vázat listy v sešit.

2.4 Budoucí výhledy

Budoucí rozšíření momentální podoby celkového materiálu by v první řadě spočívalo v doplnění zbývajících pracovních listů po vzoru již existujících, aby byl dotvořen komplexní celek. Jak bylo uvedeno v dřívějším textu, následující listy by pravděpodobně nedodržovaly tolik přesnou formu, jako to bylo možné u vzniklých sešitů. Důležité je držet se především základní myšlenky předávat základní informace zábavnou formou.

Pokud by se v průběhu času projevíly sklony momentální podobu vylepšovat, bylo by možné zařadit přílohy potřebného materiálu, který by zjednodušil plnění výtvarných úkolů (prázdné črty, pauzovací papír apod.). Případně by bylo možné zařadit varianty dalších příloh v podobě nálepek nebo obrázků k vystřížení, což by přivedlo zábavnost materiálu na vyšší úroveň. Momentální jednoduchá podoba složky by se rozhodně měla rozvinout v pevnou složku s klopami, která veškerý materiál udrží pohromadě a v bezpečí.

Dále by bylo možné uvažovat o návaznosti na udržované webové stránky. Ty by mohly seznamovat s pracovními listy, propagovat je, doplňovat je o úložiště hudebních odkazů či o další doplňující informace k dalšímu studiu, které nebylo možné do materiálů zařadit.

Není vyloučena ani varianta umístění pracovních listů na internet v podobě interaktivního materiálu doplněného o odkazy, které by diváka přímo přesměrovaly ke konkrétním hudebním nahrávkám nebo doplňujícím informacím na příslušném webu. Dokonce by mohly odkazovat na již existující stránky věnující se konkrétním umělcům a jejich tvorbě. Rozhodně je spousta možností, kam by bylo možné projekt v budoucnu rozvést.

3 Dokumentace praktické části práce

3.1 Gotika

GOTIKA

Vznik Gotiky

Gotika navazuje na románské umění ve 12. století. Vznikla ve Francii, odkud se vlivem mníšských řádů rozšířila do celé Evropy. Trvala až do 15. století, kdy volně přešla v renesanci. Člověk žijící v době gotiky žil ve středověku a jeho život je obklopen náboženskými a mystickými tendencemi. Název gotika získal tento sloh pardsěji v renesanci, což tehdy znamenalo hanlivé označení období, které oproti románskému umění působilo nevyvážené, neúšlechtilé a nadměrně ozdobené. Gotiku v renesanci méně považovali za tvorbu germánských Gótů. Sám italský renesanční kritik Giorgio Vasari se později o architekturu gotiky vyjádřil takto: „Tento způsob vypadal Gótové, neboť potom, co zničili starodávné stavby a ve válkách usmrtili architektky, zbyli jen ti, kteří stavěli v tomto stylu. Zalomili oblouky svých staveb a zaplavili celou Itálii tímto znesvařovaným staveb tak, aby řádů z nich nemělo svůj styl. Kéž Bůh ochrání všechny své země před takovými nápady a takovým stavebním systémi!“
Teprve romantické hnutí v 19. století plně ocenilo uměleckou kvalitu gotiky. A to je dobře ne? Vždyť gotika je tak nádherná!

Notre-Dame v Paříži

Periodizace ve Francii – kolébce gotiky

- raná gotika (12. století)
- vrcholná (klásická a poklásická) gotika (13. a 14. století)
- pozdní gotika (15. století)

Charakteristika

Oproti románskému umění v gotice narůstá monumentalita, nákladnost a reprezentativnost. Veškeré umění je proslané duchovními tématy, a to někdy i na úkor realistického zobrazení skutečnosti. Církev je hlavním zadavatelem uměleckých zakázek, ale stále častěji mají o umění zájem také panovníci. Středistkem kulturním a společenského života už nejsou jen kláštery a kostely. Umění slouží především k propagaci křesťanství. Některé říkají, že zůstávala funkce „biblie chudých“. Jednalo se o obrázkový výklad důležitých událostí z Bible pro obyčejné lidi, kteří neměli možnost biblický obsah poznávat jiným způsobem. Tvůrci umění jsou laikové z řad řemeslníků (soedníci, tovaryši a umělci). Ti se sdružovali do cechů, kde dbali především o výchovu kvalitních řemeslníků. Umělci poprvé od antiky vystupují z anonymity a pomalu se jim dostává společenského uznání.

1

Obrázek 63: Gotika str. 1

HISTORICKÉ SOUVISLOSTI

Evropské historické události

- 1130 se ve střední Evropě šíří těžba černého uhlí
- 1180 je poprvé vynalezen střelný prach
- 1180 je poprvé využit větrný mlýn v Evropě
- Objevují se první rytířské řády. Původně šlo o duchovní posádky mnichů, kteří mají chránit vojenskými taktikami Evropu před nevěřícími
- Stoletá válka mezi Anglií a Francií o nadvládu ve Flandrech a jihozápadní Francii.
- Kůň výrazně nepronikl do Evropy, což se ukázalo extrémně malé množství suroviny. Evropa trpěla velkým hladomorem.
- 1347 – velká morová epidemie (černá smrt) se začala šířit v Evropě. Podlehla jí přes třetinu Evropské populace. Byla to největší tragédie v evropských dějinách
- Historické události v Česku
 - 1212 Zlatá hula sicilská – Přemyslovci získávají dědičný královský titul
 - Ve 14. století vládnou Lucemburkové – Karel IV. Praha se dostává do centra dění v Evropě

Co víš o Karlovi IV? Napíš alespoň 3 významné činy tohoto významného panovníka:

Móda

Určitě znáš z pohádek muže s dlouhými špičkami bot a dlouhými rukávy. Ale nejspíš nevíš, že větší délka špičky bot znamenala vyšší postavení muže. Příliš dlouhé špičky si muži museli uvazovat kolem kotníků. Ženy nosily šaty s „rozstříhanými rukávy“ a na hlavách vysoké čepice ve tvaru kabele nebo dlouhý ovárané kolem hlavy.

Ukázka gotické módy

Vidíš si někdy v pohádce bílou paní se špičatým kloboučkem?

Z větší kusu papíru si vyvolá kužel a nasadí si jej jako čepici nebo ze dvou menších papírů špičku na boty (to bude náročnější, ale ty si jistě poradíš). Vyrobený modní doplněk má na sobě tři poskočeniny stadia tohoto pracovního listu a při příněti dalších úkolů, aby ses cítil opravdu jako v gotické době. K výrobě ti bude stačit jen papír a lepidlo nebo izolepa kancelářský kančík k saccování.

2

HUDBA

Skladatelé navázali na dřívější tradice evropské hudby. Začali experimentovat s různými způsoby vedení hlasů. K původnímu jednohlasému gregoriánskému chorálu připojovali další hlasy, a tak se vyvíjel vícehlas. Hlasy na sobě zatím nebyly vůbec závislé. Na vyspělejších rozvoji vícehlasu se zasloužili **Leoninus** a **Perotinus**, působící při katedrále Notre Dame v Paříži. Hudba v období gotiky se dělí na několik období. Jsou to přibližně:

- Ars antiqua (12–13. stol.)
- Ars nova (13–14. stol.)

Formy

V následujícím textu najdeš příklady k poslechu i úkoly. Příklady k poslechu si najdi v internetovém vyhledávači.

- **Moteto** – vzniká právě v období gotiky. Je to původně duchovní skladba vycházející z gregoriánského chorálu s příkomponovanými hlasy.

Guillaume de Machaut – Les Motets

- **Mše** – v hudební terminologii je to cyklus skladeb, které doprovázejí průběh katolické bohoslužby. Text skladeb je pevně stanoven liturgií římsko-katolické církve.
 - Guillaume de Machaut – Messe de Notre dame** – úplně první zpracování vícehlasé mše
 - **Imitace** – jeden hlas opakuje melodií po druhém v daném časovém odstupu.
 - **Kanon** – druhý hlas se k prvnímu přidá s časovým odstupem a přesně jej imituje.
 - **Račí kánon** – jeden interpret kánon hraje nebo zpívá normálně a druhý pozpátku
- Guillaume de Machaut – Můj konec je mým začátkem, můj začátek je mým koncem („Ma fin est mon commencement“)** – tento kánon zpívají nejprve zpěváci normálně a pak zase pozpátku. Vyzkoušej si s kamarádem známý kánon Červená se, líne záře.

Hudba se samozřejmě provozuje i ve světském prostředí. Hudba zaznívala i v hradech a šlechtických sídlech. Začínají se objevovat trubadúři a trubníci. Jsou to zchudlí šlechtici, kteří tvoří vlastní písně (historické či mytické tématiky, jitrní a večerní zpěvy, pastýřské, smuteční i taneční písně). Nejznámějším truběrem byl Richard Luv srdce. Němečtí minnesingři zpívali předovsím milostné písně.

Hudební nástroje

Užívaly se o různé drnkací nástroje (loutny, mandoliny, lyry), šalmaj (přátový nástroj, asi jako dnešní hoboj nebo klarinet), různé typy fleten, bicích (například daidra – tamburína s píšťky, zvonkohry) a strunných nástrojů (rybalek, rebec – různé typy houslí). Byly vyvinuty menší typy varhan, které bylo možno přemísťovat z místa na místo. Ty se pokládaly na zem (pospít) nebo se při hře držely v ruce (portativ).

Hudební nástroje v gotice

Obrázek 64: Gotika str. 2–3

ARCHITEKTURA

Architektura je hlavním nositelem gotického umění. Často architekti vycházeli z existujících románských staveb, které doobnavili v gotickém stylu. K nebi pak vrostaly krásné katedrály. Gotická katedrála je největším slávkem středověkého umění. Jako stavební materiál se používají kamenný a cihly.

Charakteristické prvky

Doplňte chybějící popisky k obrázkům podle jejich popisu a obráceně.

Vnější opěrný systém

Ze vnější strany budovy jsou pilíře a opěrné oblouky, které napomáhají rozložit váhu katedrál a jejímu odlehčení.

Gotická katedrála často působí, že sahá až k nebi. Působí velice lehké a křehké. To symbolizuje touhu člověka přiblížit se Bohu.

Ozdobné prvky

Střepem se tělnou klenbění žebra. Váha stropu je tak rozložena. To umožní odlehčit zdi a tak dopřít prostor pro větší okna. Stavba díky tomu působí křehce a vzdušně.

Na gotické stavbě můžete nalézt řady (druhé věžky) nebo chrlice (různé nestvořeny, jejichž ústí je odvedena voda stékající ze střechy odvodňujícím žlabem)

Portál

Je důležitý objev Gotiky. Působí křehce, ale naopak je velmi stabilním prvkem. Často se vyskytuje v oknech, portálech a zdobných částech stavby.

Je inspirován románským slohem. Na rozdíl od něj je více prohloubený a zdobený podobnými světci.

Okna s vitrážemi a rozety

Vitráže jsou skleněné tabulky spojené okovem, které dohromady vytvářejí nádherný barevný obraz. Rozety jsou kulatá okna nad portálem.

Gotická katedrála často působí, že sahá až k nebi. Působí velice lehké a křehké. To symbolizuje touhu člověka přiblížit se Bohu.

Arkýř

Lomený oblouk

Vertikalita

Významné památky

Mezi nejvýznamnější katedrály ve Francii patří Notre-Dame v Paříži, Notre-Dame v Chartres, Notre-Dame v Amiens. Dále pak Bazilika Saint-Denis v Paříži nebo kaple Sainte-Chapelle v Paříži. U nás jsou to například kostel Sv. Mořice v Olomouci a katedrála sv. Víta (Václava a Vojtěcha).

Vnitřní opěrný systém

Kaple Sainte-Chapelle v Paříži

Úkol

Viš jaká tragédie se stala v dubnu roku 2019 v katedrále Notre-Dame v Paříži? Zjistí a napíš, co se stalo. Pokus se událost zakreslit do obrázků katedrál.

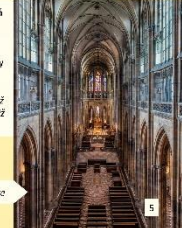
Bazilika Saint-Denis v Paříži

Notre-Dame v Paříži

Katedrála sv. Víta v Praze

Obrázek 65: Gotika str. 4–5

Světská architektura se liší od sakrální (náboženské). Vznikají hrady, radnice, mosky a měšťanské domy. Obvyklé si zakládali na epovinnosti, vždy vzhledově je doba nedobytných hradů. Při opevňování byly velkou výhodou příkop, valy a u vstupu padací most. V centru města bývaly obestavené tržiště či náměstí. Také ve městech zřizovali kašny, jakožto zdroj pitné vody, které byly napojeny na pramen, či vodovod.

Doplň své jméno Karlštejn

Vše je v určitém míře.....

Jakoblo král a císař tehdy vřím nestal hajdučí boj, sál svému díla kateřrána, je žvalč žvalč a mabhy jofičho míra a Bona. Af suchlo škrně sísté zachovalost: dš chráněna na kare v aloběch kateřrální stěch a, ale i sběženě, pokone.

Kateřrální úřtí k rebořán, jako díše sběženě žvčého náro dš. Nechť je sběženě sucham, přijovněnčiči unučení mžebo pák a Jetele Krísta na žřtí a bruce sčpenei Tany Marie čtrajčiči svého zmučaucho syna. Smečně svědlo at sběže kateřrální sbreze to nejovněnčiči a sčbavověně věčžžně sbno. Dobový čtraz ze sběženě ty, měč zmučavěi sbavosa pavně. Mára se zym.

sběženě jetečkom, jakožto sběženě mžeboč. Boka v brucezmu ně sběže. Nečlo, se i ty zmučavěi sběženě mžeboč a zmučavěi mžeboč mžeboč a rukou vzečlo kateřrální dš vstřičku sběženě.

Vřím v teč mžeboč, mžeboč mžeboč. Vřím, že mžeboč zsběženě.

Karel IV. král a císař mžeboč sběženě.

Zatváří svého panovníka znáš. V průběhu dalších kapitol se pokusíme rozkaz krále postupně splnit. Pracuj s dostupným materiálem nebo s jakýmkoli jiným vhodným materiálem. Právě tím si vytvoř na vedlejší straně plánek katedrály a vytvoř konstrukci ze spejle. V následujících kapitolách vytvoříš zástupně prvky sakrální a malířské výzdoby, které nezapomeň do plánu zakomponovat. Při plánování rozměrů si dobře rozmysli, jakých rozměrů budou sochy a malby.

Pařádnky:

- Katedrála stoupající do výšky
- Oltář
- Deskový obraz
- Vitráž
- Sochy Ježíše na kříži a pieta Panny Marie
- Dolní libovolná výzdoba (opěrný systém, chrlice, datší sochy nebo vitráže)

Vhodný dostupný materiál: Spejle, inolepa, nářky, gumičky, plastelína, měkké papíry, poutovací papír, karton, lepidlo, barvy, štětce, nožičky.

6

Karlštejn

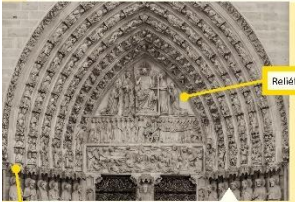
Karel IV.

7

Obrázek 66: Gotika str. 6–7

SOCHAŘSTVÍ

Gotický sochař vychází více z reality, na rozdíl od románského symbolického myšlení. Při tvorbě se umělec inspiroval v přírodě. Započátku jsou sochy pevně vázány na architekturu v reliéfech, průběžích chrámu nebo jako dekorace v podobě jednoduchých figurálních motivů, baldachýnů a chrlic. Později se socha ze zajištění architektury osvobozuje a začíná se vyskytovat samostatně.

Reliéf **Chrlice**

Fišla **Krab**

Detail sochařské výzdoby Notre dame v Paříži *Architektonické prvky Notre dame v Paříži*

Sochy jsou zatím bez výrazného pohybu a výrazu. Ve srovnání se sochami dřívějšími jsou v gotice živější. Dochází však ke znetelnění zjemnění výrazu ve tváři. Umělci se snaží zachytit vnitřní duševní pocity. Sochy jsou lidovaz, „libilí chudých“, ale zároveň kamennou encyklopedií. Často se vyskytují náboženské náměty: Kristus, panna Marie (jako mladomna s Ježíškem, piety – panna Maria s ukřižovaným Kristem) nebo světců. Kromě náboženské tematiky najdete přírodní motivy (zvířata nebo rostliny), téma morálky (ctnosti a neřesti) nebo výjevy z historie (Starý a Nový zákon). Objevují se také prvotní snahy o portretování významných osobností. Z materiálů je používáno dřevo a kámen. Kov se užívá zřídka.

Baldachýn chrání sochy před deštěm

Přijímá objem, ruce přimknuty k tělu, klidná draperie se zářeznými liniemi. Sochy jsou úzce vázány k architektuře, podtrhují osy a linky stavby.

Panna Maria je zde poprvé zobrazena jako krásná mladá matka. Tělo má procházelo do tvaru plámeně S.

Detail sochařské výzdoby Notre dame v Paříži *Pieta Notre dame v Paříži*

Vytvoř pro svou katedrálu z plastelíny, či jiného dostupného materiálu, sochu Ježíše na kříži a Piety Panny Marie držící mrtvé tělo Krista. Použij spejle nebo jiný pevný materiál jako oporu. Při plánování sochařské práce dobře rozmysli velikost sochy vzhledem k velikosti konstrukce chrámu.

8

MALÍŘSTVÍ

Stejně jako ostatní odvětví umění, i malba nejprve slouží církvi. To se odráží především v námětech obrazů. Podobně jako sochaři, i malíři přispívají do tzv. „Bible chudých“.

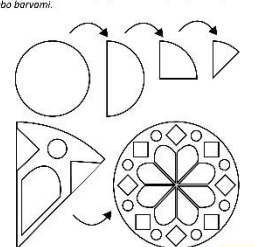
Jaké náboženské motivy byly jmenovány v kapitole o sochařství? Jmenuj alespoň 2.

Postupem času je znát posun od románského antirealistu k realističtějšímu zobrazování a také lidštější tématice. Gotický malíř se snaží o zachycení skutečně jemného výrazu tváře. Obrazy jsou vybaveny jen velmi malými náznaky perspektivy v pozadí, které bylo většinou jednobarevné nebo vykládané zlatem. Obecně jsou oblíbené obrazy velmi jasných a čistých barev. Obrazy někdy působí dojmem, že se díváte na divadelní jviost s postavami. Jména umělců často zůstávají skryta. Umělci jsou známí spíše pod jménem podle jejich nejvýznamnějšího díla nebo místa, kde je jeho významné dílo uchováváno. Dále vznikají mozaiky, nástěnná malba, knižní malba a malba desková (olštář v šele chrámu). Kromě typických obrazů v době gotické vznikají také výtvarné nástěnné gobelíny (nebo také tapiserie. Vlastně jsou to koberec, které si lidé věšeli na zeď jako obraz). Některé z těchto typů si můžeš vyzkoušet:

Vitráž – malba na skle. Je to nejužší malířská technika v gotice.

Notre Dame v Chartres – největší a nejrovnější soubor sklenomalby gotické na světě (celkem 146 oken)

Vitráž potřebujeme pro naši katedrálu! Uvěď jej na krásnou rozet. Kružičkem si předkreslí a vstříhni kruh z poutavého papíru. Kruh přehni na polovinu, pak na čtvrtiny, a nakonec na osminy. Na jednu z osmin si tužkou nebo tenkým fúem předkreslí libovolný zdobný ornament, který co nejpatrněji překreslí v každé osmině kruhu. Ornamenty vyzdob barevnými fúami, pastellami nebo barvami.

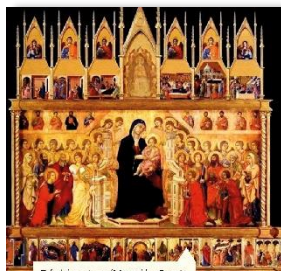
Rozeta v Notre Dame v Chartres

9

Obrázek 67: Gotika str. 8–9

Desková malba – Obraz většinou umístěn při hlavní oltáři v cele chrámu znázorňující různé výjevy z Bible.

✓ I deskovou malbu potřebujeme pro katedrálu. Z kartonu vystříhni třeba následující tvar a na karton namaluj temperami co nejlibernější Pannu Marii s malým Ježíškem.

Triunční madona (Kassa) – Duccio

✓ Útržky barevných papírů vyplň postavu. Chceš-li, vytvoř si mozaiku z barevných papírů na vlastní motiv pro výzdobu své katedrály.

10

Nástěnné malby – uplatňuje se především v hradech a palácích. Objevuje se především světská tematika, jako jsou válečné, lovecké nebo mravoučné výjevy. Pro nástěnné malby se užívalo techniky zvané freska.

Freska – je třeba malovat na vlhkou omítku ještě než zaschne, což neumožňuje při malbě příliš čekat. Vyhodou je její velká trvanlivost. Freska se stávala oblíbenější než dražší a pomalejší mozaika.

Kněžní malba – ilustrátoři doplňovali ilustrace knihy, bible a kroniky.

Grotto di Bondone – Giotto byl jedním z nejvýznamnějších malířů gotiky. Kolem roku 1305 nějaký obchodník Giottovi zadal výzdobu kaple v Padově. Přál si, aby stěny pokrývaly různé výjevy ze života Krista a Panny Marie. Giotto rozkreslil příběh do jednotlivých obrázků, které na sebe navazují jako komiks. Například zde najdeš výjev, kde Svata rodina utíká do Egypta.

Oproti jeho současníkům Giotto maluje jako tělo a zřetelný oděv přizpůsobený lidské postavě.

Útek do Egypta

Fresková výzdoba kaple Scrovegniho v Padově

11

Mozaiky – obraz složený z malíkových barevných kamínků

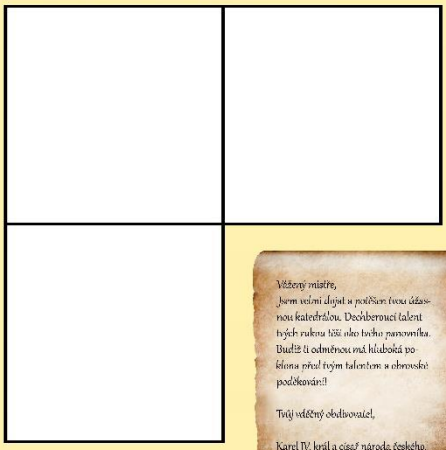
Poslední soud na Zlaté bráně katedrály sv. Vítava

Obrázek 69: Gotika str. 10–11

Křesťanství – kresba na dřevěné desce, křesťanství 4,8m vysoký

Giotto se snažil pečlivě pozorovat věci a pak je co nejpřesněji malovat. Proto má Kristus na kříži vypouklé břicho, ohnuté prsty a podivně pokrčené nohy.

✓ Vytvoř návrh pro podobnou nástěnnou malbu třeba pro svůj pokoj. Zde máš předkreslenou prázdná tři pole. Nakresli do nich nějakou oblíbenou událost ze svého života jako komiks.

Nyní máš vše, co potřebuješ k dokončení katedrály. Katedrálu zkompletuj o hotové dílo představ kamarádům, sourozencům nebo rodičům. Můžeš si dílo vystavit v pokoji.

12

Vážený mistře,
Jsem velmi šťast a poctěn svou úctou katedrály. Doobdivuji talent svých rukou tě i do toho parovníka. Buďti ti odměnou má hluboká poctění ať těm talentem a obrovským poděkováním!!
Tvoji věrný obdivovatel,
Karel IV král a císař národa českého

Obrázek 68: Gotika str. 12

3.2 Renaissance

RENESSANCE

Stvoření Adama (Sixtinská kaple)

Vznik Renesance

Renesance vznikla ve 14. století a trvala až do 16. století, kdy plynuje navazuje přes maniřmus na Baroko. Vznikla v italském městě Florencie. Za zakladatele je považován Filippo Brunelleschi. Itálie je tou dobou rozdělena do městských států, kterým vládnou obchodní králové, kteří pocházejí z vlivných rodin a zápasí mezi sebou o moc. Známe tak například rody Medicejských a Albizzi. Rody chtějí být zapamatovány, a proto si najímají umělce, kteří tvoří na jejich zakázku. Zadávateli umění jsou panovníci, šlechtici, ale nově také měšťané. Z Itálie se brzy nový styl rozšířil díky poutníkům a kupcům, kteří cestovali po celé Evropě.

Periodizace

- 14. stol. – ranní renesance – trecento
- 15. stol. – vrcholná renesance – quattrocento
- po roce 1500 – pozdní renesance – cinquecento
- kolem roku 1580 přechod k maniřismu

Charakteristika

Renesanční umělec obdivuje antické ideály, a tak se k nim pokouší vracet a napodobovat je. Klade důraz na harmonii všech částí umění a vytvářet tak díjem jeně klasické estetické kráje. Renesance se odvrací od temné a silně náboženské gotiky (odsuzuje ji jako umění barbarů) a zajímá se více o přírodu a člověka, který se stává středem zájmu.

Umělci konečně vystoupili z řad anonymních řemeslníků, jejichž jméno nikdo nezná. Začali své umělecké díla podepisovat, a tak se začali stávat opravdovými známými celebritami v oblasti umění. Existují takzvané dílny. To jsou školy řemesel, ve kterých se žáci učí a jsou k ruce jako pomocníci učítel. Žáci se učí řemeslům, jako například obuvnictví, kolářství, bednářství, kamenictví, zednictví, ale také jsou školy sdružování kolem umělce.

Obrázek 70: Renaissance str. 1

HISTORICKÉ SOUVISLOSTI

V období renesance dochází k obrovskému rozvoji měst, řemesel, obchodu a vědy. Rozvíjí se také filosofie, přírodní a lékařská věda. Dochází k úžasnému objevování světa. Mnoho umělců renesance bylo opravdovými renesančními lidmi – kromě umění se často věnovali anatomii (což jim také pomáhalo v jejich umělecké tvorbě), astrologii, filosofii a humanismu, hře na hudební nástroje, básnictví i objevování nových vynálezů.

Knihtisk

Johannes Gutenberg
Zásadním objevem renesance byl Gutenbergův nový princip tisku knih. Napomohl tak rychléjšímu šíření knihy a obecné informativní do světa. Původně byly knihy tisknuty v blocích. To znamená, že každá jednotlivá stránka musela být speciálně přichystána, odlišná nebo vyřezána ze dřeva a natisknuta. Gutenberg našel způsob přichystat jednotlivá písmenka a z těch následně skládat text k tisku. To je skvělý nápad, nemyslíte? Gutenberg tímto způsobem natiskl své nejnámější dílo – Zářádkovou bibli známou jako Gutenbergova bible.

Vyzkoušejte si natisknout vlastní text, jako samotný Gutenberg. Z měkkého materiálu (brambory, hubičky na mytí nádobí) si vyřezá písmena. Razítka namočí do barvy a můžete veselě tisknout. Co třeba napsat RENESANCE?

Můžete se třeba domluvit s kamarády o výřabu posvátných písmen rozdělít mezi sebe.

Bohužel v době renesance lidé zaslýchli mor (černá smrt) který v prvních letech 14. století zabil po celé Evropě a vyžádal si i životy mnoha renesančních umělců či vynálezů.

Zjistěte a doplň, čím přispěli následující vědci a jiné důležité osoby v době renesance:

Mikuláš Koperník _____
Jan Kepler _____
Kryštof Kolumbus _____
Martin Luther _____
Galileo Galilei _____

HUDBA

Knihtisk zásadně dopomohl k šíření a rozvoji hudby v renesanci. I v hudbě se projevuje snaha o soulad. Je kladen silný důraz na librovůlnnost. Podobně jako ostatní umělci, i muzikanti jsou oceňováni a stávají se konečně osobnostmi své doby. Duchovní hudba má stále dominantní roli, ale světská hudba začíná nabývat na důležitosti. V duchovní tvorbě převládají motety a mše. Ze světských skladeb skladatelé píjí chanzony, madrigaly a písně doprovázené loutnou nebo souborem nástrojů. Zástupci takzvané Benátské školy rozvíjejí novou techniku Cori spezzati. Užívají oddělené rozmištění sborů v místnosti a dobře vřetně nástrojů jsou jinak obsazeny. Jsou tak objevy nové akustické možnosti a zvukové barvy. Důležitými zástupci Benátské školy jsou **Andrea a Giovanni Gabrieli**.

Nové techniky

Některé techniky si můžete sám vyzkoušet. Využijte k tomu některou z těchto nebo jiných známých lidových písníček. Já do lesa nepojedu, Jede jede pašovský panáček, Pásla ovečky...

- **Imitace** – Znásí z kapitole o gotice. Zjistěte a doplň, co to je: _____
- **Račí postup** – Také znásí z kapitole o gotice. Doplň příklad račích kánonů: _____
- **Zrcadlové obrácení** – převrácení melodie podle horizontální osy. To znamená, že tam kde melodie stoupala, bude klesat a obráceně
- **Augmentace** – prodloužení rytmických hodnot. Noty jsou třeba dvakrát delší. Zopakuj si známou písničku dvakrát pomaleji.
- **Diminuce** – krácení rytmických hodnot. Noty jsou třeba dvakrát rychlejší. Zopakuj si stejnou známou písničku dvakrát rychleji.

Příklady k poslechu si najdeš v internetovém vyhledávači:
Giovanni Pierluigi da Palestrina techniku vokálních skladeb bez doprovodu nástrojů a capella dovedl k dokonalosti. Byl výborným hudebníkem, proto ho tehdy přijali bez zkoušky do významného římského tělesa – Sixtinské kapely. Dokonce byl kapelníkem v chrámu svatého Petra.
Missa Popea Marcella II – mše na památku papeže Marcella II.
Stabat Mater – pro dva čtyřhlasé sbory
Impropria – zpívají dodnes sbory na Velký pátek
Orlando di Lasso
O la o che bon echo – v této dvousborové skladbě je užít takzvaný „Echový princip“. Druhý sbor imituje první tak, že zní jako jeho ozvěna.

Viola da Gamba

Klavichord

Hudební nástroje

Největší rozmach zažily dechové nástroje. Často zaznívaly pozouny, ale především dřevěné dechové nástroje v různých variantách a podobách (například zobcové flétny). Ze strunných nástrojů se užívala viola da gamba, která je předchůdce dnešního violoncella a kontrabasu. Držela se však mezi nohama. Nově vznikl klavichord a cembalo – klávesové nástroje. Mnoho existujících nástrojů bylo konstrukčně vylepšeno.

Obrázek 71: Renaissance str. 2–3

ARCHITEKTURA

Jak už víte, centrem renesance je člověk. Architektura není výjimkou a tak se snaží člověku připravit příjemné, jemné, harmonické a klidné prostředí. Vše je přizpůsobeno člověku, stavby jsou stavěny v horizontálním směru a dodržují jistý řád a symetrii. Místo monumentálních církevních staveb gotiky vznikají zámky, paláce, radnice, slechtická sídla, ale i městské domy. Budovy již nepotřebují obrannou funkci jako ve středověku. Nyní mají za úkol majitele důstojně reprezentovat. Staví se z kamene a cihel. Budovy jsou nově zdobeny omítkou, mramorovým obkladem nebo štukem.

Charakteristické prvky

- Sloup a pilíř** – inspirovány antickou
- Portály** – zdobený sechařskou výzdobou rostlinných nebo figurálních motivů. Často je zakonponován ornamentem s erbem
- Okna** – obdélníková nebo zaklenutá, sdružována do dvojic. Oknyrny temnovány polosloupy, zakončeny nadokenní římsou
- Sgrafito** – dvoustvá škrábaná omítka. Tmavá omítka je pokryta světlou vrstvou (mletý uhlí nebo popel ze spálené slámy) do které jsou následně proškrábaný ornamenty
- Klenby a stropy** – v případě nových stropů trámové a kasetové. Stavba je zaklenuta kopulí
- Kuželkavá balustráda** – zábradlí vytvořené z balus ter, což jsou nízké symetrické sloupky
- Arkády** – sloupofaďi, řada oblouků na sloupech nebo pilířích
- Štuk** – jemná omítka ze sádry, vápna a písku ve tvaru dekorativního ornamentu

Doplň ale popisu správný pojem.

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

Filippo Brunelleschi

Kopule dómu ve Florenci Santa Maria del Fiore
První umělecký „výkop“ směrem k renesanci. Koupule je osmiboká, široká 42 m, stavěná bez nákladnějšího lešení, postavena ze dvou pláštů (zevnitř má čtyř lvan než zvenku).

Florentský siraťinec
První skutečně renesanční stavba. S arkádovým dvorem a průčelím otevřeným lodži se sloupovými arkádami byla vzorem pro florentské náměstí.

Vyzkoušej si vytvořit vlastní sgrafito (psonička). Pokresli celé prázdné pole voskovkou a potom opatrně pokroj vystru voskovky tuží. Ostřím hrotem pak tuží proškrábávej obrázce jako renesanční umělec proškrábával omítku.

Donato Bramante

Chrám sv. Petra v Římě
Centrální stavba do křída. Donato udělal prvotní návrh stavby, ale nedostavěl ji. Dokončovali ji jeho následovníci.

Jakto vypadá štuk...

...o toady je sgrafito.

Znáte filmovou pohádku O zlatovlásce?

Zlatovláska se natáčela na renesančním zámku Červená Lhota

Obrázek 73: Renaissance str. 4–5

SOCHAŘSTVÍ

Podívej se na postavu na obrázku. Pokud se může několika slovy charakterizovat. Zkus popsat jeho vzhled, ale i vlastnosti. Zamysli se a zkus si řípnout, kdo by to mohl být a proč je asi známý a důležitý?

Renesanční sochař se snaží v soše zhmotnit ideál krásy. Často zobrazují lidskou postavu nahou a v přirozeném postoji, aby co nejlépe vynikla kráska lidského těla. K tomu jim dopomohlo také studium anatomie. Ve tváři často zobrazují reálné výrazy tváře, emoce a vnitřní napětí. Typická je hra stínů v záhybech draperií. Sochy jsou často volně v prostoru. Sochaři pracují s mramorem, bronzem nebo dřevem.

Michelangelo

Jeho celé jméno je Michelangelo di Lodovico Buonarroti Simoni. Michelangelova socha Davida se stala nejtypičtějším zástupcem renesančního sochařství. Jeho předkové pocházeli z kolébky renesance.

Doplň kde Renaissance vznikla:

Michelangelo byl typický renesanční člověk, který svým umem zasahuje do různých odvětví. Dá se říci, že byl sochař, malíř, architekt, valiciny poradce i básník. Nejvíce se však prosadil jako sochař a malíř, a proto se s ním setkáváte i v kapitole o malířství. Často modeloval silně svalnatá těla, což mu umožnilo poznatky z pitvy lidského těla.

Davida je největší sochou od středověkého Říma. Měří přes 4 metry! Představ si, jak musela být jeho tvorba náročná bez dnešní moderní techniky.

Davida

Zkus si nejprve sám sepsat nebo zjistit, co příběhu Davida víš? Napovím, že se jedná o Davida z biblického příběhu o Davidovi a Goliášovi.

A kdo to je, ten David?

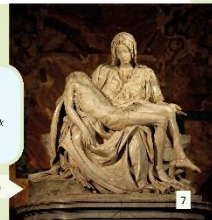
David a Goliáš

Příběh Davida je zapsán ve Starém zákonu Bible. David byl pasáčkem ovcí v Izraeli. Nebyl žádný zkušený válečník, ale své ovce bránil svým věrným prskem. V blízkosti vojska Izraelitů se usídlilo nepřátelské vojsko Filistéjů s tajnou žvou zbraní – Goliášem. Goliáš byl obrovský a velmi silný muž. Vysmíval se Izraelitům a jejich Bohu, kterému David dobře sloužil. Nikdo se neodvažoval Goliášovi postavit. Jen David měl dost kuráže. S důvěrou ve svého Boha vzal svůj prsk a jedinou rápnou obrací prazditi čelo, a tak zvítězil.

Podívej se na pops postavu, který jsi napsal na začátku kapitoly. Povedlo se ti Davida oshadnout? Jaké další charakteristiky bys doplnil, když znáš jeho příběh? Zapsi si o vyznač, které z těch vlastností jsou pro tebe důležité a chtěj bys je mít.

Přes to, že je David v příběhu slabý chlapec, Michelangelo jsi zpodobuje jako svalnatého muže. Snaží se po antickém vzoru zpodobit vnitřní sílu a statečnost Davida. Jakou myslíš.

Říká se, že při dokončování Davida měl jeden / předobrazil místo pauci, že má socha moc velký nos. Michelangelo přestrad, že nos zmenšuje, alekad nabyt polních společenství. Ve skutečnosti usypoval jen mramorový prach, ale nos zůstal stejný.

Přelha v chůzenu sv. Petra

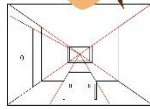
Obrázek 72: Renaissance str. 6–7

MALÍŘSTVÍ

Malíři mají mnohé společné se sochaři. Pracují na základě reality, snaží se skutečnost co nejlépe zinscenovat. Precizně studují a zpracovávají detaily. Podobně jako sochaři, se snaží zachytit jemnou psychiku, rozpoložení duše a emoce. V zachycení reality dopomáhá studium anatomie člověka. Často je užívána technika šerosvítu. To je metoda použití kontrastů mezi světlem a tmou. Konečně uplatňují perspektivu, kterou dosáhnou realistické hloubky obrazu.

Renesanční malíři se inspirovali v antické mytologii.

Vykoušej si podle vzoru nakreslit pokoj za pomoci jednobodové perspektivy.

Navrhnete nový válečný nebo létající stroj. Vymyslete také jeho schopnosti a funkce a funkce a papíře. Inspiруйте se nakresy vynálezce Leonarda.

Pod rukama malířů v renesanci vznikají nástěnné malby (fresky), deskové malby, knižní ilustrace a malby na skle. Úžasnou novinkou bylo objevení olejomalby. Často zpodobňují náboženské motivy, ale objevují se i jiné nevědní náměty z antické mytologie a historie.

Leonardo da Vinci

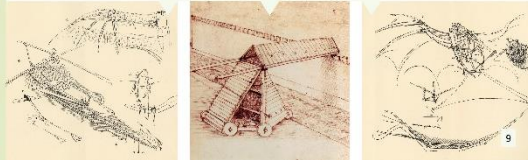
Leonardo byl geniální člověk se širokou oblastí zájmů. V jednom člověku se skrýval malíř, sochař, přírodovědec, filozof, hudebník, architekt a spisovatel. Vedl si notes, do kterých si zaznamenával náčrtky a zápisky z písem (tvrdil, že rozpisoval až 40 těl). Do notesu si kreslil kresby nervové soustavy a orgánů, těhotných žen a dětí v jejich lůně, ale i stovky návrhů na různé válčící a létající stroje. Byl především vynálezce, i když většina jeho strojů by nejspíše nefungovala. Dříve než 20 let se pokoušel vytvořit létající stroj. Některé podobné vrtulníkům, jiné připomínaly regalo nebo křídla.

Wěští jsi, že Leonardo byl levák? Do svého notesu si zapisoval odzadu dopředu. Asi mu to přišlo přirozenější.

„dávinco“ znamená že se narodil ve městě Vinci.

Víte, že byl vegetarián?

Některé vynálezy z notesů Leonarda da Vinciho

Obrázek 74: Renesance str. 8–9

Poslední večeře je výjimečnou ukázkou práce s hloubkou obrazu, perspektivou a symetričností. Každá ze třinácti postav má specifický výraz v momentu, kdy Ježíš učedníkům sděluje, že ho někdo z nich toho večera zradí. Poznáš z jejich výrazů, který z nich je zradce Jidáš Iskariotský?

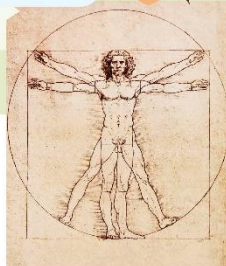
Označ na obraze Jidáše.

Poradím ti Jidášův otáčej v ruce váček s penězi, které dostal za to, že zradil Ježíše. Je v nějakém zákoutí překvapení a sedí nalevo od Ježíše.

Vitruviánský muž je typickým znakem toho, jak pečlivě a zvědavě Leonardo da Vinci studoval lidské tělo. Vitruviánský muž znázorňuje typické proporce postavy.

Změř následující rozměry svého těla a zapiš, zda splňují proporce dle Vitruviánského muže.

- Výška postavy _____
 - Výška hlavy _____
 - Rozpětí rukou _____
 - Výška umístění pupku _____
- Zapiš, zda rozměry odpovídají zadání. Odpovídej ANO/NE.
 Hlava = 1/8 těla ANO/NE
 Rozpětí rukou = výška těla ANO/NE
 Pupík = přesný střed výšky těla ANO/NE

Leonardo rád pozoroval lidi na ulicích a zvažoval, jak se chovají a jak se tváří.

Šel obrázky raději dělat, než psát o zvažování lidí na ulicích.

Obraz této dívky možná už znáš. Doplní název obrazu. Připadne si odpověz četbou doplněných textů.

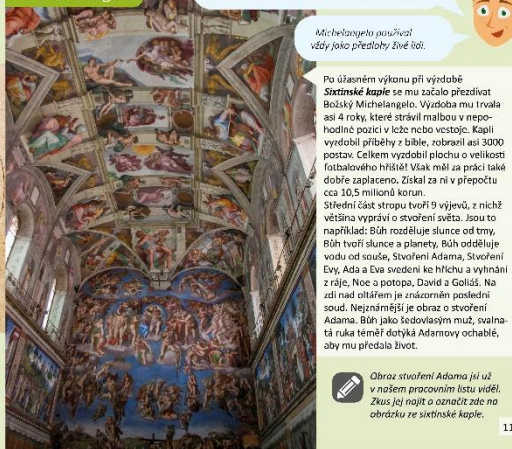
Tajenný úsměv dívky na obraze vzbuzuje úžas. Nikdo si před ní není úplně jistý, co její úsměv znamená. Malba obrazu Leonardovi trvala několik let. Název „Mona Lisa“ je vlastně zkratkou: „Mia donna Lisa“, to znamená „má paní Lisa“. Proslavila se, že modelem mu seděla italská šlechtična Lisa del Giocondo.

Krádež!

Vidný obraz byl ukraden mužem, který občas pracoval v pařížském muzeu Louvre. Schoval obraz pod montérky a vyjel z budovy. Chlátil obraz vrátit do Florencie. Když jej nabídl obchodníkovi, byl zadržán a uvězněn da vězení na 7 měsíců.

Ríká se, že Michelangelo měl téměř rozalzáčlý nos. Zomláto mu ho prý v umělecké akademii ve florencii zlomil spolužák, který žárlil na jeho talent.

Michelangelo

Michelangelu používal vždy jako předlohu živé lidi.

Po úžasném výkonu při výzdobě **Sixtinské kaple** se mu začalo přezdívat Božský Michelangelo. Výzdoba mu trvala asi 4 roky, které strávil malbou v nepohodlivé pozici v křeč nebo vestoje. Kapli vyzdobil přibližně z bible, rozbavil asi 3000 postav. Celkem vyzdobil plochu o velikosti fotbalového hřiště! Však měl za práci také dobře zaplacen. Získal za ni v přepočtu cca 10,5 milionů korun. Střední část stropu tvoří 9 výjevů, z nichž většina vypráví o stvoření světa. Jsou to například: Bůh rozděluje slunce od tmy, Bůh tvoří slunce a planety, Bůh odděluje vodu od souše, Stvoření Adama, Stvoření Evy, Ada a Eva svedeni ke hřechu a vyhnáni z ráje, Noe a potopa, David a Goliáš. Na zdi nad oltářem je znázorněn poslední soud. Nejznámější je obraz o stvoření Adama. Bůh jako sedolavý muž, svalnatá ruka téměř dotýká Adamovy ochablé, aby mu předala život.

Obraz stvoření Adama si už v našem pracovním listu viděl. Zkus jej najít a označit zde na obrázku ze sixtinské kaple.

Obrázek 75: Renesance str. 10–11

 Sám si vyzkoušej, jaké to je, malovat vleže. Přilep izolepau na kus kartonu pracovní list nebo prázdňou črtu papíru. Karton polož na dvě židle tak, aby sis pod něj mohl lehnout. Pod karton si lehni na stráželný kus spolek. Zvol si jedno z biblických témat a namaluj je podle sebe na karton (můžeš se inspirovat výčtem témat, které zmišoval Michelangelo). Obraz nesundávej, díkuš nebude úplně hotový.

12

Obrázek 77: Renesance str. 12

3.3 Baroko

BAROKO

Vznik Baroka

Raná barokní díla vznikla v Římě převážně na objednávku katolických duchovních. Katolická církev pak rychle barokní sloh přijala za svůj a nechala v něm vystavět téměř celý Řím. Navazuje na chladnou a striktní renesanci, která prosazuje harmonii, klid a jednotu. Oproti renesanci klade důraz na nadsádku, pohyb a dynamiku. Stavi se proti racionalitě a rozumu.

Těštko, to je náct!

Periodizace:

Italské baroko:	Česká země:
• 1600–1630 rané baroko	• 1650–1690 rané baroko
• 1630–1675 vrcholné baroko	• 1690–1725 vrcholné baroko
• 1675–1730 pozdní baroko	• 1725–1780 pozdní baroko

Charakteristika

Baroko je vstřícné a otevřené lidem. Přiblížuje církevní učení a vede obyčejné lidi k Bohu. Odvrací se od přírody a vnějšího světa k duchovním obsahům, takže častými náměty jsou motivy z biblických příběhů a mytologie. Všechno je svým způsobem zveličené a vyvážené. Barokní umění je plné dynamiky, napětí, pohybu a bohaté výzdoby, která působí pompózně a vzneseně. Člověka přítomnost v barokním prostoru naprosto uchvacuje. Prostory barokních chrámů působí na smysly člověka, inspiroují jeho fantazii a podnětují citový a duchovní život. V člověku vyvolává úžas nad lidským umem, ale také pocit malosti a ubohosti před Bohem, kterého baroko oslavuje.

Výraz původně uvolil z portugalského výrazu párcu barroca – první nepravdělného tvaru. Název byl původně posměšný. Kritičtí se tak snažili vyjádřit porosenanční období, která se jim zdála upadkové a bizarní.

Ke zdobení umělci často používali zlato, mramor a pestré barvy. Typické jsou oblité tvary vzniklé kombinací kruhů a elips. Barokní styl se snaží o perfektní souhrn architektury, sochařství, malířství, užitého umění... jednoduše všech uměleckých oblastí.

Obrázek 76: Baroko str. 1

HISTORICKÉ SOUVISLOSTI

V období baroka jsou evropské země zřazeny různými valcovními srážky. Země zápasí o moc, ale také probíhaly křesťanské války. Tyto dva motivy spolu také neoddělitelně souvisely. Mezi nejvýznamnější válečné srážky patří:

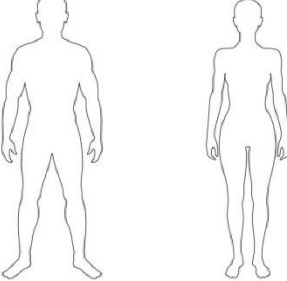
- **Třicetiletá válka** – nábožensko-politický konflikt. Šlo o vyvážení sporů mezi římskokatolickou církví a dalšími náboženskými nově vzniklými protestantskými směry. Spor se rozšířil po celé Evropě v boj o politickou nadvládu jednotlivých území.
- **Anglicko-holandské války** – střet námořních velmocí o moc nad námořním obchodem.
- **Válka Velké aliance** – Francie usilovala o větší postavení v Evropě s kontinentalními velmocemi.

Barokní doba je hostující období mnoha našich filmových pohádek. Můžeš je například potkat v pohádkách, jako je Princezna ze mlejna, Šerty nejsou žerty nebo Nesmrtelná teta. Dále ve filmech Ti mušketýři a Anglika. Ve filmech si všimni velice specifické módy plné jasných barev, paruk a bohatosti. Vznešené dámy zdobi bohaté široké sukně, doplněné drátěnou konstrukcí a pas mají stažený žbůtkem s hraničným výřezem. Muži nosí rozšířené čepičky s ohnutými rukávy. Kalhoty klesaly ke kotníkům, ale k nim se nosily hedvábné punčochy. Vše je bohatě zdobeno výštkami, stuhami a krajkou. Celkový vzhled doplňují bohaté paruky.

Da obrysu navrhni vlastní motiv pro svůj osobní erb.

Dle popisu a vzoru sám navrhni barokní oděv.

HUDBA

Barokní hudba se liší od renesanční, je složitější, je pro ni typická zpěvnost. Snaží se působit silně na emoce posluchače, je velmi citová a líbivá. Důležitou roli má zpěvní hlas – soprán, důležitý je také spodní hlas – bas, který je základem alorického doprovodu.

Nové techniky *Podle popisu dopiš nové užívané formy: concerto, opera a fuga:*

Klíčovým přínosem barokní hudby bylo vynutí této nové hudební formy v Itálii. Snoubí veškeré umění – hudbu, výtvarné umění, drama, poezii... Tehdy vypadala jinak, než jak ji známe dnes. V průběhu let prošla značným vývojem. Zásadním mezníkem však byla první opravdová Orfeo Claudio Monteverdiho.

V této době byly vynuty také další formy. Velmi důležitou imitační formou se stala To je vícehlasá skladba založená na krátkém hlavním tématu, které se podle přísných pravidel opakuje a obměňuje. K dokonalosti ji přivedl Johann Sebastian Bach.

Oblíbené bylo také takzvané Instrumentální sólista nebo skupinka sólistů se střídá nebo současně hraje s větší skupinou orchestru. Zde také klíči zárodek orchestru tak, jak jej známe dnes. Velký význam pro jeho vývoj má Antonio Vivaldi.

Bach je považován za jednoho z největších hudebních génů všech dob.

Příklady k poslechu si najdi v internetovém vyhledávači:
Claudio Monteverdi – Orfeo
Antonio Vivaldi – Čtyřero ročních období
Georg Friedrich Händel – Messias, Hudba k ohňostroji
Johann Sebastian Bach – Toccato a fuga 6 moll pro varhany

Hudební nástroje *Spoj správně skupinu nástrojů s jejich názvem.*

Nástroje prochází dalšími konstrukčními úpravami kterými se zdokonalují. Například smyčce mění tvar a příčné flétny získávají klapky.	<table border="1"> <tr> <td>Smyčcové</td> <td>flétny příčné i zobcové, hoboj, fagot, chalimeaux, cink, pozoun, lesní roh</td> </tr> <tr> <td>Drnkací</td> <td>cembalo, varhany</td> </tr> <tr> <td>Dechové</td> <td>housle, viola, violoncello, kontrabas</td> </tr> <tr> <td>Klávesové</td> <td>loutna, kytara, theorba, harfa</td> </tr> </table>	Smyčcové	flétny příčné i zobcové, hoboj, fagot, chalimeaux, cink, pozoun, lesní roh	Drnkací	cembalo, varhany	Dechové	housle, viola, violoncello, kontrabas	Klávesové	loutna, kytara, theorba, harfa
Smyčcové	flétny příčné i zobcové, hoboj, fagot, chalimeaux, cink, pozoun, lesní roh								
Drnkací	cembalo, varhany								
Dechové	housle, viola, violoncello, kontrabas								
Klávesové	loutna, kytara, theorba, harfa								

Obrázek 79: Baroko str. 2–3

ARCHITEKTURA

Mohutná barokní architektura je plná dynamiky. Interiéry jsou bohatě zdobeny. Jako by se stíraly hranice mezi sochou, malbou a architekturou. Všechno společně souzní a vytváří monumentální efekt. Vše je ve tvaru křivok a oválů. Zároveň je všechno peřně symetrické.

Teda to je vlnovek. Skoro jako by se stěny samy vlnily a práhlybaly.

Česky se této stavbě říká kostel svatého Karla u čtyř fontán.

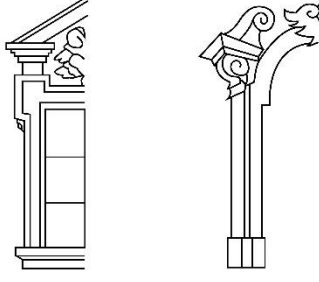
Typický je takzvaný barokní dualismus. To znamená, že stavba vypadá úplně jinak zevnu a jinak zevnitř.

Přijeli katolaci San Carlo alle Quattro Fontane v Římě – Francesco Borromini

V baroku vzniká především církevní architektura a panská sídla. Interiéry jsou bohatě zdobené, plné mramoru, pestrých barev, štukatérské výzdoby, soch, fresek apod. Skvozně prostředí barokního chrámu nabízí pohledy do nebes a výzdoba tak bohatou, že si člověk připadá malý. Pro světské stavby je typickým znakem luxusní, pohodlné a bohaté prostředí. Kolem frekventovaných cest vyrůstají boží muka, kříže, kapličky nebo křivové cesty.

Je někde v okolí tvého bydliště nějaký prvek této drobné architektury? Zjisti a napiš kde a co:

Dokresli barokní okno a portál dle osové souměrnosti

Typicky vznikají peřně geometrické a souměrné parky, vybavené různými fontánami a sochařskou výzdobou. Množstvím a nádherou parků vyniká Francie, například park ve Versailles. U nás jsou to například květné zahrady v Kroměřizí.

Detální pohled a skákka geometrického zpracování Versailleského parku

Teda tolik geometrie jsem neviděl ani v učebnici matematiky. Neustál jsem, že geometrie může být tak krásná!

Zkus sám navrhnut park. Zvaž v něm keře, řady stromů, fontány, sochy, lavičky, bludiště a vše, co bys ve svém parku chtěl mít ty. Snaž se, aby byl park souměrný.

Mají tě na ven. venku z přírodních materiálů postav bludiště pro kamarády nebo souvazence.

Obrázek 78: Baroko str. 4–5

Charakteristické prvky

No této dvou straně jsme v zelených rámečcích poučali 8 charakteristických znaků barokní architektury. Dokážete je všechny najít a zapast?

Nejvýznamnějším architektonickým počinem byla dostavba chrámu sv. Petra ve Vatikánu. Na jeho výstavbě se v průběhu staletí podílelo několik architektů. Mezi nimi také

Carlo Maderna
Byl prvním velkým barokním architektem. Na výzvu Papeže Pavla V. dokončil chrám sv. Petra. Chrám prodloužil, vystavěl monumentální průčelí v klasickém barokním stylu.

Gian Lorenzo Bernini
Bernini byl génus barokní Itálie. Vynikal jako architekt i jako sochař. Jeho tvorba výrazně ovlivnila vývoj italského baroka. Mladý Bernini získal podporu papeže Pavla V., který mu umožnil studovat fecké a římské mramorové sochy ve vatikánských sbírkách. Založil si vlastní uměleckou dílnu, kterou organizoval tak dobře, že jeho sochy působily vždy jednotně a vyváženě. Nikdo nepoznal, že se na díle podílelo mnoho učňů.

Fresky – iluzivní malby, pestré barvy

Sloupy – dorozováno stěbně

Sochařská výzdoba – andělé, atlanti, podpírající balkony a oltář

Stuková ornamentální výzdoba

Štíty vrcholů trojúhelníkem

Dekorační – Voluta, vázy, koule, šišky

Nika – součást fasády, vyklenek. Často se sochou

Bazilika sv. Petra ve Vatikánu

Kostel sv. Ondřeje v Olomouci

Kostel sv. Ondřeje v Olomouci

Kostel Santa Maria in Montesano a Santa Monica dei Miracoli na Piazza del Popolo v Římě

Kopule

Kostel Sant'Andrea v Římě

Bernini dokončil Svatopetrské náměstí před bazilikou sv. Petra ve Vatikánu. Ovládně náměstí před vchodem do katedrály sv. Petra spolu s řadou mramorových světců symbolizují náruč církve, která objímá věřící.

Obrázek 81: Baroko str. 6–7

SOCHAŘSTVÍ

Druhy, techniky i náměty barokního sochařství jsou přejaté z renesance. Opouští však renesanční harmonický ideál tvarově vyvrstvené krásy. Lidské tělo se stává prostředkem výrazu lidské duše. Sochy často znázorňují velké gesta a vyvolávají dojem neklidu. Sochař znázorňují výjimečné duševní stavy. Častým prvkem je draperie v pohybu, nafoučená rozvolněná roucha, hra se světlem a stínem v záhybech draperií. Postoj soch je v rotaci, je dodržena dokonalá anatomie.

Figura serpentinata – otáčejí ramena a boky postav opačnými směry – pohybová dynamika

Typickými základy barokního sochařství jsou fontány, mramorové sloupy, sousoší, štukové a řezbářské práce. V lidovém umění například křivě čerpané, často s náboženskými motivy, také například ležící na kříži, Piety (Panna Maria s umírajícím Ježíšem v náručí), sochy světců, andělů a podobně. Mimo prostory chrámů vznikají také sochy panovníků a významných osobností. Sochy jsou úzce navázány na architekturu. Sloužily jako dekorace mostů, hradičních nádvorí, zahrad a kostelů. Pro venkovní sochy používají převážně pískovce a v interiéru mramor nebo dřevo.

Hra na barokní sochy
Úkol pro skupinu: měšička k dispozici pár kamorádů, vytvořte si 2 skupinky. Ve skupince se domluvíte na nějakém známém filmu, který se na pokyn pokusíte ztvárnit vlastními těly, které přetvoříte v sochy znázorňující zámou scénu filmu. Druhá skupinka hádá. Následně si skupinky role vystřídají.

Úkol pro jednotlivce: Zahřej si na sochu. Vymysli si nějakou náladu, pocit nebo situaci, a tu se pokus ztvárnit svým tělem, které přetvoříš v sochu skamenělou v pohybu. Například strach, štěstí, překvapení nebo třeba zlomené srdce.

Jeho postil na katedrále sv. Petra připomíná monumentální barokový proslavený baldachyn nad hrobem sv. Petra. Je bohatě zdobený a podpírá čtyři vnutřiny sloupy.

Baldachyn v katedrále sv. Petra ve Vatikánu

Sochy ctností a neřestí v Kuksu
Kuks v okrese Trutnov najdete bývalý zopatrovatel ústav pro vojenské veterány. Hospital Kukus je nyní národní kulturní památkou České republiky, kde si můžete prohlédnout nádherné barokní sochy ctností a neřestí od **Matyáše Bernarda Brauna** (nebo alespoň jejich repliky). Originály jsou pečlivě uchovány v lapidáriu v hospitalu. Soubor tvoří celkem 24 soch, připomínajících rozpor mezi dobrem a hříchem (to jsou ty ctnosti a neřesti). Všimněte si, jak Braun excelentně zvládl formovat sochy ve velice dynamických pohybech s rozvolněným oděvem.

Navhni sochu, kterou bys dával ctnost nebo neřest ztvárnit(a) ty ve dnešní době. Můžeš se inspirovat braunovou sochou, ale nekopíruj ji. Zasaď ji do svého aktuálního času a prostředí. Nezapomeň na pořádně zřasenou draperii a dramatický pohyb!

Uplínnost
dívká se směrem na dlaní šlape po masce přetváří, halabuky jsou symbolem lásky a čistoty.

Alternativa pro skupinu
vynovte sochu z komedie ve skupině. Napodobte uvedenou sochu, dopište příslušné úrytky. Použijte různé látky, špenčíky, nářky, bavlnky, karton, barokně papíry, barvy...

Gian Lorenzo Bernini

Fontána čtyř řek na Piazza Navona v Římě
Na fontáně jsou umístěny sochy znázorňující 4 velké světové řeky.

Socha znázorňující řeku Gangou

Víš, na kterých kontinentech tyto řeky leží? Zjistí a spojí:

Nil	Amerika
Ganga	Asie
Dunaj	Afrika
Rio de la Plata	Evropa

Štíty vrcholů trojúhelníkem

Dekorační – Voluta, vázy, koule, šišky

Nika – součást fasády, vyklenek. Často se sochou

Bazilika sv. Petra ve Vatikánu

Kostel sv. Ondřeje v Olomouci

Kostel Santa Maria in Montesano a Santa Monica dei Miracoli na Piazza del Popolo v Římě

Kopule

Kostel Sant'Andrea v Římě

Bernini dokončil Svatopetrské náměstí před bazilikou sv. Petra ve Vatikánu. Ovládně náměstí před vchodem do katedrály sv. Petra spolu s řadou mramorových světců symbolizují náruč církve, která objímá věřící.

Obrázek 80: Baroko str. 8–9

MALÍŘSTVÍ

Na barokních obrazech si určitě všimneš silné dramatickosti, kterou mu dodávají křivky a diagonály. Charakteristická a adrelejší je také hra světla a stínu.
Seriovit – malíř pracuje s kontrastem mezi tmou a světlem. Modeluje světlem 3D objekty.
Temnovit – odvozená technika od Seriovit. Obraz je ponořen do tmy, zdroj světla je mimo plátno, což má upoutat tvou pozornost je osvětleno.

Poznat techniku Seriovit. Vytvoř si v místnosti tmou a baterkou posvítil na tvář kamaráda nebo svoji vlastní v zrcadle. Pozor! Jak kužel prudkého světla deformuje tvář, když tvář nasevěčuje z různých úhlů pohledu.

Malíři nejčastěji využívali techniku oleje na plátně a fresky. Například fresky a závěsné obrazy jsou často spjaté s architekturou. Na stropích si povšimni nevědní perspektivy, která vytváří dojem monumentalit a nekonečnosti. Někdy malíři napodobují různé architektonické prvky. Občas ani nepomazá, jestli je výtvarba opravdová, nebo jen namalovaná.

Mezi nejčastější náměty patří podobné jako v sochařství portréty významných lidí, zástři, krajiny, či náboženské motivy. Často se vyskytují nahé ženy nebo figury zahalené rozvířitou látkou. Tváře lidí a lidská těla jsou všemožně zkroucená pro co nejlepší vyjádření hlubokých emocí. Celý obraz vždy hraje živými barvami.

Jan Vermeer

V 17. století je především v Holandsku obrovský zájem o obrazy z běžného života. V tom vynikal například holandský malíř Jan Vermeer. Byl mistrem v zachycení reality běžného života. Hlavními hrdinkami jeho kompozic byly mláčenky, kuchařky či služky. Ženy v jeho obrazech sedí v interiéru a čtou, paličkují nebo třeba hrají na klavír. Osoby maluje vždy ve stejném zákoutí svého pokoje a používal často stejné rekvizity, které obměňoval. Světlo tak vždy dopadalo ze stejného okna. Zachycoval realitu tak přesně, že se podezřívá, že si pomáhal přímětným fotoaparátom Camera obscura. Sám byl obchodníkem s uměleckými díly a jako umělec byl velmi uznávaný a dobře placený. Přesto se jeho rodina potýkala s finančními potížemi. Nejspíš proto, že Jan maloval velmi pomalu.

Počítej se, jak precizně namaloval kapačky mléka

Mlékařka

Rembrandt van Rijn

30

Rembrandt van Rijn také věrně zachycuje skutečnost. Navíc do svých realistických obrazů vkládá mystickou hodnotu pomocí „nadpřirozeného“ světla vycházejícího z postav. Rembrandt byl mistr portrétů. Sám sobě vytvořil přes 60 autopotrétů. Objevují se témata náboženská (sám je totiž velmi nábožensky založen) nebo i témata velmi neobvyklá.

Všimni si, jak jejich čisté bílá okružní nápodně kontrastují s rozptýlenou rukou nebo žilou.

hodina anatonie doktora Tulpa 1632

Vlastní podobizna – Rembrandt

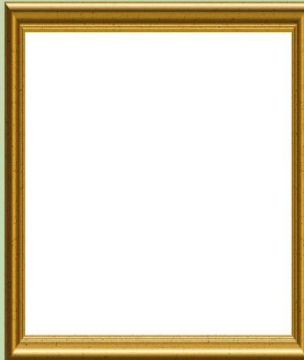
Infantka Margarita Teresa v modrých šatech – Velázquez

Dívka s perloú – Vermeer van Delft

TVOJE GALERIE

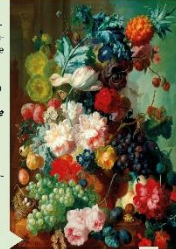
Do rámu nakresli co nejveselivější svůj portrét nebo svého spoluáka. Můžeš obrazu dodat na barokním a drobnějším vzhledu použitím techniky Seriovit.

Jan van Os

Tvoří velká množství různých záští. Na obrazech z objektivit vytváří neobvyklá uskupení. Dokonce zakomponovával žilata a hmyz, což bylo velmi neobvyklé. Snaží se zaujmout pozorovatele něčím velmi zajímavým.

Občas a levky v terakotové váze Na obraze si povšimni ananasu a tulipánů. Ty byly v té době velmi vzácné. Dále můžeš vidět různé rostliny a ovoce, které rostou v růměm období v průběhu roku. Jan van Os záští maloval během roku, tak jednotlivé objekty domalovával postupně. Takové záští bys tydy v ročním žvátě nikdy nemohl vytvořit!

11

Obrázek 82: Baroko str. 10–11

Caravaggio

Přišel ze severní Itálie do Říma, kde chromil svým realismem. Jeho tvorba je příjímána nejprve s rozpatky, protože maluje náboženská témata tak, jako by se odehrávala v přítomném čase přímo v Římě. Byl mu vytýkáni nedostatky úcty. Světece zobrazoval jako obyčejné lidi, které jsi v té době mohli jen tak potkat v Římě. Králové byli najednou zobrazeni jako pobudové a žebráci.

Zkus sám nakreslit ukřizování Ježíše v dnešní době. Čteba ve tvém městě, a nebo nakresli prezidenta republiky jako žebráka.

Ukřizování sv. Petra

Všimni si, jak z temnoty obrazu vystupují silně bílé části těla. To je drama, co?

V barokních budovách stojí za to pozvednout oči a prohlédnout si strop. Mnohdy tě oslní pohled do nebes. Opravdu! Barokní malíři často na stropy chrámů a paláců malují průhledy plné andělů a světlic, které vyvolávají dojem, že skrz strop hledíš do očí samotnému Bohu.

Andrea Pozzo Nanebevstoupení sv. Ignáce

12

Obrázek 83: Baroko str. 12

3.4 Úvodní strany zbývajících pracovních listů

PRAVĚK

Malby ve jeskyních Lascaux ve Francii

Z nejstarších dob lidské existence víme velmi málo o tom, jakým způsobem lidé tehdy žili a tvořili. Proto dnešní teorie vycházejí z oborů jako je archeologie, paleontologie, geologie a další. Praveké období je nejčastěji děleno na 3 základní období podle toho, s jakým materiálem tehdejší člověk pracoval. Byly to doba kamenná, železná a bronzová.

Periodizace

- Doba kamenná - 3 000 000 př. n. l. - 4. tisíciletí př. n. l.
- Starší doba kamenná, paleolit
- Střední doba kamenná, mezolit
- Mladší doba kamenná, neolit
- Doba bronzová do 750 př. n. l.
- Doba železná - 750 př. n. l. - 0

Starší doba kamenná

Ze starší doby kamenné víme, že Homo Habilis (Člověk nručný) vyráběl iro své potřeby malé a velmi jednoduché kamenné nástroje. Byly to různé čepele, rydla, špelelovité nože nebo vrátky. Vyspělejší člověk neandertálský už vytvářel celou řadu nástrojů. Také se zabýval znečištěním skutečností. Anatomické poznatky dokazují, že v té době už byl člověk schopný základní komunikace. Používali primitivní hudební nástroje a vytvářeli první předměty s uměleckou hodnotou.

Střední doba kamenná

Ze střední doby kamenné se nám dochovalo nejstarší lidské trvalé obydlí. Bylo postavené z kamenných a mamutích kostí na severní Moravě v Dolních Věstonicích. Odtud také pochází velmi známá Věstonická Venus. Soška je 11,5 cm vysoká a široká 4,3 cm. Momentálně se nachází ve sbírkách Moravského zemského muzea v Brně.

Věstonická Venus

Obrázek 85: Pravek

STAROVĚK

Římské Koloseum

Pojem starověk označuje období vzniku a rozvoje prvních civilizací na Středním východě, ve Středomoří a jóni a jihovýchodní Asii. Navazuje na poslední etapu praveku – dobu železnou. Počátek starověku lze odvojit od doby rozšíření písmo na území starověkých říší Středo a východu. To zahrnuje Mezopotámii, Sýrii, oblast Íránské vysočiny, Malou Asii a Egypt. Konec starověku spadá do doby rozpadu Římské říše. Ten nastal v důsledku stěhování národů a arabské expanze. My se budeme zabývat jen některými ze jmenovaných oblastí. Budou to především Řecká a Římská Antika, Mezopotámie, Egypt.

Periodizace starověku
(3500 př. n. l. – 6./7. stol. n. l.)

Egypt

V Egyptě se vyvinula vyspělá civilizace, která vznikla v povodí řeky Nilu. Kolik řeky byly příznivé klimatické podmínky. Lepší země se zde velmi dříve a tak se postupem času stali jedním z nejmocnějších národů své doby. V čele národa stál faraon, kterého jeho lid uctíval jako Boha. Egypt se zakládá na novověce chaosu a řádu. Rovnováhu měl zajišťovat faraon. K faraonovi byla chována zvláštní úcta i po jeho smrti. Uchoval se takzvaný Kul: mrtvý. Po smrti byl faraon mumifikován, aby byl připraven na písomný život. A aby duše ani tělu nic nescházelo, byl pohřben se všemi cennými předměty. Panovník po smrti putoval k bohu Usír.

Periodizace v Egyptě

- Stará říše – 2776 – 2260 př. n. l.
- první přechodná období 2260 – 2160 př. n. l.
- Střední říše – 2160 – 1785 př. n. l.
- 2260 př. n. l. – krvelačná revoluce – Egypt rozdělen na tři říše

Sarcofag faraona Intefa

Obrázek 84: Starověk

ROMÁNSKÉ UMĚNÍ

Rotunda sv. Jiří na Řípě

Románské umění se rozvíjí v západních křesťanských zemích od počátku 11. století. V polovině 13. volně přechází v gotiku. Vznik by se dal přisoudit Itálii, ze které se románské umění následně rozneslo převážně do západní Evropy. Název je odvozen od slova Roma – Řím. V té době se na východě Evropy rozvíjí byzantský sloh.

Rozkvet románského umění probíhal díky školám ve Francii. Příchod normanů ovlivnil podobu architektury. V raném středověku působilo mnoho klášterů (benediktini, cisterciáci, premonstráti). Mniši zde přepisovali knihy, a tak se snadno dostávali k poznatkům. Kláštery se tak staly významnými středisky poznání. Právě mniši se nejvíce zapojují o rozšíření románského umění. Církev tak věnovala veškerému dění. Byla to doba velkolepé těžkopádnosti, temnoty a křivých výprav.

Rané křesťanské umění

Nejprve je třeba věnovat se předcházejícímu rané křesťanskému umění. Bylo označováno jako křesťanská antika. Tímto názevem se označuje umění na území Římské říše v 1.–6. století našeho letopočtu. V dobách, kdy všechna náboženství neuznávaná státem byla v římské říši pronásledována, nemohli osobitnou kulturu vytvořit ani křesťané. Pronásledování křesťanů se ukončilo v katalombách. Tam měli své tajné chrámy a pohřebiště. Dodnes jsou v nich náznaky nástěnných maleb. Klíčovým datem je rok 313, kdy vyšel takzvaný Edikt milánský, který křesťany osvobodil od pronásledování. Od této doby začaly vznikat veřejné sakrální prostory. Došlo k proměně umění. Bylo především založeno na symbolice a upouštělo se od zobrazování postav. Nahé lidské tělo totiž pohoršovalo.

Římské katakomby pod Via Apia

Obrázek 87: Románské umění

KLASICISMUS

Kostel La Madeleine v Paříži

Vznik klasicismu

Klasicismus vznikl ve Francii 17. století na královském dvoře „krále Slunce“ Ludvíka XIV., odkud se dále šířil do Evropy. První fáze klasicismu je často nazývána barokní klasicismus, protože se zde mísí barokní prvky s prvky klasicismu. Historicky se toto období řadí ještě do kultury baroka. Nový nástup klasicismu přinesla v podstatě až Velká francouzská revoluce. Klasicismus reaguje na bohaté Baroko. Do umělecké tvorby se opět navrácí racionalita, tedy čistě rozumové úvahy. Klasicismus provází období osvícenství. Osvícenství je myšlenkový proud, který upřednostňuje rozum, racionální vědecké argumenty a nastoluje otázku rovnosti lidí. Klasicismus byl podněten také vykopávkami v Hieraculeu a Pompejích. Obě tyto Vesuvem zničená města byla vykopána v polovině 18. stol. Empír je odnož klasicismu spojená s vládou císaře Napoleona I. Zhodnocuje se především řecká, římská, renesanční a egyptská inspirace. Je kladen důraz na monumentalitu a reprezentativnost.

Charakteristika

Charakteristickými znaky klasicismu se stala snaha o jasný, jednoduchý, plastický a pevně ohraničený tvar, harmonickou kompozici a tendence o zveřejnění. Ideálem klasicismu bylo obnovit užšlechtilou prostotu a velkolepou krásu klasického antického umění. V tom ho podporovala nová věda, klasická archeologie, a soudobá estetika.

Na jasně! Vezmím si na krásnou harmonickou Antiku.

Obrázek 86: Klasicismus

UMĚNÍ 19. STOLETÍ

Svoboda vede lid na barikády – Eugène Delacroix

Doba 19. století zahrnuje pestrou škálu uměleckých slonů a směrů. Vyvíjely se různé směry od tradičních forem umění inspirovaných antikou k modernímu umění. Uvodními směry byly romantismus, empír a realismus. Během let 1870-1900 se objevilo několik nových proudů. Například to byl impresionismus, postimpresionismus, symbolismus a další. Všechny vznikaly v malířství, protože mohlo nejrychleji reagovat na nové myšlenkové proudy a nebylo závislé tolik na objednavatelích. V architektuře přežíval historismus a zároveň se rozvíjela inženýrská architektura. Umělecké směry vznikaly především ve Francii.

ROMANTISMUS

Kořalkou romantismu byla počátkem 19. století Anglie, odkud se romantismus šířil po celé Evropě. Romantismus zavřhl studenou antiku a přísný řád klasicismu. Začal se soustředit na dobrodružnost a romantičnost středověku. Romantický člověk se inspiroval hlubokými pocity v přírodě, fascinovaly ho třeba temné bouře. Příroda pro něj byla zosobněním nejvyšší spravedlnosti a koloběhu života. Člověk byl v přírodě pouze malou a bezbrannou bytostí, vydanou napašpas přírodním elementům, kterým ani nijak nemohl vzdorovat. Zajímal se o exotické náměty a postavy. Nacházel bolestnou zálibu ve své nejistotě a melancholickém osamocení, které bylo neslučitelné s klidnou vyrovnaností. Inspiroval mu byla láska k pravdě, kterou bránil ve stavu vášnivého vzrušení. Romantikové byli posedlí myšlenkou na smrt a vábila je noc, kterou považovali za předobraz smrti. Lidé v romantismu nacházeli únik z každodenního života do neskutečna, snili o dalekých zemích a o ušlechtlých činech, zvláště o středověku, o němž měli dosti mlhavou, nicméně velmi poetickou představu.

Periodizace
konec 18. st. – 1850

Myšlím, že už z nároku romantismu jasně tuším, co od tohoto slouhu můžu očekávat.

Obrázek 88: Umění 19. století

UMĚNÍ 20. STOLETÍ

Stálost parném – Salvador Dalí

Umění 20. století je náročné stručně charakterizovat. Je to století plné nejrůznějších nových uměleckých tendencí a směrů. Umělci hledají nové způsoby, jakými je možné k umění přistupovat. Často se umění tohoto století dělí na jeho 1. a 2. polovinu. Značnou roli v uměleckém vývoji hrály války a vývoj techniky. To zásadním způsobem zasáhlo do života lidí a jejich chápání světa. V první polovině 20. století v krátkých časových odstupech nebo téměř současně nastoupily secese, fauvismus, expresionismus, kubismus, futurismus, dadaismus, surrealismus a další. Do druhé poloviny spadá například abstraktní umění, alchmá malba, leventické umění a minimalismus. Dále pop-art, hyperrealismus, nová figurace a konceptuální umění. Tyto nové směry se rozvíjely v malířství, které si udrželo vedoucí postavení, jehož dosáhlo v druhé polovině 19. století. Některé z nich záhy ovlivnily i sochařství a projevíly se i v architektuře. Mimo malířství, sochařství a architekturu se rozvíjela další konceptuální směry, jako land art, body art, performance a další. Umění se už nesusoutředilo jen na krásu, jak tomu bylo často v předchozích dobách, ale snaží se v člověku vyvolat emoce a přimět jej zamýšlet se. Autor uměleckého díla se snaží diváka vtáhnout do svých pocitů, které při tvorbě prožíval.

SECESE

Secese bylo hnutí mladých umělců, kteří se chtěli vyhnout zaběhlým výtvarným zvyklostem, které se vracely k dřívějším historickým slouhům. Secese je poslední „velký“, tedy univerzální sluh, který přinesl nové rysy a dokázal je vtisknout nejen umění výtvarnému, ale i sportovním předmětům (nábytek, nádobí, svítilna, šaty, účesy, knihy atd.). Zásadním mezníkem byla světová výstava v Paříži roku 1900, kde se secese poprvé jasně ukázala jako móda začínajícího století. Secese je styl bohatě vzdělané společenské vrstvy. Inspirouje se například klasičtým uměním a ovlivnil ho i objev krásu (Kréta). Secese ráda užívá drahé materiály, jako kovy, kameny, sklo a látky.

Periodizace
konec 19. st. – 1918

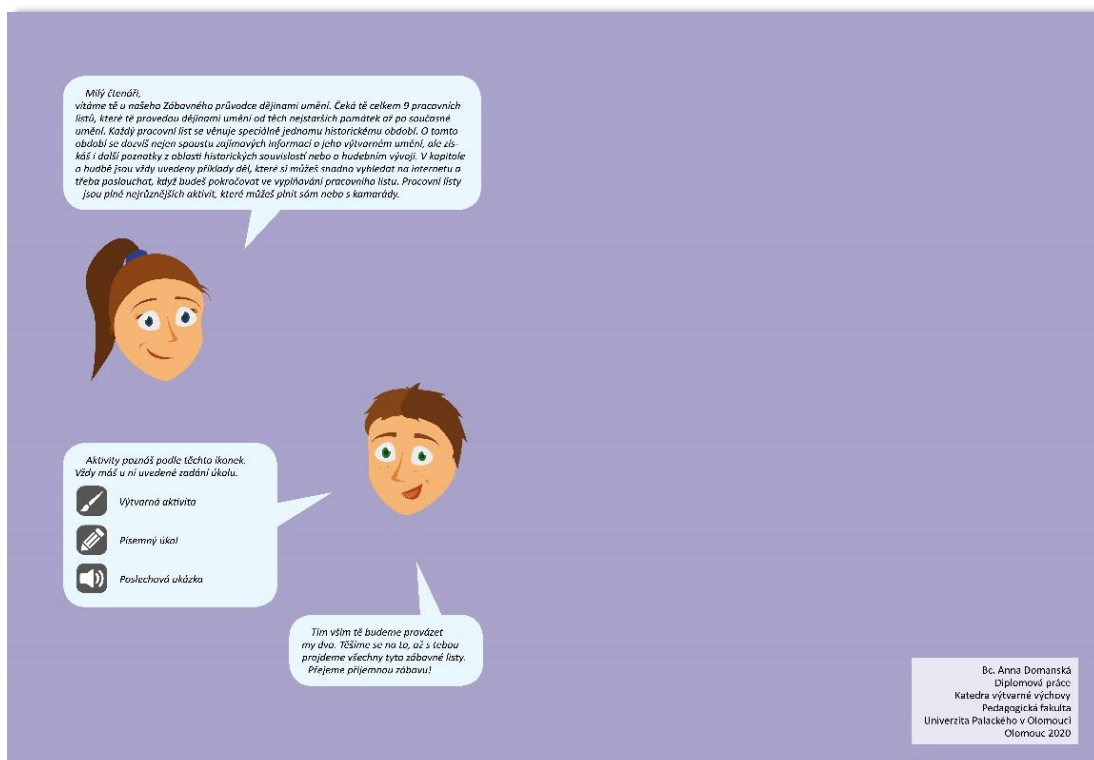
Juhanka z Anu – Nijns Mucha

Obrázek 89: Umění 20. století

3.5 Obálka

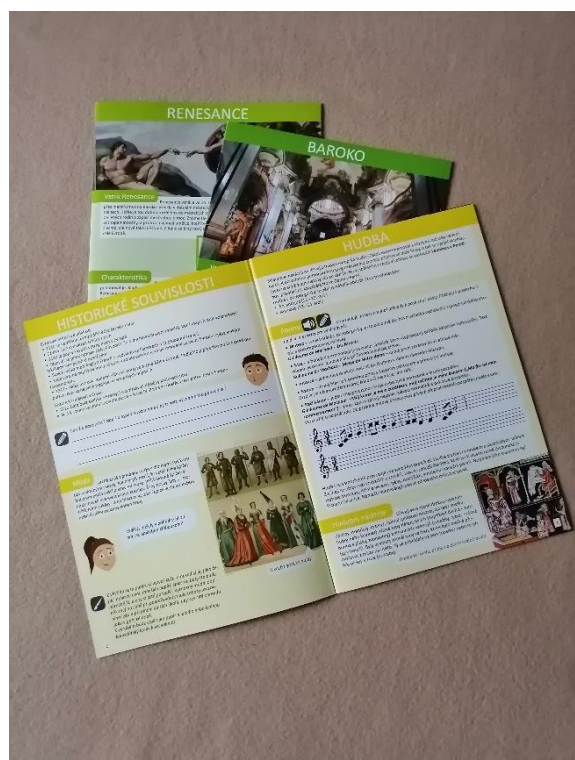

Obrázek 91: Obálka – vnější strana

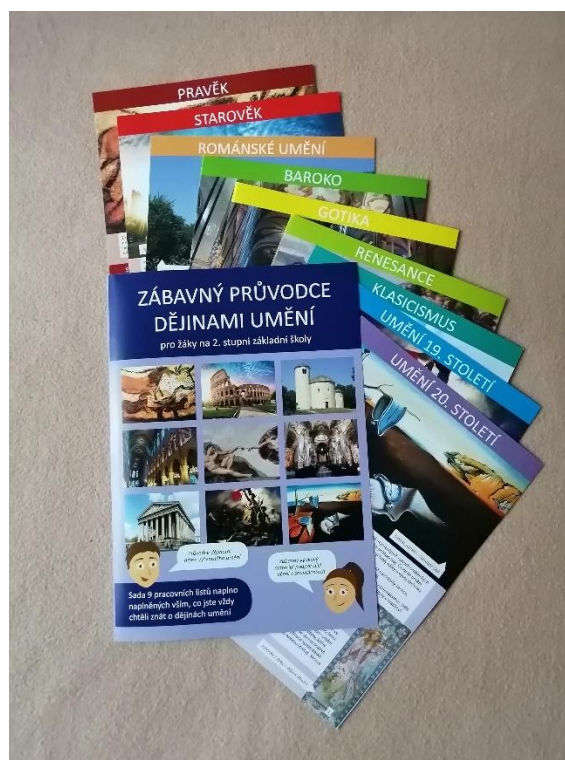

Obrázek 90: Obálka – vnitřní strana

3.6 Reálná ukázka práce

Obrázek 94: Ukázka práce 1

Obrázek 93: Ukázka práce 2

Obrázek 92: Ukázka práce 3

4 Závěr

V teoretické části práce jsem charakterizovala výtvarnou výchovu v RVP ZV, a především jsem uvedla příklady literatury, která dětem a mládeži představuje dějiny umění nebo umění samotné. Z knižních zdrojů jsem uvedla 6 příkladů rozličného charakteru. Při vyhledávání pracovních listů nebylo možné dohledat vhodné pracovní listy věnované dějinám umění zaměřené na vzdělávání žáků v základní škole. Uvádím však několik příkladů povedených pracovních listů, které vznikly pod záštitou galerií a váží se především ke konkrétní expozici galerie.

Cílem práce bylo vytvořit pracovní listy pro žáky 2. stupně, které budou spájet výtvarnou a kreativní činnost s rozvíjením znalostí o rozvoji umění a hudby v historii v souvislostech s historickými událostmi. Z původně plánovaného souboru devíti listů byly v rámci této diplomové práce dokončeny 3: gotika, renesance a baroko. Zbývající pracovní listy jsou reprezentovány úvodními stranami. Vzhled grafiky listů se postupem času vyvíjel od nepřehledné a neestetické podoby ke střídmemu a přehlednému vzhledu. Vše vznikalo za pomoci vektorové grafiky doplněné o rastrové obrazové ukázky. Textové obsahy pracovních listů byl konzultován s odborníky daných oborů. V jednotlivých pracovních sešitech jsou k jednotlivým historickým slohům uvedeny základní charakteristiky slohů, historické souvislosti, kapitola o hudebním vývoji dané doby a dále kapitola o architektuře, sochařství a malířství. Vše je doprovázeno obrazovými ukázkami a úkoly typu výtvarné aktivity, písemné činnosti nebo ukázky k poslechu. Pro plnění výtvarných a písemných úkolů je většinou přímo v pracovním listu vyhrazeno speciální místo. Příslušné hudební ukázky k poslechu jsou zvoleny tak, aby bylo jisté, že si je čtenář bude schopný vyhledat sám prostřednictvím internetového vyhledávače. Stránky dále doplňují 2 doprovodné postavy, které obsah obohacují o důležité informace, zajímavé poznámky nebo reakce na konkrétní obsah. Každý kompletní pracovní list skýtá 12 stran plných zajímavého obsahu a navazujících aktivit. Kompletní listy jsou svázané kovovými sponkami v podobu sešitu

Projekt kompletního souboru devíti pracovních listů zůstává zatím nedokončen. Myšlenka je však vznesena a zásadní kroky jsou provedeny. Už v této podobě je prozatím existující materiál připravený pro jeho použití ve školách nebo mimo prostor školy, ale také pro jeho následný vývoj. Bylo by skvělé, kdyby pracovní listy napomohly v reálném prostředí vzdělávání a zařadily se třeba do oblíbeného materiálu v policích kabinetů výtvarné výchovy i dětských domácích knihoven.

1. Použitá literatura

AYRES, Charlie. *Životy slavných umělců*. Praha: Slovart, 2008. ISBN 978-80-7391-090-7.

DICKINS, Rosie. *Kniha o výtvarném umění pro děti*. Ilustroval Uwe MAYER. Praha: [Fortuna Print], 2006. Jupiter (Fortuna Print). ISBN 80-7321-262-5.

DICKINS, Rosie. *Malujeme podle velkých mistrů*. Praha: Fortuna Libri, 2007. Jupiter (Fortuna Libri). ISBN 978-80-7321-351-0.

Edukační programy pro 2. stupeň základních škol. [online]. Brno: Moravská galerie, 2020. [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <<http://www.moravska-galerie.cz/moravska-galerie/vzdelavani/skoly/edukacni-programy-pro-skoly.aspx>>

F. Bílek: Pracovní list. [online]. Praha: Galerie hlavního města Prahy, 2019. [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <<https://www.ghmp.cz/artoteka/edukacni-listy-chynov-a-frantisek-bilek/>>

HESLEWOOD, Juliet. *Kapitoly z dějin malířství*. Praha: Slovart, 1995. ISBN 80-85871-53-x.

HODGE, Susie. *Proč je v umění tolik nahých lidí?: a další zásadní otázky o umění*. Ilustroval Claire GOBLE, přeložil Milan LŽIČKA. Praha: Knižní klub, 2017. Universum. ISBN 978-80-242-5556-9.

JOHNOVÁ ČAPKOVÁ, Michaela. *Velký olomoucký průvodce pro malé návštěvníky: Arcidiecézní muzeum a centrum města*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, rok vydání nezjištěn. ISBN 978-80-88103-01-1.

JOHNOVÁ ČAPKOVÁ, Michaela. *Z očí do očí: Pracovní listy pro mládež od 12 do 18 let*. Arcibiskupský zámek v Kroměříži, Obrazárna Kroměříž: Arcidiecézní muzeum Kroměříž, 2011.

Kdo se víc ptá, víc se dozví: Pracovní list. [online]. Praha: Galerie Rudolfinum, Artpark, Rok vydání nezjištěn. [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <https://www.galerierudolfinum.cz/wp-content/uploads/Pracovni%CC%81-listy_Galerie-Rudolfinum.pdf>

Moravská galerie dětem: Edukační programy pro 2. stupeň základních škol. Brno: Moravská galerie, rok vydání neznámý.

Na chvíli scénografem: Pracovní list pro děti ve věku 6-14 let. [online]. Praha: Národní muzeum, Rok vydání nezjištěn. [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <<https://www.nm.cz/virtualne-do-muzea/narodni-muzeum-pro-deti/muzeohrani>>

Nástrojové pexeso: Sbírkové předměty Českého muzea hudby. [online]. Praha: Národní muzeum: Muzeum hudby, Rok vydání nezjištěn. [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <<https://www.nm.cz/virtualne-do-muzea/narodni-muzeum-pro-deti/muzeohrani>>

NAVRÁTIL, Miloš. *Dějiny hudby: přehled evropských dějin hudby.* 2., brož. vyd. Ostrava: Montanex, 2013. ISBN 9788072253937.

Prostor Zlín: pracovní listy pro studenty středních škol. Zlín: Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně, 2013. ISBN 978-80-85052-95-4.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. Praha, 2017 [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <<https://www.msmt.cz/file/41216/>>

SEKANINOVÁ, Štěpánka. *Příběhy obrazů & soch.* Ilustroval Jakub CENKL. V Praze: Albatros, 2018. ISBN 978-80-00-05027-0.

SILNÁ, Ingrid. *Dějiny hudby: Stručný přehled.* Místo vydání nezjištěno, 2008.

SMOLÍK, Honza. *Tajemství hedvábí: Komiks pro děti ve věku 6-14 let.* [online]. Praha: Národní muzeum, Rok vydání nezjištěn. [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <<https://www.nm.cz/virtualne-do-muzea/narodni-muzeum-pro-deti/muzeohrani>>

Standardy pro základní vzdělávání: Výtvarná výchova [online]. Praha, 2013 [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <<http://www.nuv.cz/t/standardy-ovo>>

SVÁTKOVÁ, Barbora a Zuzana JASANOVÁ. *Prostor Zlín: pracovní listy pro žáky mateřských škol.* Ve Zlíně: Krajská galerie výtvarného umění, 2013. ISBN 978-80-85052-97-8.

ŠOBÁŇ, Marek a Petr ŠMALEC. *Nizozemské malířství 16.-18. století: Pracovní listy ke stálé expozici Olomoucká obrazárna II. Muzea umění Olomouc pro děti a mládež od 12 do 16 let.* Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2004.

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Metodický materiál k pedagogické praxi ve výtvarné výchově.* V Olomouci: Univerzita Palackého, 2015. ISBN 978-80-244-4756-8.

Výroční zpráva o hospodaření roku 2019. [online]. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2019. [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <<https://www.muo.cz/vyrocnizpravy/>>

Výroční zpráva za rok 2019. [online]. Brno: Moravská galerie v Brně, 2019. [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <<http://www.moravska-galerie.cz/moravska-galerie/o-galerii/vyrocnizpravy.aspx>>

Výroční zpráva za rok 2019. [online]. Praha: Galerie hlavního města Prahy, 2019. [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <<https://www.ghmp.cz/vyrocnizpravy/>>

Výroční zpráva za rok 2019. [online]. Zlín: Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně, 2019. [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <<https://www.galeriezlín.cz/cs/o-nas/kestazeni/>>

Za volební právo žen: Interaktivní průvodce výstavou určený pro děti školního věku. [online]. Praha: Národní muzeum, 2020. [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <<https://www.nm.cz/virtualne-do-muzea/narodni-muzeum-pro-deti/ucim-se-s-muzeem>>

2. Internetové zdroje

Bez názvu. Nedatováno. [online]. Bez názvu. Nedatováno., 2020 [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <<https://www.nedatovano.cz/>>

Classic Praha [online]. Seznam.cz [cit. 2020-12-05]. Dostupné z: <https://www.classicpraha.cz/>

CV – *Petra Šobáňová* [online]. Olomouc: Katedra výtvarné výchovy, Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <http://kvv.upol.cz/index.php?seo_url=kvv-predmety-didaktika-petra-sobanova-cv-petra-sobanova>

Galerie hlavního města Prahy [online]. Praha, 2020 [cit. 2020-11-24]. Dostupné z: <<http://www.ghmp.cz/>>

Galerie Rudolfinum [online]. [cit. 2020-11-25]. Dostupné z: <<https://www.galerierudolfinum.cz/cs/>>

Galerie Rudolfinum: O Artparku [online]. [cit. 2020-11-25]. Dostupné z: <<https://www.galerierudolfinum.cz/cs/artpark/o-artparku/>>

GLENN, Martina. *Artmuseum* [online]. 2003 [cit. 2020-12-05]. Dostupné z: <<http://www.artmuseum.cz/>>

Kniha o výtvarném umění pro děti [online]. Databáze knih [cit. 2020-11-24]. Dostupné z: <<https://www.databazeknih.cz/knihy/kniha-o-vytvarnem-umeni-pro-deti-232090>>

Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně [online]. Zlín, 2020 [cit. 2020-11-24]. Dostupné z: <<https://www.galeriezlin.cz/cs/o-nas/o-galerii/>>

KŘÍŽOVÁ, Žaneta. *Výtvarná výchova* [online]. 2014 [cit. 2020-12-05]. Dostupné z: <<http://vytvarna-vychova.cz/>>

Malujeme podle velkých mistrů [online]. Knihy Dobrovský [cit. 2020-11-24]. Dostupné z: <<https://www.knihydobrovsky.cz/kniha/malujeme-podle-velkych-mistru-29463>>

Metodický portál RVP.CZ [online]. Národní pedagogický institut České republiky, 2020 [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <<https://www.rvp.cz/>>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. MŠMT, 2013 [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <<https://www.msmt.cz/>>

Moravská galerie v Brně: [online]. Brno, 2010 [cit. 2020-11-24]. Dostupné z: <<http://www.moravska-galerie.cz/>>

Muzeum umění Olomouc [online]. Olomouc, 2016 [cit. 2020-11-24]. Dostupné z: <<https://www.muo.cz/arcidiecezni-muzeum-kromeriz/>>

Muzeum umění Olomouc [online]. Olomouc, 2006 [cit. 2020-11-24]. Dostupné z: <<https://www.muo.cz/>>

Národní muzeum [online]. [cit. 2020-11-25]. Dostupné z: <<https://www.nm.cz/>>

Národní muzeum: České muzeum hudby [online]. [cit. 2020-11-25]. Dostupné z: <<https://www.nm.cz/ceske-muzeum-hudby#zveme-vas>>

Národní muzeum: Muzeohraní [online]. [cit. 2020-11-25]. Dostupné z: <<https://www.nm.cz/virtualne-do-muzea/narodni-muzeum-pro-deti/muzeohrani>>

Národní muzeum: Učím se s muzeem [online]. In: . [cit. 2020-11-25]. Dostupné z: <<https://www.nm.cz/virtualne-do-muzea/narodni-muzeum-pro-deti/ucim-se-s-muzeem>>

Národní ústav pro vzdělávání [online]. NÚV, 2011 [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <<http://www.nuv.cz/>>

OSIČKA, Bronislav. *History of art* [online]. 2014 [cit. 2020-12-05]. Dostupné z: <<http://dejinyumeni.blogspot.com/>>

Proč je v umění tolik nahých lidí a další zásadní otázky o umění [online]. Databáze knih [cit. 2020-11-24]. Dostupné z: <<https://www.databazeknih.cz/knihy/proc-je-v-umeni-tolik-nahych-lidi-a-dalsi-zasadni-otazky-o-umeni-319178>>

Příběhy obrazů a soch [online]. Albatros Media [cit. 2020-11-24]. Dostupné z: <<https://www.albatrosmedia.cz/tituly/46800960/pribehy-obrazu-a-soch/>>

Příběhy obrazů a soch: Vydejte se do světa prozkoumat tajemství známých obrazů i soch [online]. Albatros [cit. 2020-11-24]. Dostupné z: <<https://www.albatrosmedia.cz/tituly/46800960/pribehy-obrazu-a-soch/>>

ŠČUKOVÁ, Alena. *Perspektiva – pracovní list: Pracovní list k praktickému ověření teoretických poznatků a k návrhu vlastního vizuálně obrazného vyjádření*. [online]. [cit. 2020-11-24]. Dostupné z: <<https://dum.rvp.cz/materialy/perspektiva-pracovni-list.html>>

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Bez názvu. Nedatováno*. [online]. [cit. 2020-11-24]. Dostupné z: <<https://www.nedatovano.cz/>>

ŠOBÁŇOVÁ, Petra. *Bez názvu. Nedatováno.: Výukové materiály do výtvarné výchovy* [online]. 2020 [cit. 2020-11-24]. Dostupné z: <<https://www.nedatovano.cz/>>

Usborne Quicklinks [online]. Usborne Publishing, 2020 [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <www.usborne-quicklinks.com>

3. Seznam obrázků

- Obrázek 1: Kapitoly z dějin malířství – titulní strana.....13
Foto: autorka. Kapitoly z dějin malířství. HESLEWOOD, Juliet. *Kapitoly z dějin malířství*. Praha: Slovart, 1995. ISBN 80-85871-53-x.
- Obrázek 2: Kapitoly z dějin malířství – ukázka14
Foto: autorka. Nové pole působnosti – Amerika. HESLEWOOD, Juliet. *Kapitoly z dějin malířství*. Praha: Slovart, 1995. str. 58–59. ISBN 80-85871-53-x.
- Obrázek 3: Kniha o výtvarném umění pro děti – titulní strana15
Autor obrázku neznámý. *Kniha o výtvarném umění pro děti* [online]. Databáze knih [cit. 2020-11-24]. Dostupné z: <<https://www.databazeknih.cz/knihy/kniha-o-vytvarnem-umeni-pro-deti-232090>>
- Obrázek 4: Kniha o výtvarném umění pro děti – ukázka16
Foto: autorka. Baletky. DICKINS, Rosie. *Kniha o výtvarném umění pro děti*. Ilustroval Uwe MAYER. Praha: [Fortuna Print], 2006. Jupiter (Fortuna Print). str. 26. ISBN 80-7321-262-5.
- Obrázek 5: Životy slavných umělců – titulní strana 18
Foto: autorka. Životy slavných umělců. AYRES, Charlie. *Životy slavných umělců*. Praha: Slovart, 2008. ISBN 978-80-7391-090-7.
- Obrázek 6: Životy slavných umělců – ukázka 119
Foto: autorka. Obsah. AYRES, Charlie. *Životy slavných umělců*. Praha: Slovart, 2008. str. 4–5. ISBN 978-80-7391-090-7.
- Obrázek 7: Životy slavných umělců – ukázka 2 20
Foto: autorka. Albrech Dürer. AYRES, Charlie. *Životy slavných umělců*. Praha: Slovart, 2008. str. 16. ISBN 978-80-7391-090-7.
- Obrázek 8: Malujeme podle velkých mistrů – titulní strana.....21
Autor obrázku neznámý. *Malujeme podle velkých mistrů* [online]. Knihy Dobrovský [cit. 2020-11-24]. Dostupné z: <<https://www.knihydobrovsky.cz/kniha/malujeme-podle-velkych-mistru-29463>>
- Obrázek 9: Malujeme podle velkých mistrů – ukázka 2..... 22
Foto: autorka. O Picassovi. DICKINS, Rosie. *Malujeme podle velkých mistrů*. Praha: Fortuna Libri, 2007. Jupiter (Fortuna Libri). str. 22–23. ISBN 978-80-7321-351-0.
- Obrázek 10: Malujeme podle velkých mistrů – ukázka 1 22
Foto: autorka. O Picassovi – výtvarná aktivita. DICKINS, Rosie. *Malujeme podle velkých mistrů*. Praha: Fortuna Libri, 2007. Jupiter (Fortuna Libri). str. 20–21. ISBN 978-80-7321-351-0.

- Obrázek 11: Příběhy obrazů a soch – titulní strana 23
 Autor obrázku neznámý. *Příběhy obrazů a soch* [online]. Albatros Media [cit. 2020-11-24]. Dostupné z: <<https://www.albatrosmedia.cz/tituly/46800960/pribehy-obrazu-a-soch/>>
- Obrázek 12: Příběhy obrazů a soch – ukázka..... 24
 Foto: autorka. Slunečnice. SEKANINOVÁ, Štěpánka. *Příběhy obrazů & soch*. Ilustroval Jakub CENKL. V Praze: Albatros, 2018. str. 14–15. ISBN 978-80-00-05027-0.
- Obrázek 13: Proč je v umění tolik nahých lidí – titulní strana 25
 Autor obrázku neznámý. *Proč je v umění tolik nahých lidí a další zásadní otázky o umění* [online]. Databáze knih [cit. 2020-11-24]. Dostupné z: <<https://www.databazeknih.cz/knihy/proc-je-v-umeni-tolik-nahych-lidi-a-dalsi-zasadni-otazky-o-umeni-319178>>
- Obrázek 14: Proč je v umění tolik nahých lidí – ukázka 26
 Foto: autorka. Proč jsou všude samé tečky?. HODGE, Susie. *Proč je v umění tolik nahých lidí?: a další zásadní otázky o umění*. Ilustroval Claire GOBLE, přeložil Milan LŽIČKA. Praha: Knižní klub, 2017. Universum. str. 48–49. ISBN 978-80-242-5556-9.
- Obrázek 15: ukázka pracovního listu z Metodického portálu RVP 28
 ŠČUKOVÁ, Alena. *Perspektiva – pracovní list: Pracovní list k praktickému ověření teoretických poznatků a k návrhu vlastního vizuálně obrazného vyjádření*. [online]. [cit. 2020-11-24]. str. 3. Dostupné z: <<https://dum.rvp.cz/materialy/perspektiva-pracovni-list.html>>
- Obrázek 16: Bez názvu. Nedatováno. – ukázka doprovodných postav 30
 Pavla Baštanová. *Doprovodné postavy. Bez názvu. Nedatováno*. [online]. Bez názvu. Nedatováno., 2020 [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <<https://www.nedatovano.cz/>>
- Obrázek 17: Bez názvu. Nedatováno. – ukázka 2..... 31
 Kolektiv Bez názvu. Nedatováno. *Postavte renesanční palác. Bez názvu. Nedatováno*. [online]. Bez názvu. Nedatováno., 2020 [cit. 2020-12-10]. str. 2. Dostupné z: <<https://www.nedatovano.cz/postavte-renesan%C4%8Dn%C3%AD-pal%C3%A1c>>
- Obrázek 18: Bez názvu. Nedatováno. – ukázka 1..... 31
 Kolektiv Bez názvu. Nedatováno. *Postavte renesanční palác. Bez názvu. Nedatováno*. [online]. Bez názvu. Nedatováno., 2020 [cit. 2020-12-10]. str. 1. Dostupné z: <<https://www.nedatovano.cz/postavte-renesan%C4%8Dn%C3%AD-pal%C3%A1c>>
- Obrázek 19: Nizozemské malířství 16. –18. století – ukázka 2..... 33
 Foto: autorka (archiv Petry Šobáňové na KVV Pdf UP). *Obrazy s tematikou antické mytologie. ŠOBÁŇ, Marek a Petr ŠMALEC. Nizozemské malířství 16.-18. století: Pracovní listy ke stálé expozici Olomoucká obrazárna II. Muzea umění Olomouc pro děti a mládež od 12 do 16 let*. Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2004.

- Obrázek 20: Nizozemské malířství 16. –18. století – ukázka 1..... 33
Foto: autorka (archiv Petry Šobáňové na KVV Pdf UP). Nizozemské malířství 16.-18. století. ŠOBÁŇ, Marek a Petr ŠMALEC. *Nizozemské malířství 16.-18. století: Pracovní listy ke stálé expozici Olomoucká obrazárna II. Muzea umění Olomouc pro děti a mládež od 12 do 16 let.* Olomouc: Muzeum umění Olomouc, 2004.
- Obrázek 21: Velký Olomoucký průvodce pro malé návštěvníky – titulní strana 34
Foto: autorka (archiv Petry Šobáňové na KVV Pdf UP). Velký olomoucký průvodce pro malé návštěvníky. JOHNOVÁ ČAPKOVÁ, Michaela. *Velký olomoucký průvodce pro malé návštěvníky: Arcidiecézní muzeum a centrum města.* Olomouc: Muzeum umění Olomouc, rok vydání nezjištěn. ISBN 978-80-88103-01-1.
- Obrázek 22: Velký Olomoucký průvodce pro malé návštěvníky – ukázka 1 34
Foto: autorka (archiv Petry Šobáňové na KVV Pdf UP). Tiráž. JOHNOVÁ ČAPKOVÁ, Michaela. *Velký olomoucký průvodce pro malé návštěvníky: Arcidiecézní muzeum a centrum města.* Olomouc: Muzeum umění Olomouc, rok vydání nezjištěn. ISBN 978-80-88103-01-1.
- Obrázek 23: Velký Olomoucký průvodce pro malé návštěvníky – ukázka 2..... 35
Foto: autorka (archiv Petry Šobáňové na KVV Pdf UP). Pop up maketa. JOHNOVÁ ČAPKOVÁ, Michaela. *Velký olomoucký průvodce pro malé návštěvníky: Arcidiecézní muzeum a centrum města.* Olomouc: Muzeum umění Olomouc, rok vydání nezjištěn. ISBN 978-80-88103-01-1.
- Obrázek 24: Z očí do očí – titulní strana..... 36
Foto: autorka (archiv Petry Šobáňové na KVV Pdf UP). Z očí do očí. JOHNOVÁ ČAPKOVÁ, Michaela. *Z očí do očí: Pracovní listy pro mládež od 12 do 18 let.* Arcibiskupský zámek v Kroměříži, Obrazárna Kroměříž: Arcidiecézní muzeum Kroměříž, 2011.
- Obrázek 25: Z očí do očí – ukázka..... 36
Foto: autorka (archiv Petry Šobáňové na KVV Pdf UP). Selská rvačka. JOHNOVÁ ČAPKOVÁ, Michaela. *Z očí do očí: Pracovní listy pro mládež od 12 do 18 let.* Arcibiskupský zámek v Kroměříži, Obrazárna Kroměříž: Arcidiecézní muzeum Kroměříž, 2011.
- Obrázek 26: Prostor Zlín – mateřské školy 38
Foto: autorka (archiv Petry Šobáňové na KVV Pdf UP). Z očí do očí. JOHNOVÁ ČAPKOVÁ, Michaela. *Z očí do očí: Pracovní listy pro mládež od 12 do 18 let.* Arcibiskupský zámek v Kroměříži, Obrazárna Kroměříž: Arcidiecézní muzeum Kroměříž, 2011.
- Obrázek 27: Prostor Zlín – střední školy 1..... 39
Foto: autorka (archiv Petry Šobáňové na KVV Pdf UP). *Prostor Zlín: pracovní listy pro studenty středních škol.* Zlín: Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně, 2013. ISBN 978-80-85052-95-4.

- Obrázek 28: Prostor Zlín – střední školy 2 39
Foto: autorka (archiv Petry Šobáňové na KVV Pdf UP). *Prostor Zlín: pracovní listy pro studenty středních škol*. Zlín: Krajská galerie výtvarného umění ve Zlíně, 2013. ISBN 978-80-85052-95-4.
- Obrázek 29: Moravská galerie Brno – brožura 1 40
Foto: autorka (archiv Petry Šobáňové na KVV Pdf UP). *Moravská galerie dětem: Edukační programy pro 2. stupeň základních škol*. Brno: Moravská galerie, rok vydání neznámý.
- Obrázek 30: Moravská galerie Brno – brožura 2 40
Autor: Moravská galerie. *Edukační programy pro 2. stupeň základních škol*. [online]. Brno: Moravská galerie, 2020. [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <<http://www.moravska-galerie.cz/moravska-galerie/vzdelavani/skoly/edukacni-programy-pro-skoly.aspx>>
- Obrázek 31: Moravská galerie Brno – brožura 2 ukázka 41
Autor: Moravská galerie. Jurkovičova vila. *Edukační programy pro 2. stupeň základních škol*. Brno: Moravská galerie, 2020. str. 18–19.
- Obrázek 32: Dům Františka Bílka v Chýnově – ukázka 42
Autor: Galerie hlavního města Prahy. Reliéfy. *F. Bílek: Pracovní list*. [online]. Praha: Galerie hlavního města Prahy, 2019. [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <<https://www.ghmp.cz/artoteka/edukacni-listy-chynov-a-frantisek-bilek/>>
- Obrázek 33: Dům Františka Bílka v Chýnově – titulní strana 42
Autor: Galerie hlavního města Prahy. *F. Bílek: Pracovní list*. [online]. Praha: Galerie hlavního města Prahy, 2019. [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <<https://www.ghmp.cz/artoteka/edukacni-listy-chynov-a-frantisek-bilek/>>
- Obrázek 34: Kdo se víc ptá, víc se dozví – titulní strana 44
Autor: Galerie Rudolfinum. *Kdo se víc ptá, víc se dozví: Pracovní list*. [online]. Praha: Galerie Rudolfinum, Artpark, Rok vydání nezjištěn. [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <https://www.galerierudolfinum.cz/wp-content/uploads/Pracovni%CC%81-listy_Galerie-Rudolfinum.pdf>
- Obrázek 35: Kdo se víc ptá, víc se dozví – ukázka 44
Autor: Galerie Rudolfinum. *Kdo se víc ptá, víc se dozví: Pracovní list*. [online]. Praha: Galerie Rudolfinum, Artpark, Rok vydání nezjištěn. [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <https://www.galerierudolfinum.cz/wp-content/uploads/Pracovni%CC%81-listy_Galerie-Rudolfinum.pdf>
- Obrázek 36: Nástrojové pexeso 465
Autor: Národní muzeum. *Nástrojové pexeso: Sbírkové předměty Českého muzea hudby*. [online]. Praha: Národní muzeum: Muzeum hudby, Rok vydání nezjištěn. [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: <<https://www.nm.cz/virtualne-do-muzea/narodni-muzeum-pro-deti/muzeohrani>>

Obrázek 37: Na chvíli scénografem – podium.....	46
Autor: Národní muzeum. Podium. <i>Na chvíli scénografem: Pracovní list pro děti ve věku 6-14 let</i> . Praha: Národní muzeum, Rok vydání nezjištěn.	
Obrázek 38: Na chvíli scénografem – postavy.....	46
Autor: Národní muzeum. Postavy. <i>Na chvíli scénografem: Pracovní list pro děti ve věku 6-14 let</i> . [online]. Praha: Národní muzeum, Rok vydání nezjištěn. [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: < https://www.nm.cz/virtualne-do-muzea/narodni-muzeum-pro-deti/muzeohrani >	
Obrázek 39: Tajemství hedvábí.....	47
Autor: SMOLÍK, Honza. <i>Tajemství hedvábí: Komiks pro děti ve věku 6-14 let</i> . [online]. Praha: Národní muzeum, Rok vydání nezjištěn. [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: < https://www.nm.cz/virtualne-do-muzea/narodni-muzeum-pro-deti/muzeohrani >	
Obrázek 40: Za volební právo žen.....	48
Autor: Národní muzeum. <i>Za volební právo žen: Interaktivní průvodce výstavou určený pro děti školního věku</i> . [online]. Praha: Národní muzeum, 2020. [cit. 2020-11-23]. Dostupné z: < https://www.nm.cz/virtualne-do-muzea/narodni-muzeum-pro-deti/ucim-se-s-muzeem >	
Obrázek 41: Ukázka inspirativní studentské práce.....	57
Autorka. Proporce postavy. In: DOMANSKÁ, KOČIBOVÁ, <i>Proporce postavy</i> . Olomouc, 2018. Archiv autorky	
Obrázek 42: Vývoj vzhledu stran 3	58
Autorka. Vývoj vzhledu stran 3. Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 43: Vývoj vzhledu stran 2	58
Autorka. Vývoj vzhledu stran 2. Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 44: Vývoj vzhledu stran 1	58
Autorka. Vývoj vzhledu stran 1. Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 46: Skicy postav 1.....	58
Autorka. Skicy postav 1. Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 45: Skicy postav 2.....	58
Autorka. Skicy postav 2. Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 47: Skicy postav 3.....	58
Autorka. Skicy postav 3. Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 48: Kamarád 2 překvapený.....	59
Autorka. Kamarád 2 překvapený. Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 49: Kamarád 2.....	59
Autorka. Kamarád 2. Olomouc, 2020. Archiv autorky	

Obrázek 50: Kamarád 1	59
Autorka. Kamarád 1. Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 51: První kamarádi	59
Autorka. První kamarádi. Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 52: Prvotní návrh bubliny	59
Autorka. Prvotní návrh bubliny. Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 53: Vývoj tváře chlapce	59
Autorka. Vývoj tváře chlapce. Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 54: Univerzální orientační ikony	60
Autorka. Vývoj tváře chlapce. Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 55: Červené orientační ikony	60
Autorka. Červené orientační ikony. Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 56: Výsledný vzhled strany 2	61
Autorka. Renesance – historické souvislosti. <i>Zábavný průvodce dějinami umění.</i> Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 57: Výsledný vzhled strany 1	61
Autorka. Renesance. <i>Zábavný průvodce dějinami umění.</i> Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 58: Výsledné orientační ikony	61
Autorka. Orientační ikony. <i>Zábavný průvodce dějinami umění.</i> Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 59: Finální podoba postav	62
Autorka. Postavy. <i>Zábavný průvodce dějinami umění.</i> Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 60: Finální vzhled bubliny	62
Autorka. Bublina. <i>Zábavný průvodce dějinami umění.</i> Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 62: Volba barev listů	62
Autorka. Barvy listů. <i>Zábavný průvodce dějinami umění.</i> Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 61: Barevné spektrum listů	62
Autorka. Barevné spektrum listů. <i>Zábavný průvodce dějinami umění.</i> Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 63: Gotika str. 1	65
Autorka. Gotika str. 1. <i>Zábavný průvodce dějinami umění.</i> Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 64: Gotika str. 2–3	66
Autorka. Gotika str. 2–3. <i>Zábavný průvodce dějinami umění.</i> Olomouc, 2020. Archiv autorky	

Obrázek 65: Gotika str. 4–5	66
Autorka. Gotika str. 4–5. <i>Zábavný průvodce dějinami umění</i> . Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 66: Gotika str. 8–9	67
Autorka. Gotika str. 8–9. <i>Zábavný průvodce dějinami umění</i> . Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 67: Gotika str. 6–7	67
Autorka. Gotika str. 6–7. <i>Zábavný průvodce dějinami umění</i> . Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 68: Gotika str. 10–11	68
Autorka. Gotika str. 10–11. <i>Zábavný průvodce dějinami umění</i> . Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 69: Gotika str. 12	68
Autorka. Gotika str. 12. <i>Zábavný průvodce dějinami umění</i> . Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 70: Renesance str. 1	69
Autorka. Renesance str. 1. <i>Zábavný průvodce dějinami umění</i> . Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 71: Renesance str. 2–3	69
Autorka. Renesance str. 2–3. <i>Zábavný průvodce dějinami umění</i> . Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 72: Renesance str. 4–5	70
Autorka. Renesance str. 4–5. <i>Zábavný průvodce dějinami umění</i> . Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 73: Renesance str. 6–7	70
Autorka. Renesance str. 6–7. <i>Zábavný průvodce dějinami umění</i> . Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 74: Renesance str. 8–9	71
Autorka. Renesance str. 8–9. <i>Zábavný průvodce dějinami umění</i> . Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 75: Renesance str. 10–11	71
Autorka. Renesance str. 10–11. <i>Zábavný průvodce dějinami umění</i> . Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 76: Baroko str. 1	72
Autorka. Baroko str. 1. <i>Zábavný průvodce dějinami umění</i> . Olomouc, 2020. Archiv autorky	

Obrázek 77: Renesance str. 12.....	72
Autorka. Renesance str. 12. <i>Zábavný průvodce dějinami umění</i> . Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 78: Baroko str. 4–5	73
Autorka. Baroko str. 4–5. <i>Zábavný průvodce dějinami umění</i> . Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 79: Baroko str. 2–3	73
Autorka. Baroko str. 2–3. <i>Zábavný průvodce dějinami umění</i> . Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 80: Baroko str. 8–9.....	74
Autorka. Baroko str. 8–9. <i>Zábavný průvodce dějinami umění</i> . Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 81: Baroko str. 6–7.....	74
Autorka. Baroko str. 6–7. <i>Zábavný průvodce dějinami umění</i> . Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 82: Baroko str. 12.....	75
Autorka. Baroko str. 12. <i>Zábavný průvodce dějinami umění</i> . Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 83: Baroko str. 10–11	75
Autorka. Baroko str. 10–11. <i>Zábavný průvodce dějinami umění</i> . Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 84: Starověk	76
Autorka. Starověk. <i>Zábavný průvodce dějinami umění</i> . Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 85: Pravěk	76
Autorka. Pravěk. <i>Zábavný průvodce dějinami umění</i> . Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 86: Klasicismus.....	76
Autorka. Klasicismus. <i>Zábavný průvodce dějinami umění</i> . Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 87: Románské umění	76
Autorka. Románské umění. <i>Zábavný průvodce dějinami umění</i> . Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 88: Umění 19. století.....	77
Autorka. Umění 19. století. <i>Zábavný průvodce dějinami umění</i> . Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 89: Umění 20. století	77
Autorka. Umění 20. století. <i>Zábavný průvodce dějinami umění</i> . Olomouc, 2020. Archiv autorky	

Obrázek 90: Obálka – vnitřní strana	78
Autorka. Obálka – vnitřní strana. <i>Zábavný průvodce dějinami umění</i> . Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 91: Obálka – vnější strana.....	78
Autorka. Obálka – vnější strana. <i>Zábavný průvodce dějinami umění</i> . Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 92: Ukázka práce 3.....	79
Foto: autorka. Otevřené listy se složkou. <i>Zábavný průvodce dějinami umění</i> . Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 93: Ukázka práce 2.....	79
Autorka. Zavřená práce. <i>Zábavný průvodce dějinami umění</i> . Olomouc, 2020. Archiv autorky	
Obrázek 94: Ukázka práce 1	79
Autorka. Otevřené listy. <i>Zábavný průvodce dějinami umění</i> . Olomouc, 2020. Archiv autorky	

5 Anotace

Jméno a příjmení:	Anna Domanská
Katedra:	Katedra výtvarné výchovy
Vedoucí práce:	ak. soch. Tomáš Chorý, ArtD.
Rok obhajoby:	2021
Název práce:	Tvorba pracovních listů pro výuku dějin výtvarné a hudební kultury v rámci mezipředmětových vztahů
Název v angličtině:	Creating of worksheets for the teaching of the history of art and musical culture within the inter-subject relations
Anotace práce:	Teoretická část diplomové práce je zaměřena na rešerši existující literatury pro děti o dějinách umění. Dále práce obsahuje textovou a obrazovou dokumentaci postupu vlastní práce včetně návrhů. Praktickou částí jsou vytištěné a svázané pracovní listy.
Klíčová slova:	Pracovní listy, pracovní sešit, literatura pro děti a mládež, dětská literatura, počítačová grafika
Anotace v angličtině:	The theoretical part of the diploma thesis is focused on a search of existing literature for children about the history of art. Furthermore, the work contains textual and pictorial documentation of the process of own work, including proposals. The practical part is printed and bound worksheets.
Klíčová slova v angličtině:	Worksheets, workbook, literature for children and youth, children's literature, computer graphics
Přílohy vázané v práci:	CD
Rozsah práce:	95 stran
Jazyk práce:	čeština